

PORTFÓLIÓ

H. KOVÁCSNÉ LELOVICS ESZTER

Sajátos nevelési igényű gyermekek
integrációs pedagógusa szakterületen
pedagógus-szakvizsgára felkészítő képzés

Kaposvár

2023.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs pedagógusa
szakterületen
pedagógus-szakvizsgára felkészítő képzés

PORTFÓLIÓ

Belső konzulens: Fináncz Judit PhD

beosztás: egyetemi docens

Készítette: H. Kovácsné Lelovics Eszter

Neptun kód: BF60LT

levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet

Gyermeknevelési Tanszék

Kaposvár

2023

Tartalomjegyzék

1. Szakmai háttér	3
1.1 A szakmai életút rövid bemutatása	3
1.2 A szakmai és személyes indítékok, elvárások a képzéssel kapcsolatban.....	4
1.3 Önértékelés: erősségek, fejlesztendő területek	5
1.4 Személyes célok, feladatok a képzés során	6
2. A szakmai fejlődést elősegítő tanulási eredmények	8
2.1 A kompetenciák fejlődését támogató dokumentumok reflektív bemutatása	8
2.1.1 Tukacs Anita: Inklúzió és integráció a közoktatásban Feladatgyűjtemény megismerése, feldolgozása	8
2.1.2 Az integráció és szegregáció kérdései	15
2.1.3 A diszlexia kialakulása, felismerése, megoldási módszerek	16
2.1.4 Autizmus spektrum zavar és a tehetség kapcsolata, összefüggései, módszertani ajánlások	21
2.1.5 Egy autizmus spektrum zavarral élő gyermek inklúziója és fejlesztése	23
2.1.6 Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok	25
2.2 A szakmai fejlődés tényeinek összegzése, összegző reflexió a szakmai fejlődésről	28
3. További tanulási és fejlődési célok megfogalmazása	29
3.1 A képzésen tanultak beépítésének lehetőségei a saját munkába	29
3.2 Az elméleti ismeretek és a gyakorlati tapasztalatok összevetése, reflektálás	30
3.3 További szakmai tervek	32
4. Felhasznált irodalom	34
5. Mellékletek	36
5.1 Tukacs Anita: Inklúzió és integráció a közoktatásban Feladatgyűjtemény megismerése, feldolgozása.....	36
5.2 Az integráció és szegregáció kérdései	62
5.3 A diszlexia kialakulása, felismerése, megoldási módszerek	69

5.4 Autizmus spektrum zavar és a tehetség kapcsolata, összefüggései, módszertani ajánlások	83
5.5 Egy autizmus spektrum zavarral élő gyermek inklúziója és fejlesztése	93
5.6 Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok	97
6. Portfólió tartalmi kivonata	102
7. Nyilatkozat	104

1. Szakmai háttér

1.1 A szakmai életút rövid bemutatása

2003-ban érettségiztem a kaposvári Táncsics Mihály Gimnáziumban, tanulmányaimat az ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Karán folytattam. 2007-ben diplomáztam tanító szakon, magyar nyelv és irodalom műveltségterületen. Egy év kihagyás után (Angliában dolgoztam nyelvtanulás céljából) visszaköltöztem Kaposvárra. Itt a Napkerék Egyesület tanodájában dolgoztam egy évig, korrepetáltam és magántanítványaink is voltak. Az egyesület a kaposvári és a környékbeli roma gyerekek felzárkóztatását és integrációját tűzte ki céljául. Kaposvár környékén jelentős eredményeket ért el ezen a területen. 2009-ben a Berzsényi Dániel Általános Iskolában pedagógiai asszisztens állást kaptam. Ezt követően három gyermekem született. Sokáig az ő nevelésükre koncentráltam, a képzést ezalatt kezdtem el. A Napkerék Egyesületnél illetve a Berzsényi Dániel Általános iskolában is talákoztam sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő gyerekekkel. Már itt érlelődött bennem a gondolat, hogy érdemes lenne egy olyan képzést elvégezni, amely segít ezeknek a problémáknak a szakszerű kezelésében.

2021-ben a Szentbalázi Körzeti Általános Iskolában kezdtem el dolgozni. Itt a 2. és a 3. osztályosok napközis tanítója vagyok, valamint az ének-zene tantárgyat tanítom a felső tagozaton (ének-zene szakos végzettség nélkül). Az iskolánk jól felszerelt, felújított, viszont kevesen tanítunk az intézményben, több tanárra lenne szükség. Az iskolában magas a különleges bánásmódot igénylő gyermekek aránya: a tanulók 12,5%-a sajátos nevelési igényű, 10,6%-át pedig beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel diagnosztizálták. Mire itt elkezdtem tanítani, a képzés szakmai részét már elvégeztem, így már nem csak a megérzéseimre kell hagyatkoznom, ha ilyen esetekkel találkozom.

A tanítói hivatás már középiskolás koromtól érdekelt, fontosnak tartottam, hogy valami értelmes dolgot csináljak az életben. Sok embertől hallottam, hogy milyen nehéz ez a pálya, de ezt inkább kihívásként értelmeztem. Szerintem a tanítói hivatás az egyik legnehezebb és legnagyobb felelősséggel járó szakma, mivel az, hogy egy kicsi gyerek szeretni fogja-e a tanulást és az iskolát, az itt, alsó tagozatban dől el. Ez a pálya kiválóan alkalmas arra, hogy fontos emberi és társadalmi értékeket közvetítsünk, és erre a mostani világban különösképpen nagy szükség van. Szokták mondani kicsit közhelyszerűen, hogy az iskola a második otthonunk, én ezt az eddigi tapasztalataim alapján egy nagyon igaz megállapításnak tartom, hiszen sok kisgyermek lehet, hogy több törődést, odafigyelést

kap az iskolában, mint otthon, és amúgy is több időt tölt az intézményben, mint a szüleivel, családjával. Itt találkoznak először a társadalommal, és nem mindegy, hogy milyen beidegződések, attitűdök alakulnak ki bennük a tudással, a szorgalommal, a közösséggel, az értékekkel kapcsolatban. Tehát összességében nagyon fontos hivatásnak érzem a munkámat, amit csak szívvel-lélekkel érdemes csinálni.

1.2 A szakmai és személyes indítékok, elvárások a képzéssel kapcsolatban

Úgy gondoltam, hogy pályakezdő pedagógusként három gyerek mellett több ismeretre lenne szükségem, mint amit a főiskolán tanultam. Szerettem volna előre felkészülni a tanításra a gyermekeimmel otthon töltött idő alatt. A lehetséges felmerülő problémák közül a legnehezebbnek azt tartottam, hogy a sajátos nevelési igényű gyerekek együttnevelésére nincsenek kellőképpen felkészülve, felkészítve a pedagógusok. Sokszor nincs elég ismeretük, eszközük, amivel segíthetnék a beilleszkedést, megkönnyíthetnék a tanulást, esetenként felkészíthetnék őket az önálló felnőtt életre, a többi diákkal pedig megértethetnék a motivációikat, elfogadtathatnák a különleges bánásmódot. Szerettem volna úgy elkezdni a munkát, hogy amennyire csak tudok, megismerkedek a különleges bánásmódot igénylő gyerekek szükségleteivel, ötleteket, módszereket, másfajta látásmódot keresek, hogy támogathassam őket abban, hogy megtalálják, felszínre hozzák, használni tudják az erősségeiket.

Személyes indítékként azt említeném meg, hogy egyik barátunk családjában két kisgyermek is Asperger-szindrómás, és nekik nagyon nehéz volt az iskolába beilleszkedniük, sokat gondolkodtam az ő esetükön, meglátásom szerint sokszor azzal is probléma volt, hogy a pedagógusok nem rendelkeztek megfelelő rálátással, képzettséggel, hogy valamiféle stratégiát dolgozzanak ki a gyerekek segítése érdekében. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy érdeklődtem és kíváncsivá váltam a képzés iránt.

Mivel tudtam, hogy a négy félévből csak kettő koncentrálni a szakmai ismeretekre, nem ringattam magam abba a hamis illúzióba, hogy az összes problémához értő, elmélyült gyógypedagógus válik belőlem. Viszont vártam, hogy a képzés valami rálátást biztosítson az SNI tanulók problémáira, ez a várakozásom teljesült is véleményem szerint. Ugyanakkor kicsit több gyakorlatban használható ötletet, példát, megoldási stratégiát vártam volna, ez a jelenléti órákon meg is valósult.

1.3 Önértékelés: erősségek, fejlesztendő területek

Azért választottam a tanítói pályát, mert nagyon szeretem a gyerekeket – ezt tartom a legfontosabb erősségemnek. Türelmes vagyok, sokszor sokféleképpen elmagyarázok valamit, ha szükség van rá. Őszintén érdekel minden, amit a gyerekek meg szeretnének velem osztani, érdekelnek az indítékaik, szeretném megérteni, mit miért tesznek, és őket is empatikusnak próbálom nevelni, hogy lássák a világot a társuk szemszögéből is. Szeretném, ha a szabályokat nem vakon követnék, hanem inkább elfogadnák, interiorizálnák. Természetesen ez nem könnyű dolog, még nagyon sok gyakorlásra, önreflexióra van szükség, ezért ez inkább a fejlesztendő területeim közé tartozik. Nagyon nehezen tartatom be velük a szabályokat, mert nem érzem elégnek, ha csak szót fogadnak, hanem szeretném, ha azért tennének meg valamit, mert ők is jónak, szükségesnek, fontosnak, jogosnak érzik. Sajnos ez második és harmadik osztályos kisgyerekeknek nem a legkönnyebben járható út. Meg kell tanulnom jobban figyelembe venni az életkori sajátosságokat, és tudatosan igazodni hozzájuk.

A szakvizsgára felkészítő képzésen tanultak közül nagyon tetszett az a pedagógiai megközelítés, hogy a gyerekeknek nem tanítjuk az ismereteket, nem töltjük beléjük a tudást, hanem segítőként állunk mellettük, akik a készségeik, képességeik kibontakoztatásában segítenek, engedik, hogy ők keressenek számukra érdekes információkat, új megoldási módszereket fedezzenek fel, próbáljanak ki, találják meg a számukra legmegfelelőbbeket. A munkám során azt tapasztaltam, hogy ez rendkívül nehéz, nem csak a szervezési, előkészületi munkák miatt, hanem azért is, mert nagyon nehéz a gyerekek figyelmét, érdeklődését felkelteni és fenntartani. A szokatlan, izgalmas, kihívást jelentő feladatokat hajlamosak egyből elutasítani, mert energiabefektetést igényelnek, nem csak automatizmusokat. Valószínűleg nehezíti a helyzetet az, hogy napközis pedagógusként a már fáradt gyerekeket próbálom gondolkodásra bírni, miközben nem is ismerem eléggé az igényeiket. Hiába próbálok olyan témát választani, ami a csoport egy részét nagyon érdekli, a figyelmüket csak nagyon rövid időre tudom lekötöni.

Ezen kívül nehezen tudom rávenni a gyerekeket az önálló munkára¹, nem akarnak csendben koncentrálni a feladatokra, minden gyerek a teljes figyelmemet igényelné. A

¹ Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez [online] [2023.05.07.] >https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/pem/also_k_masodik_kieg.pdf

tanév elején úgy tűnt, hogy egyáltalán nem értették meg, hogy némely tanulónak több segítségre van szüksége. Mára sokat javult a helyzet, de még most sem csak az kér segítséget, aki nem ért valamit vagy bizonytalan, hanem külső motivációként, megerősítésként tartanának maguk mellett vagy csak a felnőtt figyelmét keresik. Ez „jogos” és érthető, hiszen talán ez hiányzik a legjobban az életükből. Ennek a hiánynak az enyhítésére próbálok a tanórán kívül lehetőséget adni a beszélgetésre. A napközi elején, az udvari játék alatt, a szünetekben elérhető vagyok, nagy örömmre a gyerekek élnek is a lehetőséggel. Vannak, akik ilyenkor a társaikkal játszanak, de több figyelmet, törődést igényelnek, és ezt a tanóra alatt próbálják megkapni. Az ebédelés alkalmával gyakran állok az asztaluk mellett, ilyenkor sokszor leültenek, beszélgetnek velem.

A pedagógiai folyamatok tervezése sok energiámat leköti, bízom benne, hogy idővel kicsit jobban automatizálódik. Sajnos a megvalósítás során minduntalan akadályokba ütközöm, sok időt vesz igénybe a fegyelmezés. A csoport aktuális állapotához is próbálok igazodni: gyakran előfordul, hogy több gyerek koncentrációjának hiánya miatt több időt kell szánnom a feladatokra, tevékenységekre, mint amennyit terveztem. Mindig elcsúszok az idővel. Az egyéni bánásmód érvényesítése, a tanulók személyiségének fejlesztése és a közösségépítés terén nyújtott teljesítménnyel elégedettebb vagyok, ebben úgy tudnék fejlődni, ha több közösségépítő játékot terveznék. Nagy örömmel töltött el, amikor a múlt héten bújócskázni kezdtem néhány gyerekekkel, és nem csak minden alsós osztályból csatlakozott sok gyerek, hanem a felsőből is, és boldogan bújócskáztak egy olyan udvaron, ami erre alkalmatlan (mert ahova el lehetne bújni, oda tilos menniük).

1.4 Személyes célok, feladatok a képzés során

A képzés első három féléve alatt még nem dolgoztam, ezért inkább az információk, ötletek gyűjtését tűztem ki célomul. Természetesen a különböző tanulási nehézségek, zavarok, akadályok kialakulása, felismerése, jellemzői is érdekelték, de mivel ezt az elméleti tudást a képzés során megismert szakirodalom segítségével bármikor felfrissíthetem, elsősorban a különféle megoldási stratégiákat, a hétköznapi tanítás során felhasználható jó gyakorlatokat szerettem volna megismerni. Felkerestem több pedagógust, akik különböző korosztályú tanulókat tanítottak. Az általuk tanított átmeneti illetve tartós tanulási problémákkal küzdő tanulókkal kapcsolatban érdeklődtem, a

felmerülő nehézségekről, bevált és sikertelen stratégiáikról. Elsődleges céloom természetesen az volt, hogy a képzésen tanultakat beépítsem a saját pedagógiai gyakorlatomba. Erre az utolsó félévem megkezdése előtt, amikor tanítani kezdtem, lett lehetőségem. Nagy lelkesedéssel kezdtem el a pedagógusi munkát, tele voltam nagy tervekkel, melyeknek eddig még csak egy kisebb részét sikerült megvalósítanom. Munkám során megpróbáltam elsősorban a (diagnosztizált vagy még nem vizsgált) SNI, BTMN-es gyerekekre koncentrálni, de sajnos néha még így sem érzem elegendőnek a rájuk fordított figyelmet.

2. A szakmai fejlődést elősegítő tanulási eredmények

2.1 A kompetenciák fejlődését támogató dokumentumok reflektív bemutatása

2.1.1 Tukacs Anita: Inklúzió és integráció a közoktatásban Feladatgyűjtemény megismerése, feldolgozása

A Pedagógiai módszerek a kutatásban tantárgyra készített dolgozatom írása volt számomra a legérdekesebb, mivel a tanításra készülve az elmélet gyakorlatba ültetését próbálhattam ki. Tukacs Anita: Inklúzió és integráció a közoktatásban című feladatgyűjtemény² megismerése és egy részének feldolgozása volt a feladat.

A fókuszban a differenciált feladatok készítése állt, ezen kívül más feladatokat is meg kellett oldanunk, ezeket szeretném részletesebben bemutatni.

Az első feladatban különböző képességterületeket kellett lebontani feladattípusokra. Egy választott fejlesztési területhez kellett feladatokat gyűjteni és nehézségi sorrendbe rendezni azokat. A keresztcsatornák működésének fejlesztését választottam. A feladatok válogatásakor legfőbb szempontom az volt, hogy változatos észlelési csatornákat hozzak kapcsolatba egymással (például vizuális minta alapján tapintható, hallható tulajdonságok felsorolása; tapintás, illetve lejátszott hang alapján különböző tárgyak felismerése stb.)

A másodikban a szociális kompetenciák fejlesztéséről szóló tananyagból kellett kivonatot készíteni.

A harmadikban a tanulási képességek fejlesztésének módszereit kellett csoportosítani aszerint, hogy melyiket választanánk tipikus fejlődésmentű, olvasás- és írászavarral küzdő, valamint tanulásban akadályozott tanuló fejlesztésére.

A negyedikben gyakorlati tanácsokat kaptunk tanulási problémák ellensúlyozásához, fontossági sorrendbe kellett állítani a javaslatokat, az ötödikben a lényegyet kellett kiemelni egy minta alapján.

Ezután három ismeretterjesztő szöveg feldolgozása volt a cél, a víz körforgásáról, a pókhálókészítés menetéről és a tatárjárásról. Címet kellett választani nekik,

² Tukacs Anita: Inklúzió és integráció a közoktatásban című feladatgyűjtemény. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 2011.

betűrejtvényt, szómagyarázatokat és a felidézést megkönnyítő szemléltető ábrát készíteni hozzájuk.

Ezután ezekhez kapcsolódó feladatokat kellett írni egy integráló osztály három tanulója számára: tipikus fejlődésmentű, olvasás- és írásszavarral küzdő, valamint tanulási zavarral diagnosztizált tanuló számára.

A következő feladatban olvasást-szövegértést ellenőrző feladatlapokat kellett készíteni három szépirodalmi szöveghez (Móra Ferenc: A csaló, La Fontaine: A tücsök és a hangya, A rodostói kakukk), szintén két-két, valamint három tanuló számára.

Végül különböző szituációkat kellett adott szempontok alapján feldolgozni.

Nagyon tetszett, hogy nem csak jól használható példákat kaptunk, hanem saját magunkon kipróbálhattuk és tapasztalhattuk ezek hatását. Az ismeretek feldolgozását célzó feladatok többféle mintát adtak a tanulás megkönnyítésére, és mind az információ, mind a tanulást segítő módszer sokkal jobban rögzült, mivel a gyakorlatban, magunkon alkalmaztuk azokat. Számomra az egész kurzus legérdekesebb élménye a XI. feladathoz³, a lényeg kiemeléséhez kapcsolódott. Ezt a feladatot gyerekeim altatása után, szinte félálomban kezdtem el, így kezdetben fel sem tűnt, hogy az összehasonlítandó két szöveg teljesen azonos. Először a tagolatlan szöveget olvastam, utána a különféle kiemelésekkel tagolthoz érve nyugtáztam, hogy ez a szöveg legalább érthető. Több perc telt el, mire észrevettem, hogy azonosak, ez nekem egy óriási aha-élményt adott, teljesen át tudtam érezni, milyen lehet az, ha valakinek tanulási nehézsége van és egy apró segítség, valamilyen technika által könnyebbé válik a tanulás folyamata. Vettem már részt a Takáts Gyula Vármegyei Hatókörű Városi Könyvtárban szervezett Láthatatlan Valóság nevű érzékenyítő programon is, amely a vakok és gyengénlátók helyzetének megismerését célozza, de egy ilyen alkalommal az ember felkészülten áll a kihívásokhoz, éberén várja, figyel, keresi a megoldási lehetőséget. A lényegkiemelési feladatnál teljesen meglepetésszerűen ért az élmény, azért volt olyan hatásos.

Az integráló osztály tipikus fejlődésmentű, olvasás- és írásszavarral küzdő, valamint tanulásban akadályozott tanulója számára készített feladatsorok írásakor a kis helyre való tekintettel kisebb betűméretet használtam, kevésbé tagoltam a feladatsort, valamint az olvasás- és írásszavarral küzdő tanulók feladatsora írásakor az OpenDyslexic betűtípust használnám. Először a nekik írt feladatokkal szeretnék foglalkozni, a későbbiekben térek át a tanulásban akadályozott tanulóknak készítettekre. A reflektálás

³ Dolgozatomban a feladatgyűjtemény számozása szerint oldottam meg a feladatokat, a továbbiakban így utalok rájuk, hogy könnyebb legyen megtalálni.

során elsősorban a napközis csoportomban végzett munkámra támaszkodom, az énekzene tantárgy oktatásával szerzett tapasztalataim más dokumentumok elemzéséhez sokkal jobban kapcsolódnak.

Több feladatsorban a fent említett, a lényeg kiemelésére vonatkozó ismereteket használtam, az utasításokat rövidítettem, csak a leglényegesebb információkra szorítkoztam. Ez a Móra Ferenc: A csaló című szöveg feldolgozásakor volt a leginkább érzékelhető, de a többi feladatsornál is következetesen használnom kellene. Azoknál úgy terveztem, hogy másféle segítséget fogok alkalmazni, most utólag úgy gondolom, hogy még egyértelműbbé tenné a feladatot, ha következetesen, minden instrukciónál alkalmaznám a lényegkiemelést. Egy idő után ráállna talán a figyelme, és nem kellene minden esetben végiggondolnia, hogy milyen betűkkel emeltem ki a cselekvésre irányuló utasításokat (pl. húzd alá, keretezd be stb. dőlt vagy aláhúzott betűvel), milyennel az egyéb nélkülözhetetlen információt (félkövér betűtípussal). A dőlt betűket is használtam lényegkiemelésként, de előfordulhat, hogy ezt a betűtípust valaki nehezebben olvassa, ezért legszívesebben színes betűket használnék, de mivel sok iskolában – színes nyomtató hiányában – ez akadályokba ütközik, aláhúzott betűkkel helyettesíthetném. A XI. feladatban a tatárjárásról szóló szöveg feldolgozásához használt feladatsorban a diszlexiás tanulók részére egy olyan feladatot is készítettem, amiben a helyesen írt megoldást kell kiválasztani. Bizonytalan vagyok abban, hogy ez etikus-e részemről, hiszen ennek a feladatnak nem a szövegértés vizsgálata a célja, hanem az olvasástechnika és a figyelem fejlesztése. Helyette lehetnének más disztraktorok, vagy esetleg maradhatna benne – a tanuló hozzáállásától függően, ha nem feszült a tanulási nehézsége miatt –, ha ő is érti, hogy ez a feladat csak gyakorlásra szolgál, tét nélküli. Néhol viszont úgy éreztem – például a pókról szóló szöveghez írt első feladatnál – hogy a kész megoldásokkal (a pók testrészeinek megnevezésével, lásd 1. ábra) túlzottan megkönnyítettem a tanuló dolgát.

Úgy gondolom, nehéz olyan segítséget adni, ami pont elég, nem túl kevés, de nem is egyszerűsíti le feleslegesen a feladatot. Mivel az olvasás- és írászavarral küzdő tanulók jelentős mennyiségű energiáját felemészti magával a tanulási zavarral folytatott küzdelem, a sikerélmény biztosítása érdekében nem tartanám rossznak elvétele engedményeket tenni. A második osztályba jár egy nagyon súlyosan diszlexiás diák, aki rendkívüli belső motivációval rendelkezik. Ha hangos olvasásnál kevesebbet kell olvasnia, mint a többieknek, figyelmeztet, hogy ő még nem olvasott annyit, mint az osztálytársai. (Erős motivációját jól szemlélteti, hogy első félévben egy hosszabb olvasás után el is aludt az órán.) A túl könnyű feladatok írásakor dilemmát jelent, hogy nem

tompítom-e ezzel ezt a motivációt. Mivel okos lány, így a tanulási zavarát feszített figyelemmel kompenzálja. Az olvasmányokat év elején emlékezetből próbálta mondani, mára a rengeteg gyakorlásnak, fejlesztésnek köszönhetően nagyon lassan, bizonytalanul, betűzve, betűcseréssel, rengeteg hibával, de végigolvassa a szavakat. Nagyon nagy sikernek könyvelem el, hogy szerepelt a versmondó versenyen. Legtöbbször egyik osztálytársával közösen tanulták a verset, de volt, hogy fülhallgatóval hallgatta. Érdekes volt megfigyelni, hogy mennyire nehéz volt számára a memorizálás, a szavak sorrendjét nehezen jegyezte meg, rengetegszer cserélte ki a szavakat valami szinonimára. Nagyon örült a sikernek, mindannyian büszkéek voltunk rá, hogy egy számára különösen nehéz feladatra vállalkozott, és kitartó munkával véghez is vitte azt.

A feladat írásakor nagy lelkesedéssel készítettem a keresztrejtvényt, betűrejtvényt, úgy véltem, hasznos lesz, hiszen sok témához felhasználható, és játékos formában rengeteget tudnak tanulni a segítségével. Amikor dolgozni kezdtem, meglepetten tapasztaltam, hogy a diákjaim egyáltalán nem szeretik az ilyen típusú feladatokat. Más osztályokban láttam egy-egy gyereket, akik elvétele szabadidejükben ilyesmivel foglalkoztak, de az én csoportomban mindig nagy sóhajtások közepette fogadják ezeket. Szerencsére a szókeresőket szeretik, alternatív megoldásként így ez is szóba jöhet. Sajnos ennek a háttérében az áll, hogy a kihívásokat nem kedvelik, nem keresik, az egyszerű, monoton, mechanikus, gyorsan és lehetőleg minél kevesebb gondolkodással járó feladatokat szeretik. Sajnos még nem találtam megoldást arra, hogyan tudnám megszerettetni velük a kihívásokat. A legújabb ötletem az, hogy nehézségi fokok szerint csoportosítva teszok feladatokat az asztalra (pl. csiga, kukac, hangya, pillangó), és csak az vehet a nehezebb típusból, aki hibátlanul teljesítette az előzőt.

A rodostói kakukkhoz tartozó feladatsorban elsősorban időbeli differenciálást alkalmaznék, mivel ezek a feladatok könnyen átláthatóak, tagoltak, röviden, tömören fogalmazottak, néhol mennyiségileg differenciáltak. Az életkorra való tekintettel ez remélhetőleg elég lenne, ha nem, természetesen ehhez is készíthetek könnyebben értelmezhető változatot.

A tanulásban akadályozott tanulóknak számomra sokkal nehezebb feladatokat készíteni, mert nem egyértelmű, hogy mi felel meg a képességeiknek, és mi nem, ezért kételkedek a disztraktorok megfelelőségében. Az általam tanított diákok között három tanulásban akadályozott tanuló van (illetve volt, ketten tavalyi tanítványaim). Egyikük rájátszott a dadogására is, és nálam, a napköziben erősen a saját értelmi képességei alatt

teljesített, a diagnózist felmentésként fogta fel. Egy gyereknek nehéz megbirkóznia saját korlátainak megtapasztalásával, a tudattal, hogy ő esetleg kevesebbre képes, mint a társai. Ilyen helyzetben sokan valamilyen védekező mechanizmus, kompenzációs „stratégia” mögé bújnak, legtöbbször nem tudatosan. Az én diákom a bohóc-szerepet választotta. Érdekes módon felső tagozatban, ahol nem pátyolgatják annyira, ezt a szerepet ritkábban játssza. Nem tudom eldönteni, hogy csak azért gondolom így, mert ritkábban találkozom vele, vagy valóban változott. A felsős tanárai elégedetlenek vele, szerintük is sokkal jobban teljesíthetne és kevesebbet bohóckodhatna, ők viszont nem ismerték annyira korábban. Azt hiszem, ha most tanítanám, több felelősséggel ruháznám fel, fontos feladatokat adnék neki. Az osztályfőnöke sokat segített neki ebben a formában. Ez a tanuló könnyen meg tudta volna oldani ezt a feladatsort a megfelelő idő biztosításával. A Hargitay Katalin-féle „Játék” olvasókönyv-sorozatból tanult, ami nagyon hasznos volt a szövegértés szempontjából. Nagyon jónak tartom, hogy minden bekezdéshez tartozik egy a lényeg kiemelését segítő kérdés⁴, de természetesen a legnagyobb segítsége az osztálytanítója volt, aki képzett gyógypedagógus. Neki a matematika tanulása ment sokkal nehezebben, minden osztályban, még negyedikben is, a tízes átlépést újra meg kellett értenie, és ez minden alkalommal nagyon hosszú folyamat volt.

A másik tanulásban akadályozott tanulómnak esetében nehéz helyzetben vagyok, mert szóban sokkal jobban teljesít, mint írásban és olvasásban. Ő (is) teljesen külön tanrendet, tanmenetet követ, más tankönyvből dolgozik, mint az osztálytársai, viszont nagyon érdekli az osztálytársai által tanult tananyag, például nehéz volt vele a kétjegyűhöz egyjegyű számok összeadását gyakorolni, mert ő inkább szorozni szeretett volna. Hallott szöveget sokkal könnyebben értelmek, ha szóbeli kérdésre kell válaszolnia, viszont bármilyen könnyű írott feladat megértése, megoldása nagy nehézséget okoz neki.

Az általam készített feladatokat kevésbé tudnám vele használni, leginkább úgy, ha felolvasnám neki a szöveget. A pókokról szóló szöveghez tartozó feladatsort (lásd 1. ábra) meg tudná oldani, mert az képekből, ábrákból áll és csak egy-egy szó tartozik hozzá, de azt is akkor, ha előtte felolvasnám neki a szöveget.

4 Ijjas Tamás: „Játék” sorozat. In: Új Köznevelés. 2019. 75. évf. 9—10. sz. 36—37. p.

Tipikus fejlődésmenetű tanuló	Olvasás- és írásszavarral küzdő tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló
<p data-bbox="277 266 611 331">1. Írd a vonalra a megfelelő kifejezéseket!</p> <p data-bbox="277 712 582 777">2. Rajzold le a pókhálókészítés lépéseit!</p> 	<p data-bbox="652 266 874 293">1. Húzd a helyére!</p> <p data-bbox="874 360 959 387">potroh</p> <p data-bbox="874 439 1034 465">szövőszemölcs</p> <p data-bbox="874 506 999 533">csövecskék</p> <p data-bbox="652 645 959 710">2. Rajzold le a pókhálókészítés lépéseit!</p> 	<p data-bbox="1035 266 1257 293">1. Húzd a helyére!</p> <p data-bbox="1257 360 1342 387">potroh</p> <p data-bbox="1257 439 1417 465">szövőszemölcs</p> <p data-bbox="1257 506 1382 533">csövecskék</p> <p data-bbox="1035 645 1257 710">2. Pókhálókészítés Rakd sorba!</p>

 <p>3. Egészítsd ki a mondatokat!</p> <p>A pók _____ rögzíti a hálót a tárgyakhoz. _____ kötik össze a középpontot a háló keretével. Az _____ készülnek el legvégül. A pók áldozatát a _____ várja, ez _____ vagy _____ található.</p>	<p>3. Írd a 2. feladat rajzai alá a pókháló részeit! (5-öt keress!)</p>	<p>3. Melyik képhez tartozik? Ragaszd a helyére!</p> <p>összekötőszálak keret rögzítési pont sugarak búvóhely</p>
--	---	--

1. ábra (saját készítés)

Ismeretterjesztő szöveghez készült feladatsor a szövegértés ellenőrzésére.

Egy integráló osztály három tanulója számára: tipikus fejlődésmentű, olvasás- és írásvarral küzdő valamint tanulásban akadályozott tanuló részére.

A víz körforgásához tartozó feladatok szintén segítséggel oldhatók meg számára, amennyiben ott állok mellette, és mindent felolvasok neki. A tücsök és a hangya történetét sem tudja végigolvasni, és a 6. 7. feladatot sem tudja megoldani, nem találná meg a szövegben a részletet akkor sem, ha előtte felolvasnám a szöveget, és ő követné. A 4., 5., 8. feladatot írásban biztosan nem fejtené ki bővebben, kérdéses, hogy le tudná-e írni egy-két szóval a lényegét; az első kettőt segítség nélkül meg tudná oldani, a harmadik is felolvasás nélkül nagyon nehéz lenne. A rodostói kakukkhöz tartozó feladatok negyedik osztályos diákok számára készültek, nem vagyok benne biztos, hogy jövőre ilyen hosszú összefüggő szöveget meg fog érteni. A kérdéseim az ő számára nem biztos, hogy megfelelőek, mert nála az olvasott szöveg megértése nagy problémát jelent.

Amikor ezt a feladatsort készítettem, még nem ismertem tanulásban akadályozott tanulót. Tapasztalataim alapján most úgy látom, mivel minden egyes gyerek akadályozottsága más területeken, másféleképpen jelenik meg, nem elég a kód alapján feladatokat készíteni illetve válogatni, hanem az adott gyerekekre kell ezeket szabni. Az említett harmadik osztályos tanulóm olvasásból az Apáczai Kiadó első osztályos tankönyvéből dolgozik, ebben megfelelő feladatok vannak számára. Matematikából sokkal több manipulációra, vizuális segítségre, megerősítésre van szüksége, ezért a tankönyv, munkafüzet nincs nagy segítségünkre. Ennek ellenére matematikából sokkal inkább látom a fejlődését. Olvasási nehézségei jobban nyugtalanítanak, hiszen a megfelelő szintű olvasástechnikára és szövegértésre felső tagozatban az összes tantárgy tanulásánál szüksége lesz. A pedagógiai folyamatok tervezése szempontjából nehézséget jelent, hogy nem csak a sajátos nevelési igényű tanulóimnak van szüksége segítségre, illetve az, hogy több diagnosztizálatlan tanuló is van a csoportban, akikkel szintén sokat kellene foglalkozni.

2.1.2 Az integráció és szegregáció kérdései

A következő dolgozatomban több szakcikk alapján elmélkedtem az integráció és a szegregáció kérdéseiről. A mai világ uniformizálása és az iskola sokszor hagyományosan szorongást keltő légköre nem kedvez annak, hogy a tanulók a bennük meglévő, sokszor első látásra nem szembeutó értékeket kibontakoztathassák, a közösségnek hasznos tagjai lehessenek. A pedagógusok hozzáállásának fejlődése, az új kutatások, módszerek sokat segítenek abban, hogy a tanulást nehezítő körülményekkel küzdő gyerekek segítséget kaphassanak, és ne fáradjanak bele a küzdelembe.

A hagyományos szegregációval szembeállítottam az integrációt és az inklúziót, vagyis a befogadást, amely az integrációnál több és jobb, az akadályozott gyermekek így a csoport teljes értékű és megbecsült tagjai lehetnek. Megemlítettem az akadályokat, melyek lehetnek szemléletbeliek, a szaktudás hiányából fakadóak vagy gazdaságiak. Említést tettem a szükségletekről: konzultálási lehetőség gyógypedagógussal, taneszközök, tankönyvek, egyéb tárgyi feltételek és idő.

Kiemeltem a szlovákiai magyar gyakorlatot, amely tanulási szerződéskötés keretében a szokásosnál jobban bevonja az érintett szülőket és gyermekeket a tanév során

folyó munka szervezésébe, a célok megértésébe, rögzítésébe és ezáltal inkább érdekeltté teszi őket a célok megvalósításában.

Írtam a motiváció fontosságáról, érdekes feladatokról, illetve, hogy a gyerekeket be lehet vonni a módszerek megválasztásába, ez is segít a motiváció fenntartásában.

A hagyományos gyógypedagógiai megközelítés és az inkluzív pedagógiai modell összehasonlításánál kiemeltem, hogy az inkluzív pedagógia nem a képességeik alapján különíti el a gyerekeket, és nem a hiányokra koncentrál a gyógypedagógia hagyományos módszereivel szemben, hanem kooperációt teremt egy heterogén környezetben, igyekszik az iskolát szorongásmentessé tenni és az erősségekre támaszkodik: a társadalom által kevésbé fontosnak ítélt adottságok, készségek is sokat segíthetnek a fejlődésben. A merev tanító-gyermek felálláshoz képest az együttműködésre helyezi a hangsúlyt.

Ennek a kooperációnak a megvalósítására születtek jó gyakorlatok, például a fent említett szerződéskötés és az Amerikából átvett, Magyarországon először Helyőkeresztúron sikerrel alkalmazott Komplex Instrukciós Program, amit a mi intézményünkben is használunk. Ennek keretében differenciált fejlesztést végzünk heterogén tanulócsoporthoz, a gyerekek különféle alprogramokon, játékokon vesznek részt.

Az inkluzív szemlélet sokféle tanulási nehézséggel, zavarral, akadállyal küzdő gyerek esetében hatékonyan használható. A következő dolgozatokban, reflexiókban kitérek egy-egy ilyen problémára, illetve arra, hogy hogyan lehet ezekben segítséget nyújtani a gyerekeknek.

2.1.3 A diszlexia kialakulása, felismerése, megoldási módszerek

Az első alfejezetben említett feladatok írásakor a képzés során szerzett ismereteimre támaszkodtam, a diszlexiáról különösképpen a Fogyatékosok ismeretrendszere elnevezésű tantárgyon tanultunk sokat. Az erre a tárgyra készített dokumentumom bemutatásával folytatom. Ebben a diszlexiával foglalkoztam részletesebben: kialakulásával, felismerésével és legnagyobb mértékben a lehetséges megoldási stratégiákkal, melyek néhány aspektusára reflektálok, mert a gyakorlatban ezek a legszükségesebbek, ugyanakkor a legbonyolultabbak is.

Először a neurológiai megközelítésű megoldási stratégiákról írtam. Sajnos sok módszer (TSMT, Ayres, Alapozó terápia, Sindelar módszer, Delacato) kipróbálására –

megfelelő végzettség hiányában – nincs lehetőségem. Ezek a terápiák az iskolás kor előtt a leghatékonyabbak –, de sajnos az érintett gyerekek szüleinek többsége nem tud ezekről a lehetőségekről, és/vagy nem tudja anyagilag finanszírozni gyermeke számára. A részképesség-zavar tanulmányozása során szerzett ismereteim nagy segítséget nyújtanak az ének-zene óráim tervezésében. A tantárgy a fejlesztő feladatok sokféle lehetőségét rejti magában. A ritmus gyakorlása kitűnő alkalom lehet a szerialitás fejlesztésére, keresztező mozgásokkal a bal és a jobb agyfélteke működését összehangolhatjuk, a testközépvonal átlépését is a gyakorlatokba lehet építeni. Amikor rám osztották az ének tanítását, úgy gondoltam, hogy ez nagyon jó alkalom az esetleges részképesség-zavarok, a megkésett vagy elmaradt fejlődési szakaszok felismerésére, és valamiféle fejlődés elindítására. A megvalósítás viszont nem egyszerű, mert akik kedvéért a feladatokat összeállítom, hamar elkedvetlenednek, amikor látják, hogy ami a többieknek egyszerű, ahhoz nekik óriási összpontosításra van szükségük, és azzal együtt is csak hosszas gyakorlás után sikerül. Ezért gyakran fel akarják adni a próbálkozást. Néhány nem érintett tanuló esetében viszont ezek a feladatok akkor válnak igazán érdekessé, ha nagyon bonyolultak, ők szeretik a kihívást. Nehéz olyan feladatot kitalálni és a gyakorlatban megvalósítani, ami egyformán érdekes, ösztönző a különböző képességű tanulók számára.

A neurológiai megközelítés után a mozgás, a művészetek és a vizualitás terén kerestem segítséget. Azt olvastam, van olyan gyerek, aki „10 százalékát képes megjegyezni annak, amit hall, és körülbelül a 30 százalékát annak, amit lát, ám a hallott, látott és tevékenységbe ágyazott információnak akár 70 százaléka is rögzülhet.”⁵ Megpróbáltam különféle érzékszerveket bevonni az ismeretek megerősítésébe, volt, akinél kisebb sikereket értem el, másnál még nem találtam meg a módját, hogyan segíthetnék neki a tanulásban. A legjobb módszer, ami a b-d betűk differenciálásánál bevált, az volt, hogy a hüvelykujjal felfelé mutató összezárt öklüket egymás felé fordítják, így próbálják megkülönböztetni egymástól a betűk alakját. Több ötletem is volt, amivel, – úgy véltem –, játékos formában, taktilis ingerek bevonásával megerősíthetek, gyakoroltathatok nehezen rögzülő fogalmakat, ismereteket. Készítettem a helyesírás gyakorlását célzó dobblet, szorzótáblás memóriajátékot, párkeresőket, a hangközők tanulását segítő titkosírást stb. Sajnos ezek nem érdekelték a gyerekeket, nem volt különösebb vonzerejük számukra. Hiába tartottam érdekesnek, izgalmasnak, ugyanolyan kötelességként fogták fel, mintha egy szokványos feladatot kellett volna megoldaniuk a

⁵ Kontráné Hegybíró Edit, Kormos Judit: Módszerek és ajánlások a diszlexiás tanulók eredményes nyelvtanulásához. In: Új Pedagógiai Szemle, 2008/4.

munkafüzetben. Néha váratlan meglepetések is érnek. Az egyik felsős énekórán, amikor elővettem a felszerelésemet, az első padban ülő diszlexiás diákom megkérdezte, hogy miért gyűjtöm a kupakokat. Megmutattam, hogy a szorzótáblához készítettem segédeszközt. Minden szorzótáblának színekódja volt, ami egymásra épült, többféle kék a 2, 4, 8-asnak, a vörös különböző árnyalatai a 3, 6, 9-esnek stb. A kupak tetejére egy szorzást vagy bennfoglalást írtam, az aljára pedig az eredményt, így ha felfordítják, önállóan ellenőrizhetik a tudásukat (lásd 2. ábra).

2. ábra (saját készítés)

Segédeszköz szorzótáblához: lehetővé teszi az önellenőrzést.

Nagyon meglepődtem, amikor a diákomnak felcsillant a szeme, nagyon jó ötletnek tartotta, és azon kezdett gondolkodni, hogy így könnyebb lehet a tanulás. Jólesett a megerősítés, mert a napközis tanulóim az első néhány alkalommal örültek a kupakoknak, de utána már nem használták szívesen, vagy ha mégis, inkább építkezni szerettek volna belőle. Sok ilyen játékom van, ami elsőre motiválta őket, de mivel mindig elérhetőek, bizonyos tanulóknak kötelezőek voltak, elveszítették az érdeklődésüket. Még nem találtam megoldást az érdeklődés huzamosabb fenntartására, pedig nagyon fontosnak tartom, hiszen ha örömmel dolgozik, mind mennyiségileg, mind minőségileg jobb eredményeket érhet el, és természetesen sokkal könnyebb így a tanulás. Úgy tapasztalom, hogy ha néhány játékot variálok, de rendszeresen, és számítanak rá, nem értékelik

annyira, mint ha csak nagyon ritkán kapják meg, és különleges lehetőségként tekintenek rá. Ezt egy ördögi körnek tartom, mert éppen azoknak, akiknek szükségük van segítségre a tanuláshoz – mások anélkül is boldogulnak –, nem elég az alkalmi támogatás, rendszeresen, rengeteg gyakorlás révén érhetnek el eredményeket. Nem tudom, hogy ha rengeteg játékot összegyűjtenék, és ezeket variálnám úgy, hogy csak ritkán kerülne sor mindegyikre, érhetnék-e el vele változást. Az ének-zene órákon rengeteg lehetőség adódik a fejlesztésre: az akusztikus (hangmagasság, hangerő) és a vizuális ingerek percepciója javítja a beszéd észlelését és feldolgozását, ennek eredményeként javulhat a helyesírás, abban az esetben, ha az a belső hallás fejletlenségéből ered.⁶ A ritmusérzék fejlesztése, az időzítés, a metrikai eltérések, a különböző mozgások (pl. kéz függőleges mozgása és a szolmizálás) összerendezése is fejleszti az emlékezetet, a végrehajtó funkciókat és az agyféltekék összehangoltságát⁷.

Dolgozatomban a következő fejezetet az olvasással, írással, gondolkodással kapcsolatos módszereknek szenteltem. Különböző fejlesztő füzetekkel foglalkoztam benne, az OpenDyslexic betűtípussal, a szótagolás és a sorvezető használatával, a jobb agyféltekét használó szövegfeldolgozási módszerekkel. Tavaly egy tanulómnál Kárpáti Tamásné – Tasnádyné Pap Zsuzsanna – Vajda Sándorné: Betűről betűre Olvasásfejlesztő füzetekkel és Olvasás- és írásfejlesztő feladatokkal próbáltam eredményeket elérni. Munkámat nehezítette, hogy beszédészlelése rendkívül fejletlen volt. Azokban a feladatokban, amikor koppantani kell, ha adott hangot hall egy szóban, még akkor sem ismerte fel, ha erőteljesen hangsúlyozva ejtettem ki a hangot. Ennélfogva a többi, a hang felismerésére irányuló feladatot sem tudta megoldani. Sajnos nem tapasztaltam haladást. Rengeteg gyakorlásra volt szükség az olvasás fejlesztéséhez. Nem értettem, hogy lehet az, hogy a betűk sorrendjét nem érzékeli, teljes összevisszaságban olvassa azokat, míg más, a szerialitásra irányuló feladatokat (pl. Nevezd meg balról jobbra az állatokat! Lásd 3. ábra) gyorsan, könnyen meg tud oldani.

⁶ Surján Noémi: Tanulási zavarokkal küzdő tanulók segítése a zenetanulás transzferhatásaira építve. In: Tavaszi szél, 2016. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége 2016. p. 153–164. [online] [2023.05.07] > http://real.mtak.hu/62573/1/TSZ_IV_kotet_161114_504o.pdf

⁷ U.o.

3. ábra⁸

Feladat a szerialitás fejlesztésére.

Sajnos ennek a tanulónknak az inklúziója sikertelen volt, ő idén a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelést-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben folytatta tanulmányait. Esetében a legnagyobb probléma az osztály befogadókészségének hiányával volt, aminek az első tanévükben a vírushelyzet sem kedvezett. A gyakori online oktatás, a rendszeres, hosszantartó hiányzások, pedagógusváltások nem kedveztek a harmonikus osztályközösség kialakulásának.

A Ranschburg-féle homogén gátlás kialakulásának megelőzése céljából a tagintézmény-vezető az első osztályt tanító pedagógusok számára javasolja a Meixner-tankönyvcsalád használatát. Ezt nagyon jó ötletnek tartom, biztos vagyok benne, hogy ha más módszerrel tanultak volna, még ennél is sokkal több hibát kellene kijavítaniuk, korrigálniuk. A dolgozatomban pozitívként említettem, hogy minden iskolában kötelező a gyógypedagógusi jelenlét. Sajnos nagyon sok más iskolában dolgozó

⁸ Forrás: Pinterest [online] [2023.05.07] >URL: <https://www.pinterest.com.mx/pin/758786237229975255/>

ismerősömtől hallom, hogy habár valóban előírja a jogszabály⁹, nincs elég gyógypedagógus; ha van, akkor is túlterheltek, túl sok iskola tartozik hozzájuk, túl sok diákkal kell egyszerre foglalkozniuk, akik többnyire nem azonos korosztályba tartoznak, és gyakran nem is azonos tanulási problémával küzdenek.

2.1.3 Autizmus spektrum zavar és a tehetség kapcsolata, összefüggései, módszertani ajánlások

A *Speciális nevelési feladatok* tantárgyhoz az autizmus spektrum zavarról írtam egy dolgozatot *Autizmus spektrum zavar és a tehetség kapcsolata, összefüggései, módszertani ajánlások* címmel. Egy hosszabb esetismertető részt is írtam hozzá, ezt nem csatolom a mellékletben, egyrészt, mert laikusként párhuzamot vontam néhány arra utaló jel alapján, de az autisztikus diád/triász¹⁰ alapján az említett gyerekek egyértelműen nincs autizmus spektrum zavara¹¹. Ismerek azonban ezzel a zavarral diagnosztizált gyereket is, akinek szülei régi barátaink. Velük a dolgozat írása előtt keveset tudtunk találkozni a fizikai távolság és az állandó elfoglaltságok miatt (kicsik voltak még mindkét családban a gyerekek), ezért akkoriban még nem ismertem annyira. Személyes tapasztalataim nem voltak elegendőek ahhoz, hogy róla írjak, nem akartam úgy írni, hogy nem ismertem jobban az esetét, sem a viselkedését, nem olvastam a szakvéleményét, a szülők elfoglaltsága miatt pedig akkor nem volt alkalmas az idő arra, hogy hosszabban érdeklődjek. Azt viszont tudtam róla, hogy számukra nagyon nagy problémát jelent a közösségbe való beilleszkedés. Azóta, bár nem iskolai környezetben, hanem sokkal nyugodtabban, a családdal, közös programok, nyaralások alkalmával sokszor volt lehetőségem megfigyelni, így az ő esete a témához valóban kapcsolódik.

Az elméleti rész érdekes volt, habár dolgozatomban viszonylag röviden érintettem, mert inkább a gyakorlatiasabb megközelítést szerettem volna kifejteni. Egy számomra egészen meglepő kutatási eredményt is olvastam. Soha nem gondoltam volna,

⁹ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről [online] [2017.05.07.] <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

¹⁰ Dr Böhm Mónika: Autizmus spektrum zavar diagnosztika differenciál diagnosztika [online] [2023.05.07.] >https://semmelweis.hu/anatomia/files/2018/09/ASD-diff-dg_Böhm-Mónika.pdf

¹¹ Csepregi András – Horvát Krisztina – Simó Judit: Az autizmus spektrum zavarok szűrési – diagnosztikai modellje. In: aosz.hu. [online] [2023.01.01] >URL: FSZK-Autizmus-Szuresi-Diagnosztikai-Modell.pdf (aosz.hu)

hogy a savant képességekkel rendelkező csoport tagjainak hosszabb időre van szükségük egy újfajta savant készség megtanulásához, mint akár a savant képességekkel nem rendelkező ASD-s, akár a neurotipikus csoport tagjainak.¹² Rendkívül hasznosnak tartom, hogy ezzel a témával megismerkedtem, mert ha egy valóban autizmus spektrum zavarral diagnosztizált tanuló kerül a közösségbe, akkor *A csodálatos 5 pontos skála*, *A harag megértése*, *Marslakó a játszótéren* valamint a *Tedd, nézd, hallgasd, mondd* című könyvek segítségével használható megoldási stratégiákhoz tudok nyúlni.

A fent említett könyveket még a neurotipikus gyerekek szempontjából is hasznosnak ítélem meg, sokkal könnyebb ezen szempontok alapján a düh kezelése. Így is nehéz megtalálni, kinek mi segít megnyugodni. Több olyan diákom van, aki egyszerűen képtelen megállni. Ha dühkitörése, haragja eljut egy bizonyos pontig, onnantól nem tudja magát kontrollálni. Nagyon hasznosnak bizonyult, hogy van egy iskolaőrünk, így az egyik fiút ki tudtam küldeni az osztályból, hogy megnyugodjon. Minden magyarázatom ellenére eleinte a csoport többi tagja büntetésként értelmezte a dolgot. Bár gyakran kikimentem, megkérdeztem a gyerektől, hogy készen áll-e már arra, hogy visszajöjjön a társai közé. Amikor visszajött, a többiek árulkodtak, piszkálódtak. Nagyon nehéz volt megérteniük, hogy neki erre a lecsillapodása érdekében volt szüksége. Egy másik tanulónak egy boxzsák lenne a legnagyobb hasznára, hogy levezethesse az indulatait. Sajnos ezt nem hordhatja magával, hogy bármikor, amikor szüksége van rá, elővegye és felakassza egy fára, úgyhogy más megoldást kell találnunk számára.

Tavaly a tanév legelején egy tanulóm esetében felmerült bennem az autizmus spektrum zavar gyanúja, de mikor jobban megismertem, rájöttem, hogy a feltételezésem nem helytálló. Ő beszédritmus zavara, dadogása miatt jár logopédiai fejlesztésre, de ezen kívül hiperkinetikus magatartászavarral és kevert specifikus fejlődési zavarokkal is diagnosztizálták. A legnagyobb gondok a magatartásában mutatkoznak meg. A Pedagógiai Szakszolgálat által javasolt iránymutatások az ő esetében sajnos nem mutatkoztak elegendőnek. Neki nem elég a számára érdekes, valódi örömet okozó lehetőséggel való motiválás, elsősorban a pillanatnyi hangulata befolyásolja, ezért további vizsgálatra lenne szükség, hogy megtaláljuk, hogy milyen lehetőségeink vannak, amivel őt igazán segíteni tudnánk. Fontosnak tartom, hogy a magatartásbeli, társas

¹² Treffert, Darold A: The savant syndrome: an extraordinary condition. A synopsis: past, present, future. In: ResearchGate [online] [2023.05.07.] >https://www.researchgate.net/publication/26293542_The_savant_syndrome_An_extraordinary_conditio_n_A_synopsis_Past_present_future

kapcsolatokkal, motiválhatósággal, feladattudattal kapcsolatos problémákra világítsunk rá, és erre koncentráljuk a fejlesztést. Sajnos a diagnózisból nem derül ki a gyerek viselkedése mögötti valós ok, ami valószínűleg a család háttérben keresendő: megfelelő nevelés, szabályrendszer, gondoskodás hiánya a legfőbb probléma. (A legproblémásabb gyerekek kaposváriak, az ottani körzeti iskola befogadókészségének hiánya miatt kerülnek hozzánk.)

Az első hetekben azért merült fel bennem az autizmus spektrum zavar gyanúja, mert a csoport tagjai kirekesztették, mert annyira elviselhetetlenné tette az együttlétüket állandó sikításával, csapkodásával, hangos, vég nélküli éneklésével, tárgyak nyikorgatásával. Elgondolkodtató, hogy miért rekesztenek ki valakit. Ez általában akkor történik meg, ha valamelyik tanuló nem felel meg a csoport „farkastörvényeinek”, informális normáinak, ami gyakran eltér a társadalmi normáktól. A verekedés például teljesen elfogadott dolog közöttük, sőt, érték! Számomra az jelenti a legnagyobb megerősítést, az tölt el örömmel, amikor látom, hogy egy ilyen kirekesztett gyereket elkezdnek befogadni. Ez néha nagyon hosszantartó folyamat, a traumatizálódást elkerülni nagyon nehéz, sokszor nem tudom megakadályozni, megelőzni a másikat sértő, bántó, megalázó viselkedést. Nem tartom elegendőnek, hogy kizárólag a szabályok kedvéért nem bántják egymást, fontosnak tartom, hogy megértsék, megértsük egymás motivációit és problémáit.

2.1.4 Egy autizmus spektrum zavarral élő gyermek inklúziója és fejlesztése

Ezt a dolgozatomat másfél évvel később írtam, akkor már alaposabban megismertem a baráti körünkhöz tartozó aspergeres fiút. Nagyon érdekesnek találtam, hogy az elméletben tanultakról valóságos képet is kaphatok, és oldott hangulatban gyűjthetek tapasztalatokat arról, hogy nála milyen megoldási stratégiák bizonyulnak hasznosnak, és melyeket kell inkább kerülni. Ebben a szellemben próbáltam az elméletet a gyakorlatba ültetni, sajnos a kipróbálásra nem volt lehetőségem. Mivel tudtam, hogy iskolaváltás előtt állnak (azóta ez meg is történt), egy már működő negyedik osztályközösségbe lépésre való felkészülést, felkészítést terveztem.

Mivel a fiú rendkívül kommunikatív, rengeteg figyelmet igényel, emellett állandóan segíteni szeretne, úgy gondoltam, a tanórák szervezésében előnyben részesíteném a páros és a csoportmunkát. A kulcs a jól látható rendszerben van, a

gyereknek ismernie kell a működését (pl. az összetétel változtatásának gyakorisága, a kiosztott szerepek körforgása, az előre látható hibalehetőségek és ezek megoldása stb.). Ezt idővel nagyon lassan, fokozatosan le kellene építeni, hogy amikor már biztonságos környezetben érzi magát, szokja meg a kiszámíthatatlan, előre nem látható eseményeket is.

Fontosnak tartanám a csoportmunkába egy új szerep bevezetését, az időfelelősét, aki azt figyeli, hogy mindenki szóhoz jut-e, és pl. egy homokóra képével jelzi (még időben, hogy tömörebben, de be lehessen fejezni), ha a gondolatmenet túl hosszúvá válik. A fiúnak van annyi önismerete, hogy meg lehet vele beszélni, hogy alkalomadtán ezt a jelet óra közben is használhatjuk, vagy akár a szabadidőben a gyerekek egy, a két kezükből formált T-vel (hogy mindig be tudja-e tartani, vagy nem reagál-e indulatosan, az más kérdés).

A tananyag tervezésénél figyelembe kellene vennem, hogy bizonyos területeken kivételesen nagy tudású, hihetetlenül érdeklődő, ezért számára például matematikából nem lehet ugyanazt tanítani, mint egy átlagos tízévesnek, sokkal bonyolultabb, kihívást jelentő feladatokra van szükség. Akár különféle projekteket dolgozhatnak ki csoportosan (a gépek, szerkezetek felépítése, működése nagyon érdekli). Ennél sokkal nehezebb megtervezni, hogyan tanulhatná meg a figyelmét hosszabban fenntartani olyan feladatoknál is, amelyek nem tartoznak az érdeklődési körébe. Nagyon nehezen tud koncentrálni ezekre, nem fogadja el a feladat szükségességét, a külső motiváció nem hat rá. Elsősorban a fokozatosság elvét követném, eleinte egészen rövid, könnyű feladatokat adnék neki. Az a sejtésem, hogy még így sem dolgozna szívesen, ezért kilátásba helyeznék egy jutalomként használt feladatot, amivel akkor foglalkozhat, ha a kötelezőt elkészítette. Azt hiszem, eleinte nagyon nehéz lenne kitartóan ragaszkodni ahhoz, hogy ezeket megoldja, de talán ez lenne a kulcs, hiszen ha egyszer beépül a tanóra rutinjába, ha tudja, hogy kis erőfeszítéssel elérheti a célját, akkor lassan, fokozatosan egyre hosszabb, egyre nehezebb feladatokat is képes lesz megoldani. Sajnos ez még mindig nem oldja meg az eredeti problémát, azt, hogy csak a saját feje után megy, és nem látja be, hogy néha a számára érdektelen kötelelességeket is teljesítenie kell, de remélhetőleg elindíthatja a kötelelességek elfogadásához vezető úton.

Talán ebben is segíthet az előző fejezetben említett *A csodálatos 5 pontos skála* című könyv. Ha ennek a használatával megismerkedik, talán megérti, hogy mennyire fontos lesz ez később, önálló élete során. A skálát rengeteg helyzetben fel lehet használni. Segítséget nyújt abban, hogy mit tehet meg és mit nem; milyen helyzetben szabad

bizonyos dolgokat mondani, tenni; az önkifejezésben; a stressz, a harag kezelésében. Erre nagyon nagy szükség van, mert nehezen kezeli az indulatait, gyakran vannak dühkitörései: sikertelenségből, váratlan helyzetekből, ijedségből adódóan, de gyakran akkor is, ha nem érvényesülhet az akarata, mások érdeke kerül előtérbe. (Ezekre az osztályt fel kell készíteni.) A könyv 17. oldalán található *Hang-skála*¹³ is segíthet a néha túl hangos órai viselkedés elkerülésében.

A tanórán kívüli közösségépítésre dolgozatomban nem tértem ki, mert egyértelműnek tartottam, pedig erre legalább akkora szükség van, mint a tanórák, a tanulás szervezésére, ezt nagyon érthetően fogalmazza meg a Marslakó a játszótéren című könyvben Darius: „Mindig is nehezemre esett megérteni, mit is várnak el tőlem. Mik a „mindenkire kötelező szabályok” és mik azok, amiknek a betartása nem kötelező. Nekem úgy tűnik, másoknak mindezzel semmi gondjuk.”¹⁴ Ha a csoport nem fogadja jó lélekkel, az sokkal nagyobb, nehezebben kijavítható károkat okoz; a jó hangulatban, barátságos, érdeklődő környezetben pedig könnyebb a beilleszkedés (így a tanulás is).

2.1.5 Ismertető elemzés: Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok

A képzés folyamán készítettem egy ismertető elemzést Bagdy Emőke *Családi szocializáció és személyiségzavarok* című könyvéről, amelyben a szerző rengeteg a nem megfelelő családi szocializációból eredő problémát mutat be a gyerekek körében. A szerző hangsúlyozza, hogy a különböző személyiségzavarok kialakulását sok tényező befolyásolja, nem kínál egyértelmű megfejtést, hanem a család, elsősorban az anya szerepének, viselkedésének lehetséges hatásait mutatja be. „*A megzavart, hibás, alkalmazkodni képtelen viselkedés okainak találgatásában sokszor szem elől tévesztjük a legfontosabbat: a gyermek adott magatartásának története van, nem pedig egy vagy néhány oka.*”¹⁵ Röviden bemutatok néhány példát.

¹³ Kari Dunn Buron – Mitzi Curtis: A csodálatos 5-pontos skála. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó, 2016.

¹⁴ Crare Sainsbury: Marslakó a játszótéren. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó, 2011. p. 74.

¹⁵ 8. o. Dr. Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok. In: dokumen.tips [online] [2023.03.25.] >URL: <https://dokumen.tips/documents/dr-bagdy-emoke-csaladi-szocializacio-es-szemelyisegzavarok.html?page=8>

- a szülő rejtett elutasítása túlzott aggodalmaskodáshoz vezethet;
- ha ajándékokkal próbálja pótolni a szülő a szeretetet, a későbbiekben nagyhangúság, a társakkal szembeni közönyösség, elutasítás alakulhat ki;
- minél jobb volt a szülő-gyerek kapcsolat, a hospitalizáció hatására annál súlyosabb depresszió alakulhat ki;
- hol elkényeztető, hol túlzottan büntető viselkedés váltakozása pedig függő szeretetet alakíthat ki a kicsiben;

A védekező mechanizmusok sok fajtáját bemutatta, melyek közül többet felfedeztem az általam tanított gyerekek körében, például az elfojtást, a racionalizálást, kompenzációt, talán a meg nem történtté tevést is stb.

Munkám során jó pár, a könyvben felsorolt zavartípussal találkoztam a gyerekek viselkedésében, ezek közül szeretnék néhányat kiemelni, bemutatni, és reflektálni arra, hogy milyen stratégiák lehetnek sikeresek vagy sikertelenek az ilyen típusú viselkedési problémák esetén. Ezekben az esetekben mindig egyéni bánásmódra van szükség, mivel a gyermek a saját családjából hozza a problémát, és minden család különböző. Fontos, hogy a konkrétan tapasztalható viselkedés mögé nézzünk, elgondolkodjunk a lehetséges okokról, megoldási stratégiákat keressünk, és értékeljük az elért eredményeket. A következő példákon keresztül szeretném bemutatni a gyermekek személyiségének fejlesztésében szerzett tapasztalataimat, sikereimet és kudarcaimat.

Először egy tízéves fiú esetét szeretném bemutatni, aki különösen agresszívan viselkedett a társaival szemben, nem tudta kontrollálni az indulatait. A kortársaihoz képest nagyon erős volt, ami veszélyes helyzeteket teremtett, a verekedésekből nagyobb baj is származhatott volna. A hagyományos fegyelmezési eszközök is hatékonyak bizonyultak, mert ha egy autoriter személy is a jelen volt, mellőzte ezeket az agresszív viselkedésformákat, viszont, ha megint egyedül maradt a többiekkel, újra felszínre került a probléma. Mivel kis falvagról van szó, ahol mindenki mindenkit ismer, a kollégáimmal folytatott beszélgetések során megtudtam, hogy milyen élettörténet áll a háttérben. Édesanyja kiskorában elhagyta, mostohaanyja piszkos, bűdös, szakadt ruhában járatta az iskolába, miközben a mostohatestvérének mindent megvesznek. (A gyermekvédelmi szakszolgálat figyelemmel kíséri a családot.) Tanítványomat nem tekintik a család teljes jogú tagjának, „szabadidejében” felnőtteknek való munkát végez. Amikor jobban megismertem a gyerek helyzetét, körülményeit, kezdett világossá válni, hogy az agresszív viselkedés mögött az instabil és érzelmileg hiányos otthoni környezet hatására

felgyülemlett düh és harag állhat. Mielőtt ez a tudomásomra jutott volna, szerencsére meg tudtam figyelni, hogy sokszor nem ő kezdeményezi a konfliktust, hanem megtalálják, mert tudják, milyen könnyen kijön a sodrából. Értékelte, hogy nem mindig kizárólag őt vonom felelősségre, hanem a többi társát is. Nagyon nagy segítségemre volt a tagintézmény-vezető, akinek (és az iskola alprogramjainak) köszönhetően heti egy órában egy nagyon kis létszámú csoport fejlesztésével voltam megbízva. Ezeken az alkalmakon lehetőség volt rengeteg személyes interakcióra, játékokra, beszélgetésekre is. Tudta, hogy valóban odafigyeltem rá, megbízta benne. Az osztályfőnöke nagyon támogatóan viszonyult hozzá. A leendő felsős napközis tanítójukkal sokat beszélünk róla, szerencsére ő is érzelmileg biztonságos környezetet teremtett neki, a viselkedése pedig egyre jobban javul. Az ehhez hasonló esetekben nagyon fontos a kommunikáció, és sokat jelent, ha a tanári kar olyan összetartó, mint a mi iskolánkban.

A meg nem történtté tevést, mint védelmi eszközt nehéz elkülöníteni az egyszerű hazugságtól. Van egy tanítványom, akinél felmerült bennem, hogy ezzel a módszerrel védekezik, de azt hiszem, csak a büntetéstől való félelem hatására állít valótlanosságokat. Mindegyik esetben fontos, hogy a tetteknek következménye legyen, hogy ne a valószínűleg otthon bevált, de rosszul rögzült viselkedésformát használja majd felnőttkorában is, hanem meg tudjon tanulni új, a közösségben elfogadott mintákat, amik a későbbiekben megkönnyítik neki a szocializációt.

A leghasznosabb a felsős tanítványaimmal kapcsolatban az úgyis elkaplak! játszma megismerése volt, ami a felnőtté válás folyamatának fontos mozzanata. A gyermekkorban elérhetetlennek hitt felnőtt a hibáinak felfedezése által emberibbé válik. Ennek ismeretében sokkal könnyebben fogadom el tőlük a kritikát, például nem visel meg egy-egy szemforgatás vagy lesújtó tekintet, sőt, mindig bátorítom őket, hogy mondják el a véleményüket bármilyen témával kapcsolatosan. Szerencsére vannak is olyan osztályok, amelyekben – mivel tudják, hogy nem sértődöm meg –, a gyerekekkel jókat lehet vitatkozni. Néha ők emlékeztetnek arra, hogy én vagyok a tanár, az enyém kell, hogy legyen a végső döntés. Bagdy Emőke könyve arra készítet, hogy tanítványaim – a mai magyar oktatási rendszer vagy a harmonikus emberi együttélés által – nem kívánatosnak minősített viselkedése mögött keressem a kiváltó okokat, és megerősít abban, hogy az autokrata személy által külsőleg kontrollált viselkedésmódosítás nem elég ahhoz, hogy a gyermek személyiségében tartós, pozitív változások történjenek. Sajnos azt tapasztaltam, hogy az én tanítási gyakorlatom, ami ennek éppen az ellenkezője, szintén hordoz magában buktatókat (a gyerekek gyakran rosszul viselkednek, túl

hangosan beszélnek, nem hajlandóak belehelyezkedni a tanítási-tanulási szituációba), ezért próbálom megtalálni az egyensúlyt. Rájöttem, hogy a gyerekek mindenképpen igénylik a kontroll valamilyen formáját életkorukból adódóan, nem szeretik, de szükségük van a jól érzékelhető határokra, ugyanakkor mindig megpróbálják feszegetni, túllépni azokat.

2.2 A szakmai fejlődés tényeinek összegzése, összegző reflexió a szakmai fejlődésről

A képzés során megismertem a különféle tanulási nehézségeket, zavarokat, akadályokat. Nagyon örültem, hogy széles spektrumban, sokféle témát érintettek a konzultációk, a diszlexiától kezdve az elektív mutizmuson keresztül a függőségekig rendkívül széles palettán mozgott a tananyag. Engem – bár tudom, hogy ez nem egy gyógypedagógiai alapképzés – ezek a témák érdekeltek legjobban, éppen ezért nagyon örültem, hogy a pedagógus szakvizsga modul tantárgyai között is rengeteg ehhez szervesen kapcsolódó tananyagot találtam. Nagyon tetszett, hogy bizonyos témákban (például a diszlexia, az értő olvasás, különböző jó gyakorlatok, autizmus) nagyon részletes szakmai tudást kaptunk, külön örültem azoknak az előadóknak, akik gyógypedagógusként vagy más szakemberként tanítottak minket. A legjobban az előadások azon részei érdekeltek, amikor az előadók (esetenként a hallgatók) saját tapasztalataikról, küzdelmeikről beszéltek. Sok megrázó és felemelő történetet hallottam, ezeknek az érzelmi töltete is olyan erős volt, hogy a saját munkám során is gyakran eszembe jutnak, párhuzamot vonok velük. Egy-egy eset kapcsán elgondolkozom arról, mi a helyes és mi nem, a többség érdeke felülírja-e az egyén szükségleteit. Tudatosan készülök arra, hogy ami egy hasonló problémával küzdő gyereknek beválik, a másoknak nem biztosan, igyekszem személyre szabottan reagálni a felmerülő helyzetekre.

3. További tanulási és fejlődési célok megfogalmazása

3.1 A képzésen tanultak beépítésének lehetőségei a saját munkába

Az előző fejezetekben részletesebben is kitértem arra, hogy eddig milyen módon próbáltam beépíteni a mindennapi pedagógiai gyakorlatomba a képzés során szerzett ismereteimet. Voltak olyan esetek, amikor ezeknek az ismereteknek a felhasználása sikeres volt a mindennapi tanítói gyakorlatban, máskor nem bizonyultak elegendőnek, sajnos nem vagyok szakmai tapasztalattal rendelkező képzett gyógypedagógus.

Szeretnék sokkal több figyelmet fordítani a mozgásra, a tanulásba többet szeretném bevonni a különféle érzékszerveket, érzékelési területeket, több fejlesztő játékot szeretnék kitalálni, használni, a tanítási módszereket, tanulási munkaformákat változatosabban, többet használni.

A dramatizálás módszere nagyon motiválóan hat a csoportra. Nemrégiben az anyák napi ünnepségen egy népmesét adott elő az egyik osztály. Mivel időben elhúzódott ennek a feladatnak a végrehajtása, a gyerekek sokkal jobban beleélték magukat a szerepekbe, a tanórán, próbákon kívül is előhozták, egymás között a darabban foglalkoztak, látszott, hogy érdeklődésük középpontjába került, mert a szabad idejükben is ez járt a fejükben. Hatalmas lelkesedéssel készültek, látszott a gyerekeken, hogy a hagyományostól eltérő munkaforma és a közönség előtti szereplés lehetősége sokkal jobban motiválta őket, mint a mindennapi tanulási szituációk. Ugyancsak dramatizálást használtunk, amikor a gyerekekkel először bábokat készítettünk a Sün Balázs című olvasmányhoz, majd pedig előadták a mesét. Ezzel a játékosító módszerrel¹⁶ sokkal inkább bele tudtak helyezkedni a mese világába, a szereplők nézőpontját magukévá tudták tenni, ilyen módon a személyiségük is fejlődött. Más, ehhez hasonlóan lelkesítő módszereket is szeretnék bevezetni az oktatási gyakorlatomba, a projektmódszert azóta szeretném használni, amióta először hallottam róla a főiskolán.

A játékalapú értékelést¹⁷ is be szeretném vezetni. Ehhez még ki kell dolgoznom egy alaposan átgondolt rendszert. Amikor nehézségeim adódtak a fegyelmezéssel, próbáltam ezzel a módszerrel megoldást találni, sajnos a kivitelezéssel gondjaim voltak.

¹⁶ Boronkai Dóra: Játékalapú tanulás és anyanyelvi nevelés az alsófokú pedagógusképzésben. In: Anyanyelv-pedagógia. [online] [2023.05.05.] >URL: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=970>

¹⁷ U.o.

Pozitív példaként a következő esetet szeretném ismertetni. Egy alkalommal egy súlyosan diszlexiás tanítványom látta, hogy a magasabb évfolyamba járó tanulásban akadályozott kislány nehezen halad előre a feladatával, ezért a szünetben, a saját szabadidejében odaült mellé, és segített neki (a tanórán folytatták). Elmélyülten foglalkozott vele, látszott, hogy mind a ketten élvezik a helyzetet. Ennek az is az oka volt, hogy nem volt kötelező, és így mindig jobban esik a munka, hiszen amikor tanulópárokkal próbálkoztam, soha nem jutottunk ilyen eredményre. Szeretném, ha tudnék olyan pedagógiai szituációkat teremteni, mint ez is volt. Jó lenne a gyerekekkel elfeledtetni a feladatok kötelező jellegét, a játékosítással spontánabbá tenni a tanulási helyzetet. Később, amikor már megszerették ezeket a feladatokat, remélhetőleg megértik, hogy milyen fontosak ezek, és nagyobb kedvvel csinálják.

3.2 Az elméleti ismeretek és a gyakorlati tapasztalatok összevetése, reflektálás

A tanítással kapcsolatban éppen olyan érzésem van, mint az anyasággal volt. Amíg nem volt gyerekem, pontosan tudtam, hogyan nevelném a sajátomat, amíg nem tanítottam, szépen elterveztem, hogyan, milyen módszerekkel fogok tanítani, a képzés alatt tanultak felhasználásának módjairól, a saját tanítási gyakorlatomról pontos elképzelésem volt. Természetesen a megvalósulás mindig sokkal komplikáltabb, ritkán egyértelmű a célravezető stratégia, sokszor hosszú idő múltán derül ki, hogy egy módszer eredményes volt-e. Nagyon sok múlik a gyerek aktuális állapotán, ami tegnap jól bevált, ma nem biztos, hogy alkalmazható.

Az egyik *Speciális nevelési feladatok* konzultáció nagyon inspiráló volt. Erre csoportokban kellett készülni, a hallgatók megosztották az általuk sikerrel alkalmazott módszereket. Szeretnék néhány itt hallott módszert beleépíteni a tanítási gyakorlatomba, néhány projektet átdolgozni a csoportunk tanulói számára. Azért volt ez a konzultáció nagyon izgalmas, mert az elméleti ismeretek gyakorlati megvalósulásával foglalkoztunk, és nem csak a saját tapasztalataink alapján, hanem mások történeteit is meghallgathattuk.

Nagyon érdekes volt egyik hallgatótársam története, aki elmesélte, hogyan érték el, hogy az ADHD-s tanulót befogadja az osztálya. Többek között játékokkal dobálták tanóra közben az ablakot, ha jól emlékszem, dudáltak, lufikat eregettek, és sokféle más szemléletes ingerrel próbálták bemutatni, milyen mértékben vonja el osztálytársuk figyelmét rengeteg olyan esemény, ami a többiek számára fel sem tűnik. Egy tanulónkkal

megpróbáltuk, hogy az osztálynak háttal fordulva dolgozik, meglepően jó eredménnyel zárta az órát, meg is állapította, hogy könnyebb volt dolgoznia, mert teljes mértékben a munkájára fordította a figyelmét. Természetesen felvillanyozott a gondolat, hogy nagyszerű megoldást találtunk a problémára, de sajnos azóta nem akar többet élni a lehetőséggel, pedig nem büntetésként, hanem segítségként ajánlom fel neki.

Egy másik tanulónkat el kellene küldenünk kivizsgálásra, mert mindenét elveszti, tönkreteszi, eltöri, a ceruzáit szétrágja. Hiába jön minden reggel tiszta ruhában, délutánra már olyan, mintha két hónapja ugyanazt az öltözéket hordaná. Ezért sajnos nem szívesen adok segédeszközt (pl. stresszlabdát) neki. Hiába mondom, hogy ha vigyáz valamire, megkaphatja, de ha nem, akkor többször nincs rá lehetősége. Nem a következmény érdekli, hanem a büntetéstől való félelem, de csak akkor, amikor már késő. Sokszor próbál „jól viselkedni”, ilyenkor érződik rajta a görcsös erőlködés. Amikor a tőlem kölcsönkapott ceruzát eltörte, látszott, hogy megrémült, még szégyellte is magát, de mégis megtette. Nagyon fontos, hogy a tettet elkülönítsük a személyétől, ne őt ítéljük el! Egyelőre még nem tudom, mit tehetnénk, hogy valami változzon. Amennyiben a kivizsgálása megtörténik, és valamiféle diagnózist kapunk, módszeresen végignézzük az elméleti lehetőségeket, hogy hogyan javítsunk a viselkedésén. Amíg nincs megalapozott szakvélemény a tanuló problémájával kapcsolatban, addig csak „érzés” alapján lehet reagálni ezekre a destruktív cselekedetekre. Természetesen, ahogy Bagdy Emőke fent említett könyvében is olvashattam, mindenféle emberi viselkedésre nem lehet egyértelmű magyarázatokat, kiváltó okokat találni¹⁸, mivel az ember nagyon sok helyzetben egy irracionálisan viselkedő lény.

A figyelemhiányos, hiperaktivitás-zavarral küzdő gyerekek számára szeretnék még több megsegítési módot találni, szintén a fent említett konzultáción hallottam egy olyan esetet, amikor megengedték egy tanulónak, hogy Stikeez figurát tegyen a padjára, azt piszkálhatta órán, feltéve, ha nem ad vele hangot, ez nagyon sokat segített neki a koncentrációban. Ezt más kisgyerekeknek is meg lehet engedni, például ha túl feszült, mert ha van egy csatorna, ahol levezetheti a benne lévő feszültséget, könnyebben oda tud figyelni a tanulásra. Ez is egy jó példa arra, hogy a legmegfelelőbb, az egyénre szabott

¹⁸ Dr. Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok. In: dokumen.tips [online] [2023.03.25.] >URL: <https://dokumen.tips/documents/dr-bagdy-emoke-csaladi-szocializacio-es-szemelyisegzavarok.html?page=8>

bánásmód kialakítása milyen jó hatással lehet a gyerek viselkedésére és komfortérzésére.¹⁹

3.3 További szakmai tervek

Mivel még kezdő pedagógus vagyok, egyelőre próbálom a hibáimat korrigálni, a hiányosságaimat bepótolni. Rövid távú tervem az, hogy a képzés során tanultak egyre nagyobb részét fel tudjam használni a sajátos nevelési igényű és a normál fejlődési ütemű gyerekek hasznára egyaránt.

Nagyon sok az olyan kisgyerek, akik gyógypedagógus segítsége mellett sokkal nagyobb fejlődést tudnának felmutatni. Sajnos azonban a heti egy-két óra, amit a szakemberrel töltenek, ráadásul úgy, hogy több gyerekkel kell egyszerre foglalkoznia, nem elég ahhoz, hogy kihozzák magukból a legtöbbet. Ennek ellenkezőjére pozitív példát is láttam, amikor egy tanulásban akadályozott tanulóm a lehetőségeihez képest megfelelően fejlődött, annak ellenére, hogy a belső motivációja teljesen hiányzott. A délelőtti tanítója, aki gyógypedagógus is, rengeteget foglalkozott vele, aminek az eredménye szemmel látható volt.

Ezért legszívesebben én is szeretnék egy gyógypedagógusi diplomát szerezni, de a munkám és a családom mellett ez egyelőre kivitelezhetetlen. Amíg erre nincs lehetőségem, szeretnék vele, illetve más gyógypedagógusokkal is többet konzultálni.

Ha egyszer lenne rá lehetőségem, szívesen elvégeznék egy diszkalkulia és/vagy a Meixner Ildikó által kidolgozott diszlexia prevenció és reedukációs módszer ismertetése című továbbképzést.

Szerintem nagyon nagy szükség lenne arra, ha valaki a környékbeli óvodásoknak alapozó terápiát vagy TSMT foglalkozásokat tartana állami keretek között, de sajnos erre egyelőre még nem látok lehetőséget, viszont a távoli jövőben szívesen szeretnék olyan végzettséget, ami felkészítene ilyen jellegű foglalkozások tartására.

Jelen pillanatban elsősorban a képzés során elsajátított tudást szeretném beépíteni a mindennapi munkámba. A fent említett dolgok közül mindegyik nagyon érdekel, tudom, hogy az összeset nem lehet megvalósítani, viszont ha egy kicsit több időm lesz,

¹⁹ Dr. Cseri Csilla – Mohácsi Magdolna: Módszertani segédanyag ADHD-val küzdő gyermekek iskolai megsegítéséhez [online] [2023.05.07.] ><http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/01/Modszertani-segedanyag-ADHD-val-kuzdo-gyermekek-iskolai-megsegitesehz.pdf> p.13.

és a hétköznapi iskolai feladataim tervezésében és véghezvitelében nagyobb tapasztalatot szerzek, mindenképpen keresek rá lehetőséget, hogy valamelyik képzést elvégezzem, és azzal is növeljem a szakmai képzettségemet.

Felhasznált irodalom:

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről [online] [2017.05.07.]
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

Dr. Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok. In: dokumen.tips [online] [2023.03.25.] >URL: <https://dokumen.tips/documents/dr-bagdy-emoke-csaladi-szocializacio-es-szemelyisegzavarok.html?page=8>

Boronkai Dóra: Játékalapú tanulás és anyanyelvi nevelés az alsófokú pedagógusképzésben. In: Anyanyelv-pedagógia. [online] [2023.05.05.] >URL: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=970>

Dr Böhöm Mónika: Autizmus spektrum zavar diagnosztika differenciál diagnosztika [online] [2023.05.07.] >https://semmelweis.hu/anatomia/files/2018/09/ASD-diff-dg_Böhöm-Mónika.pdf

Buron, Kari Dunn – Curtis, Mitzi: A csodálatos 5-pontos skála. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó, 2016.

Csepregi András – Horvát Krisztina – Simó Judit: Az autizmus spektrum zavarok szűrési – diagnosztikai modellje. In: aosz.hu. [online] [2023.01.01] >URL: <FSZK-Autizmus-Szuresi-Diagnosztikai-Modell.pdf> (aosz.hu)

Dr. Cseri Csilla – Mohácsi Magdolna: Módszertani segédanyag ADHD-val küzdő gyermekek iskolai megsegítéséhez [online] [2023.05.07.] ><http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/01/Modszertani-segedanyag-ADHD-val-kuzdo-gyermekek-iskolai-megsegitesehez.pdf>

Ijjas Tamás: „Játék” sorozat. In: Új Köznevelés. 2019. 75. évf. 9—10. sz. 36—37. p.

Kontráné Hegybíró Edit, Kormos Judit: Módszerek és ajánlások a diszlexiás tanulók eredményes nyelvtanulásához. In: Új Pedagógiai Szemle, 2008/4.

Sainsbury, Clare: Marslakó a játszótéren. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó, 2011.

Surján Noémi: Tanulási zavarokkal küzdő tanulók segítése a zenetanulás transzferhatásaira építve. In: Tavaszi szél, 2016. Budapest: Doktoranduszok Országos

Szövevsége 2016. p. 153–164. [online] [2023.05.07] >
http://real.mtak.hu/62573/1/TSZ_IV_kotet_161114_504o.pdf

Treffert, Darold A: The savant syndrome: an extraordinary condition. A synopsis: past, present, future. In: ResearchGate [online] [2023.05.07.]
>https://www.researchgate.net/publication/26293542_The_savant_syndrome_An_extraordinary_condition_A_synopsis_Past_present_future

Tukacs Anita: Inklúzió és integráció a közoktatásban című feladatgyűjtemény. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 2011.

Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez [online] [2023.05.07.]
>https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/pem/also_k_masodik_kieg.pdf

Mellékletek:

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Pedagógiai Kar

Pedagógiai módszerek a nevelésben

Szili Katalin

Tukacs Anita:

Inklúzió és integráció a közoktatásban

Feladatgyűjtemény megismerése, feldolgozása

Készítette:

H. Kovácsné Lelovics Eszter

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs
pedagógusa szakterületen pedagógus-szakvizsgára
felkészítő képzés

VII. A képességterületek lebontása feladattípusokra

Válasszatok ki egy fejlesztési területet, és csoportokban gyűjtsetek feladatokat hozzá!
Rendezzétek a feladatokat nehézségi sorrendbe! Készítsetek feladatbankot a csoportmunkák eredményéből!

A keresztcsatornák működésének fejlesztése (interszenzoros észlelés, az észlelési csatornák keresztmodalitását elősegítő fejlesztés)

Vizuális minta alapján jellemzők felsorolása (tapintható, hallható jellemzők)

Egy tárgy felismerése csukott szemmel, tapintás alapján. Előtte látja a tárgyakat, amik közül fel kell ismerni, nehezebb, ha utána, még nehezebb, ha már nem is látja, hanem ő nevezi meg.

Auditív minta felismerése: egy tárgy hangját kell felismerni (pl. Mit ütöttem meg a tollal? A labdát, a poharat, a könyvet, a padot, vagy a másik tollat?)

Lejátszott hang (pl. fűnyíró, dob, fazék stb.) felismerése, könnyebb képről felismerni, elmondani, nehezebb mutogatással bemutatni, minek a hangját hallottuk

Melyik osztálytársad hangját hallod?

Körben séta, tapsra megállás, két tapsra elindulás

Tűz, víz, repülő

Ugyanolyan épület építése

Képek/tárgyak sorbarakása: először kevesebbet, később egyre többet, aztán felismerni a különbséget (becsukja a szemét, közben valaki felcserél pár tárgyat)

A gyerek tenyerébe, hátára rajzolunk, fel kell ismernie (először kiválasztani látott minták közül, később, ha már jól megy, ő lerajzolhatja, amit érzett)

Elvárásolt erdő: A boszorkány levette az erdő lakóinak hangját, egymást keresik. Az osztály egyik fele lát egy képet, ennek a hangját hallatva keresi a párját, a másik a képet szorongatva keresi a hangját.

Vers/ének ütemére babzsák dobálása (nehezítés: más ritmus tapsolása)

Képek vetítése alatt adott jelre mozgás a válasz, pl. ha kéket látsz, dobbants!, később nehezíteni: ha kéket, dobbants, ha pirosat, tapsolj, ha sárgát, nyávogj stb.

Mesekirakó nehezítve: Egy gyerek elkezdi a mesét, pár mondat után a másik folytatja stb., a kiválasztott szóra (nehezítés: több szó) mozgás a válasz (pl. emeld fel a bal kezéd)

Éneklés/versmondás közben körben séta, megbeszélte jelre (eleinte egy-egy konkrét szó, később akár név, vagy állat, vagy valamilyen hanggal kezdődő szavak) mindenki ugrik(/leguggol/megpördül/irányt vált stb.)

VIII. A szociális kompetenciák fejlesztése

Csoportokban dolgozzátok fel az a)-tól e) pontig tartó témarészleteket! Mutassátok be a tartalom lényegét a többi csoportnak!

a) A szociális kompetenciák helye a fejlesztési tervben

Az EFT a személyes, a szociális és a kognitív kompetenciákat célozza meg. A fiziológiai adottságok és a szociokulturális háttér van rá nagy hatással. A szociális kompetenciákat aszerint vizsgálhatjuk, hogy az egyén önmagával, a társaival, a feladataival vagy a környezetével milyen viszonyban van.

b) A szociális kompetencia összetevői:

Személyközi viselkedés, önmagunkkal szembeni viselkedés, feladattal kapcsolatos viselkedés és környezeti viselkedés.

c) A hatékony együttműködés szintjei

Alapszint (a csoport aktív tagja), középszint (segít, önként szerepet vállal) és emelt szint (irányító, vezető képességek).

d) A fejlesztés gyakorlata

A modellnyújtás pontos képet ad a kívánt viselkedésről.

Problémamegoldás alkalmával nagyon fontos, hogy mindenki szemszögéből láthassák a többiek a problémát. Asszertív, erőszakmentes kommunikáció kialakítása a cél. Minél több megoldási lehetőséget kell gyűjteni, mindnek megvizsgálni a következményeit, majd közösen kiválasztani a legjobb megoldást.

A szerepjáték az empátiát fejleszti, a gyerekek kipróbálhatják magukat sokféle szerepben. Az előkészítés és az értékelés szerepe nagyon fontos. A szereplőkön kívül a megfigyelők is aktívan, üzenetekkel vegyenek részt.

Az elsajátítandó képességeket történetek megbeszélésével is közelebb lehet hozni a gyerekekhez.

e) A szociális kompetencia fejlesztése tanórán és tanórán kívül

Ha a gyerekek maguk alkotják meg a csoport szabályait, szívesebben tartják be, és így a társadalmi szabályokkal szemben is elfogadóbbak lesznek.

Az önismeret és az önbizalom segíti a konfliktuskezelést. Mindenkinek vannak jó tulajdonságai, nyitottnak kell lenni egymás felé.

A régebbi konfliktusok (következményeinek, tanulságainak) megbeszélése segít abban, hogy tanuljanak belőle, a *problémák összegyűjtése*?

A kommunikáció eredményessége érdekében meg kell érteni a másik fél szándékát, érzéseit, beleélni magát (nem egyetérteni). Ebben a nonverbális kommunikáció tudatos megfigyelése és használata, valamint az empátia, az értő figyelem és a szempontváltás segít.

Az asszertivitás gyakorlatát, fontosságát meg kell ismerni. A szubmisszív, asszertív, agresszív viselkedés közti különbség megfigyelése, ezek előnyeinek, hátrányainak, következményeinek megismerése segít a helyes viselkedés kialakításában.

IX. Tanulási képességek fejlesztésének módszerei

Ép fejlődésmentű tanuló	Olvasás- és írásszavarral küzdő tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló
<ul style="list-style-type: none"> • Az emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelésének, az információgyűjtés technikájának fejlesztése adott témához az iskolai vagy más könyvtárban. • Ismeretszerzés technikájának fejlesztése rendszeres gyűjtőmunkával, könyvből és Internetről. Algoritmus megtanítása mindehhez. • Kézikönyvek, lexikonok, szótárak és leíró művek használatának megszilárdítása. • A kritikai gondolkodás fejlesztése többféleképpen értelmezhető szöveg gyakorlásával. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunikációs képességek – kérdezni tudás, a szakkifejezések használata. • Tanulási szokások megerősítése: információhordozók használata, önálló ismeretszerzés egyszerű szövegből, a tankönyv, a feladatlap, a munkalap használata. • Szóbeli beszámoló-képesség fejlesztése a saját tapasztalatokról, gyűjtőmunkával szerzett ismeretekről. • Rajzolási képesség és lényegkiemelés fejlesztése összefoglaló ábrák készítésével. • A kommunikációs képesség fejlesztése, a tanultak gyakorlása, automatizálása az alábbi tevékenységekkel: a vita során véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése mások véleményének figyelembevételével. • Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése, filmekből kivágott képekből Power-Point összefoglaló készítése 	<ul style="list-style-type: none"> • A rész–egész viszony a valóságban, és a tankönyvi ábrázolásban. A valóság és az ábra összefüggéseinek felismerése. • Biztos tájékozódás megteremtése a közvetlen térben. Tájékozódási feladatok, téri viszonyok felismerése, megértése: valamely tárgy, objektum tényleges és viszonylagos helye, helyzete. • Az időészlelés fejlesztése. Időrend, periódus, természetben, folyamatban. • Előzmény és következmény közötti kapcsolat • Tapasztalatok szerzése: a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítélése. felismerésének gyakorlása szituációs játékokban. • A megismert jelenségek rendezése: okok és okozatok, hasonlóságok és különbözőségek, szándékok és következmények szerint.

X. Gyakorlati tanácsok tanulási problémák ellensúlyozásához

Állítsd – véleményed szerinti - fontossági sorrendbe a javaslatokat!

- ♣ Törekezdj minél nyugodtabb munkakörnyezet kialakítására!
- ♣ Próbáld megtalálni annak a bekezdésnek a központi gondolatát, amelyet éppen olvasol!
- ♣ Használj képeket vagy szimbólumokat, vizuális jeleket vagy képeket emlékeztetőül!
- ♣ Térj vissza az írott instrukciókra, a szóbelit, ha nem érted, kérd meg, hogy mondják el újra!
- ♣ Olvass lassan és módszeresen!
- ♣ Kérd meg, hogy az instrukciót vizuális formában adják (folyamatábrán)!
- ♣ Rendszeresen tarts pihenőket, tanuld meg és gyakorold a relaxációt!
- ♣ A számokat, vagy szavakat részekre bontva olvasd, illetve jegyezd meg!
- ♣ A táblázatok számait színes kihúzóval jelöld be!
- ♣ Használj olvasás közben könyvjelzőt, vagy tegyél oda egy vonalzót, ahol éppen tartasz!
- ♣ Készíts napi, heti és havi táblázatokat tennivalóidról!
- ♣ Lassítsd le az egeredet!
- ♣ Használj ergonomikus kialakítású billentyűzetet!
- ♣ Vedd fel magnóra az utasításokat, olvasmányokat, szövegeket, vagy a megbeszélések tartalmát!
- ♣ A megtanulandó szöveget színes papírra fénymásold!

XI: A lényeg kiemelése

A szöveg, a betűtípus és a betűméret azonos, nincs aláhúzás.

Különbségek:

- Kulcsszavak, kulcsmondatok kiemelése segíti a bevéődést.
- Többféle kiemelést használt a szövegben.
- A bekezdések jobban elkülönülnek, távolabb vannak egymástól.
- Vázlatpontok teszik átláthatóbbá a szöveget.
- Még egy szaggatott vonal is tagolja a szöveget, elválasztja egymástól a két egységet.

Tagold a következő szöveget a látott minta alapján!

Kompetencia–alapú képzésről abban az esetben beszélhetünk, ha a tanuló szakmai ismereteit nem passzív, életidegen felmérésekkel kérjük számon, hanem azok tényleges alkalmazását próbáljuk ki –

elvárva a lehető legnagyobb tanulói ***aktivitást,***
kezdemenyezőkészséget és
döntésképességet.

Mindezek nélkül az elsajátított ismeretanyag csupán a

- **verbalitás** szintjén,
- mindig **ugyanolyan feltételek** között hívható elő,
- mely a gyakorlati élet **változásait nem követi,**
- ezért **rugalmatlan tudáshalmaz** marad.

A kompetencia–alapú képzés másik ismérve, hogy tekintettel kell lennie az egyéni különbözőségekre.

Mást jelent ugyanazon a szakmaterületen kompetenssé válni zseniális képességek birtokában, és egészen más, ha egyes részképességeink gyengeségét is ellensúlyoznunk kell a hétköznapokban.

XII. A differenciálás alapkérdései

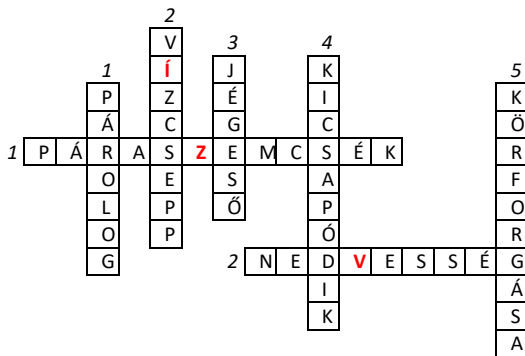
1. csoport - Szöveg feldolgozása

Az elpárolgott víz a levegővel együtt fölfelé tart és felhővé válik. A levegőből kicsapódott nedvesség később ismét visszakerül a földre. A páraszemcsékből keletkezett vízcseppek eső, hó vagy jégeső formájában hullanak vissza. A lehullott csapadék ismét megkezdí körforgását.

1) Válassz címet a szövegrésznek!

A víz körforgása

2) Gyűjtsd ki a nehezen olvasható szavakat! Készíts hozzájuk betűrejtvényt!

Függőleges:

1. Így kerül a víz a levegőbe
2. A csapból csöppen
3. A csapadék egyik formája
4. Az ablakra a pára
5. A vízből pára, abból eső lesz, majd újra pára. Ez a víz

Vízszintes:

1. Ezekből áll a felhő
2. Ha eső esik, és utána végigsimítjuk a kezünkkel a földet, ezt érezzük.

Megoldás:

3) Állítsd össze a téma szempontjából legfontosabb szavak, kifejezések szótárát, szónagyarázatokkal együtt!

elpárolog: a víz meleg hatására a levegő része lesz

felhő: páraszemcsék gyűlnek össze magasan a levegőben

pára: nedvesség a levegőben

kicsapódik: a pára hideg hatására folyékonyá válik

csapadék: a földre hulló vízcseppek (formája: eső/hó/jégeső)

4) Rajzolj szemléletes ábrát a szöveghez, amely megkönnyíti a felidézést!

2. csoport - Szöveg feldolgozása

A pókok potrohának végén szövőszemölcsök találhatók. Végükön vékony csövecskék nyílnak. A szövőmirigyekből kitóduló váladék a levegőn megszilárdul, belőle készíti a pók a fonalat. A kész fonálból építi, szövi a hálót. Először a keretet készíti el a faágak vagy a tárgyak között, majd a középpontból kifutó sugarak következnek. Végül az összekötőszálak készülnek el. A pók végül beül a háló közepébe vagy elrejtőzik az egyik rögzítési pont közelében. A búvóhelyéhez egy szálát vezet, hogy érzékelhesse áldozatának megjelenését.

1) Válassz címet a szövegrésznek!

Hogyan készül a pókháló?

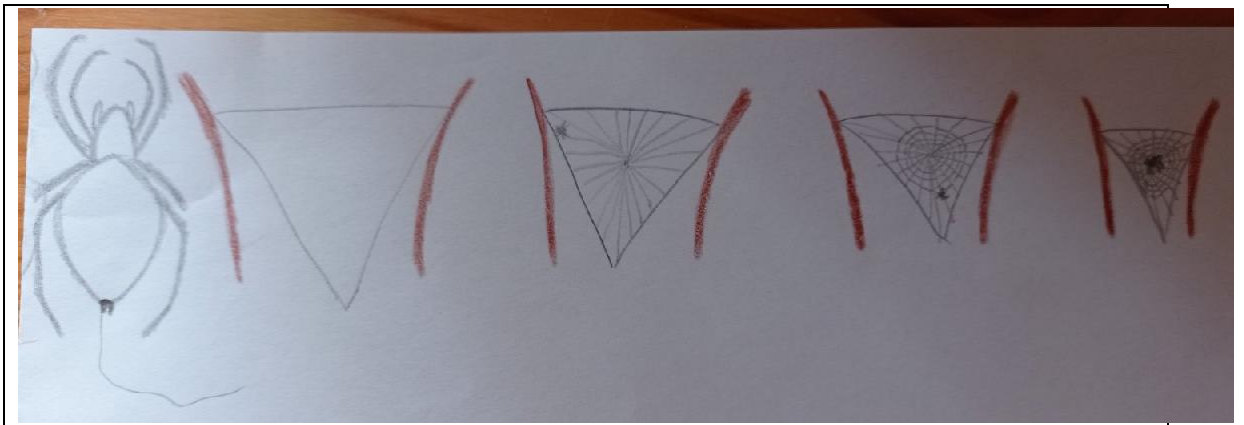
2) Gyűjtsd ki a nehezen olvasható szavakat! Készíts hozzájuk betűrejtvényt!

RÖGZÍTÉSI PONT	Itt kapcsolódik a keret a faághoz.
BÚVÓHELY	Itt áll lesben a pók.
KERET	Ehhez kapcsolódnak a háló sugarai.
POTROH	A pók testrésze, itt található a szövőmirigy.
ÖSSZEKÖTŐSZÁL	Ezekkel a fonalakkal készül el a pók legutoljára.
SZÖVŐSZEMÖLCS	A váladék ezen keresztül tódul ki.
PÓK	Ez az állat hálóval ejti el áldozatát.

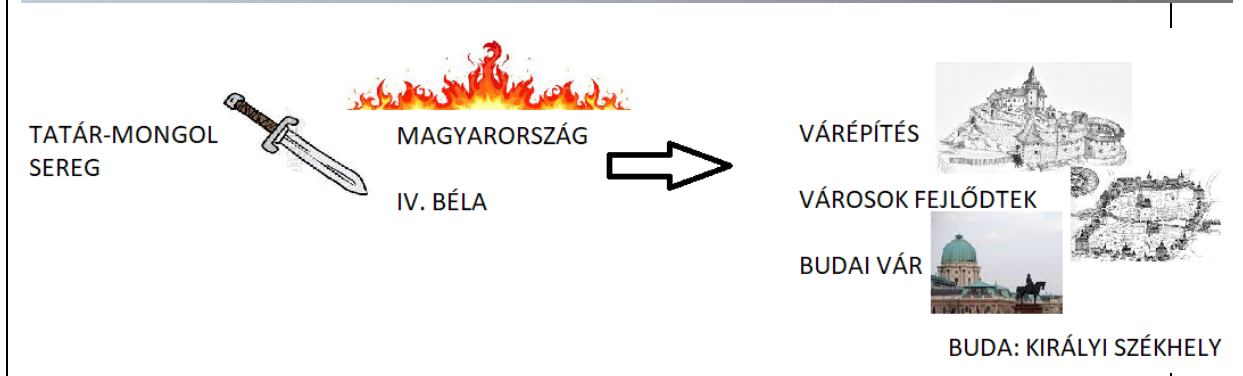
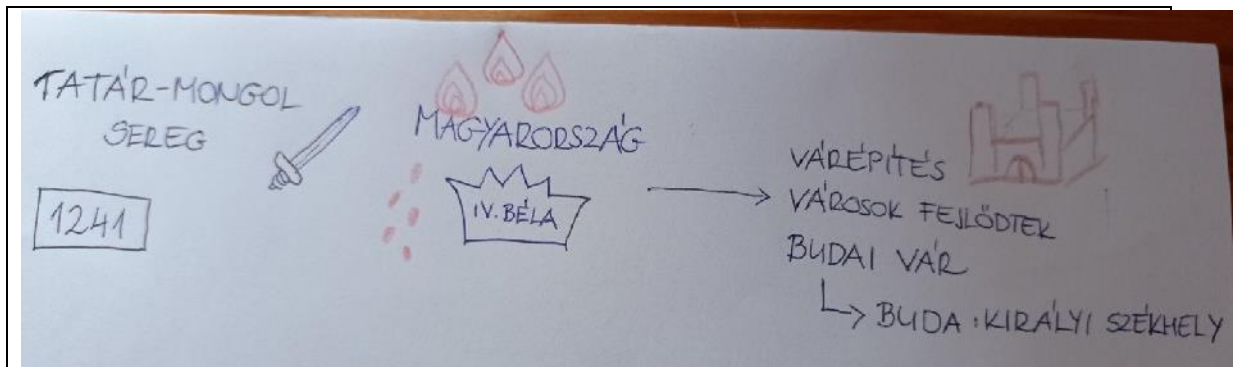
3) Állítsd össze a téma szempontjából legfontosabb szavak, kifejezések szótárát, szómagyarázatokkal együtt!

szövőszemölcs: innen jön ki a *váladék*, amiből a *pókfonal* készül
fonál: olyan anyag, amit a pók állít elő, hogy hálót készíthessen belőle
pókháló: csapda, amit a pók azért készít, hogy áldozatait elkaphassa
keret: a pókháló *alapja*, ez *rögzíti* a hálót
sugarak: ezek a fonalak kötik össze a *középpontot a kerettel*
összekötőszálak: azok a szálak, amik csigavonalban feszülnek
búvóhely: itt várja a pók áldozatát. A háló közepén vagy az egyik rögzítési pont közelében található.

4) Rajzolj szemléletes ábrát a szöveghez, amely megkönnyíti a felidézést!

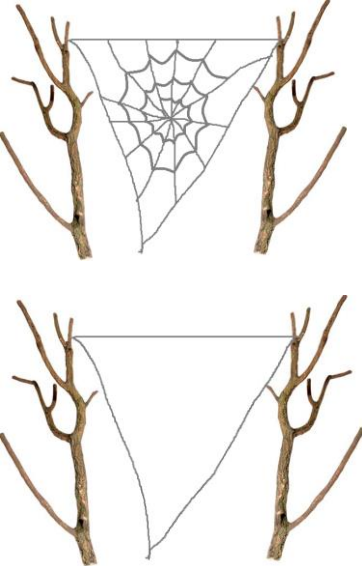
3. csoport - Szöveg feldolgozása

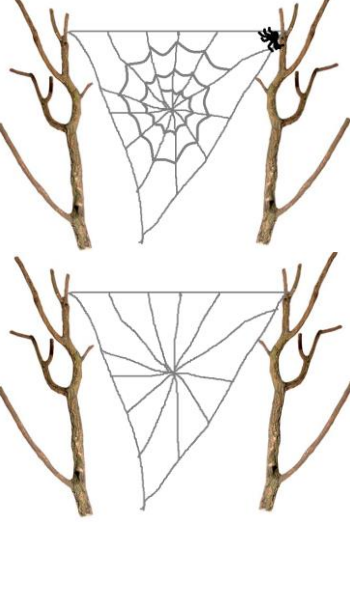

Írj feladatpéldákat egy integrált osztály három tanulója számára az előbbi szövegekhez kapcsolódva! (Használd a mesefeldolgozás mintát a feladat megoldásához!)

Ép fejlődésmenetű tanuló	Olvásás- és írásszavarral küzdő tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló
<p>1. Írd az egymással szembenálló feleket a megfelelő helyre!</p> <div style="display: flex; align-items: center; justify-content: center; gap: 20px;"> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></div> </div> <p>2. Az előző ábra alá írd le a magyarok vezetőjének nevét és tisztségét!</p> <p>3. Szerinted hogyan pusztíthatta a tatár-mongol sereg az országot?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>4. Mi történt a helyreállítás alatt?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>5. Mi lett Buda szerepe a későbbiekben?</p> <p>.....</p>	<p>1. Ki támadott meg kit? Ragassz ábrát!</p> <p>Magyarország, IV. Béla Maygarország, IV. Béka Magyarország, IV. Bále tatár-monoton sereg tatár-mongol sereg talár-mongol sereg</p> <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> </div> <p>2. Ki volt Magyarország királya?</p> <p>.....</p> <p>3. Mit pusztított a tatár?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>4. Mi nem történt a helyreállítás alatt?</p> <p>a. várépítés b. felépült Buda vára c. végigpusztították az országot d. a városok fejlődtek</p> <p>5. A tatárjárás után Buda lett az új</p>	<p>1. Ki támadott meg kit? Ragassz ábrát!</p> <p>Magyarország tatár-mongol sereg</p> <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> </div> <p>Kik támadták meg Magyarországot?</p> <p>a. IV. Béla b. Buda c. tatár-mongol sereg</p> <p>2. Ki volt Magyarország királya? Koronával karikázd!</p> <p>Buda Béla IV. Béla</p> <p>3. Mit tettek tönkre a tatárok?</p> <p>ennivalót házakat folyókat embereket öltek hegyeket</p> <p>4. Mi történt a helyreállítás alatt? Kösd össze!</p> <p>várakat fejlődtek felépült építettek a városok Buda vára</p> <p>5. Új királyi székhely:</p> <p>.....</p>

A pókok potrohának végén szövőszemölcsök találhatók. Végükön vékony csövecskék nyílnak. A szövőmirigyekből kitóduló váladék a levegőn megszilárdul, belőle készíti a fonalat. A kész fonálból építi, szövi a hálót. Először a keretet készíti el a faágak vagy a tárgyak között, majd a középpontból kifutó sugarak következnek. Végül az összekötőszálak készülnek el. A pók végül beül a háló közepébe vagy elrejtőzik az egyik rögzítési pont közelében. A búvóhelyéhez egy szálát vezet, hogy érzékelhesse áldozatának megjelenését.

Ép fejlődésmentű tanuló	Olvasás- és írásszavarral küzdő tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló
<p>1. Írd a vonalra a megfelelő kifejezéseket!</p> 	<p>1. Húzd a helyére!</p> <p>potroh szövőszemölcs csövecskék</p>	<p>1. Húzd a helyére!</p> <p>potroh szövőszemölcs csövecskék</p>
<p>2. Rajzold le a pókhálókészítés lépéseit!</p> 	<p>2. Rajzold le a pókhálókészítés lépéseit!</p> 	<p>2. Pókhálókészítés Rakd sorba!</p>

		
<p>3. Egészítsd ki a mondatokat!</p> <p>A pók _____ rögzíti a hálót a tárgyakhoz. _____ kötik össze a középpontot a háló keretével. Az _____ készülnek el legvégül. A pók áldozatát a _____ várja, ez _____ vagy _____ található.</p>	<p>3. Írd a 2. feladat rajzai alá a pókháló részeit! (5-öt keress!)</p>	<p>3. Melyik képhez tartozik? Ragaszd a helyére!</p> <p>összekötőszálak keret rögzítési pont sugarak búvóhely</p>

Az elpárolgott víz a levegővel együtt fölfelé tart és felhővé válik. A levegőből kicsapódott nedvesség később ismét visszakerül a földre. A páraszemcsékből keletkezett vízcseppek eső, hó vagy jégeső formájában hullanak vissza. A lehullott csapadék ismét megkezdí körforgását.

Ép fejlődésmentű tanuló	Olvasás- és írásszavarral küzdő tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló										
<p>Írd a kifejezéseket a megfelelő helyre! páraszemcsék, elpárolog, csapadék</p> <p>Írd le, milyen formáit ismered a csapadéknak!</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>Hova való? Írd oda!</p> <p>páraszemcsék, elpárolog, csapadék</p> <p>A csapadék formái:</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>Rajzold le a víz útját!</p> <p>A csapadék formái: (I/H)</p> <table border="1" data-bbox="1050 952 1197 1137"> <tr><td>eső</td><td>☐</td></tr> <tr><td>pára</td><td>☐</td></tr> <tr><td>jégeső</td><td>☐</td></tr> <tr><td>felhő</td><td>☐</td></tr> <tr><td>hó</td><td>☐</td></tr> </table>	eső	☐	pára	☐	jégeső	☐	felhő	☐	hó	☐
eső	☐											
pára	☐											
jégeső	☐											
felhő	☐											
hó	☐											

XII. Olvasás–szövegértés ellenőrzése, feladatlap-készítés

1. csoport – Mese feldolgozása: Móra Ferenc: A csaló c. mese

Írj feladatlapot egy mese olvasás–szövegértésének ellenőrzésére! A feladatok integrált osztályban két eltérő fejlődésmenetű tanuló számára készüljenek! (Használd a mesefeldolgozás mintát a feladat megoldásához!)

Ép fejlődésmenetű tanuló	Olvasás- és írásszavarral küzdő tanuló
Adj új címet a történetnek!	Adj új címet a történetnek!
1. Miért szeret iskolába járni Pétör? _____ _____ _____	1. _____ iskolába járni Pétör? _____ _____ _____
2. Mi utal arra, hogy Pétör fázik? _____ _____	2. <i>Húzd alá kézzel</i> azokat a részeket, amikből kiderül, hogy fázik Pétör!
3. Írd le, mi jelzi a tej különlegességét! _____	3. <i>e r e t e a z t l a</i> részt, ami a tej különlegességét jelzi!
4. a. Mit érez Pétör a tej láttán? b. Írd le, milyen kifejezések utalnak a szövegben erre!	4. a. Pétör a tejnek örül nem örül. b. _____ a kifejezéseket! A kakukktojást húzd át! elvörösödik a meleg párát fehérebb az arcocskája az örömtől szívja be reszketnek a gyönyörűségtől orrcimpái mint a fal
5. Húzd alá, miből gondolhatta a tanító úr, hogy Pétör nem szereti a tejet! titokban leeresztegette a tejecskét az udvaron a csatornába az ábrázata egyre vörösebb lesz, ahogy közelebb kerül az asztalhoz az emeletről az udvarra szökik le a tejivás örvivel elbánik vele mindjárt a helyszínen fehérebb az arcocskája, mint a fal orrcimpái reszketnek a gyönyörűségtől	5. Miből gondolta a tanító, hogy Pétör nem szereti a tejet? <i>Húzd alá!</i> leeresztette a csatornába elvörösödött visszafelé udvarra szökött elbánt vele falfehér az arca orrcimpája reszket
6. Kinek vitte Pétör a tejet? _____ Miért vitte neki? _____	6. <i>i n o t t e</i> Pétör a tejet? kiöntötte testvérenek barátjának Miért vitte neki? _____
7. Ebben a szövegben mit jelent az a kifejezés, hogy magukat csalják meg?	7. Mit jelent itt a csalás ? (1 válasz) becsapás figyelmesség átverés lemondás

<hr/> <hr/> <p>8. Tettél már olyat valaki kedvéért, ami nagyon nehezedre esett? Ha szeretnéd, írd le, mit!</p> <hr/> <hr/> <p>9. Mit tehetnél másokért, ami nehezedre esne?</p> <hr/> <hr/>	<p>8. Tettél már olyat valaki kedvéért, ami nagyon nehezedre esett? Ha szeretnéd, írd le, mit!</p> <hr/> <p>9. Mit tehetnél másokért, ami nehezedre esne?</p> <hr/> <hr/>
---	---

A csaló

A csaló neve: Pétör. Pétör most sem unta meg az iskolát, sőt minden reggel késedelem nélkül megjelenik benne. Pétör is szeret itt lenni, talán még jobban, mint otthon. Először is, itt melegebb van, mint otthon. Másodszor, itt borzasztó sok gyerek van, és Pétör olyan, mint a bárány: nagyon szeret sokadmagával lenni. Harmadszor, itt úgy bánnak az emberrel, hogy az édes szülője se keresi annyira kedvét, mostanában még tejjel is megitatják, akár az úri gyerekeket. Szép kis csészékben adják a tejet, van rajta nefelejcsvirág is, s nagyon jó azt kézbe fogni, mert olyan jó sütős, hogy a dermedt, vörös kis ujjacskák egyszerre fölmelegednek rajta.

Az egyszerű Péterből a tej miatt lett Pétör, a csaló.

A gyanú a tanító úrban ébredt föl, akinek mindenütt ott a szeme. A többi gyerek, ahogy megkapja a részét az ingyen tejből, elbánik vele mindjárt a helyszínen. Pétör, amikor megkapja a teli csészét, akkor elvörösödik az örömtől, és orrcimpái reszketnek a gyönyörűségtől, ahogy szívja be a meleg párát. Szívja, szívja, de azonközben egyre visszavonulóban van az ajtó felé. Amire odaér, akkor már fehérebb az arcocskája, mint a fal.

Egyszerre aztán Pétör elvész, s néha öt perc is beletelik, mire újra felbukkan kócos buksija a látóhatáron.

Az ábrázata egyre vörösebb lesz, ahogy közelebb kerül az asztalhoz.

A tanító urat persze ilyen ravasz fondorlattal nem lehet megcsalni. A tanító úr megsejtette, hogy Pétör embör nem szereti a tejet, titokban leeresztgeti a tejecskét az udvaron a csatornába. Mert bizonyos, hogy Pétör az emeletről az udvarra szökik le tejivás örvível . Elárulja a hideg arcocskája.

Végre eljött a nap, mikor Pétör üzelmei teljes mivoltukban napvilágra kerültek. A tanító úr figyelte minden mozdulatát. Lassan somfordált a gyerek az ajtóig, de a lépcsőn már nyargalva ment lefelé, tenyerét a csésze szájára tapasztva.

Mire a tanító úr utolérte, Pétör már ott térdelt a kapusarokban, s öntögette befelé a tejet egy nagy kendőbe. Beható vizsgálat kiderítette, hogy a nagykendő alul két kis lábacsakában, felül pedig egy gémberedett kis arcocskában végződött.

- Ki ez, Pétör? - kérdezte a tanító úr.

Pétör - szégyen, nem szégyen – nagyon megijedt. Reszketett a szája széle.

- Marika.

- Húgod?

- Az - mondta Pétör, és férfiasan sírásra fakadt. - Mindig el szokott kísérni, oszt itt várja meg, míg hozom a tejet.

Már akkor sírt Marika is, és a tanító úr addig tiltotta kettőjüknek a sírást, míg az ő könnye is ki nem csordult.

- Hány nap csaltál már meg, Pétör? - kérdezte a fiút.

- Öt - mutogatta Pétör az ujjain, mert szólni még nem tudott a sírástól.

- Öt nagy csatát nyert meg Pétör az éhes kis gyomra ellen, mert vannak még olyan csalók is, akik nem magukért csálnak, csak magukat csalják meg a testvéreikért.

Móra Ferenc

2. csoport – Vers és mese feldolgozása: La Fontaine: A tücsök és a hangya

Írj feladatlapot egy vers és egy mese olvasás-szövegértésének ellenőrzésére! A feladatok integrált osztályban két eltérő fejlődésmenetű tanuló számára készüljenek! (Használd a mesefeldolgozás mintát a feladat megoldásához!)

Ép fejlődésmenetű tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló								
<p>1. Hogyan mondanád másképpen?</p> <p>fölkopott a koma álla: _____ ahhoz ment panaszra: _____ ez aztán sok a jóból: _____ ebugatta: _____</p> <p>2. Melyik tulajdonság jellemző a tücsökre, melyik a hangyára? Húzd oda!</p> <p>szorgalmas gondtalan telhetetlen meggondolatlan tücsök fáradhatatlan hangya jószívű kárörvendő előrelátó lusta</p> <p>3. Válaszolj a kérdésekre! Mi a vers rímképlete? Találsz benne refrént? Figyeld meg, hol akad meg a szöveg ritmusa! Jelöld a szövegben vízszintes vonallal!</p> <p>4. Mire számítottál, hogy mi lesz a befejezés?</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>Keresd meg azt a részt a szövegben, ami megjósolja a végét! Karikázd be!</p> <p>5. Tetszett ez a befejezés? Ha igen, miért? Ha nem, te hogyan fejeznéd be?</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>6. Húzd alá a legfontosabb mondatot vagy mondatrészt a szövegben!</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1. Kihez tartozik a tulajdonság? Húzd oda!</p> <p>szorgalmas jószívű tücsök meggondolatlan hangya fáradhatatlan előrelátó lusta</p> <p>2. Rajzold le, mit csináltak a szereplők nyáron, és mit télen!</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <th colspan="2">NYÁR</th> </tr> <tr> <td style="width: 50%; height: 40px;">HANGYA</td> <td style="width: 50%; height: 40px;">TÜCSÖK</td> </tr> <tr> <th colspan="2">TÉL</th> </tr> <tr> <td style="width: 50%; height: 40px;">HANGYA</td> <td style="width: 50%; height: 40px;">TÜCSÖK</td> </tr> </table> <p>3. Fejezd be a mondatokat! Karikázz!</p> <p>Azért dolgoztak a hangyák, mert...</p> <p>a. szerettek dolgozni. b. nagyon meleg volt. c. kellett télre az ennivaló.</p> <p>Azért válaszoltak a tücsöknek anélkül, hogy ránéztek volna, mert...</p> <p>a. irigyelték, amiért nem dolgozik. b. elég ételmet akartak gyűjteni. c. zavarta őket a munkában a tücsök zenéje.</p> <p>A tücsök télen...</p> <p>a. örült, mikor a napsugaras, nyári dalokra gondolt. b. a hangyákat kereste. c. meglepődött, hogy alig talál ennivalót.</p> <p>4. Mire számítottál, hogy mi lesz a befejezés?</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	NYÁR		HANGYA	TÜCSÖK	TÉL		HANGYA	TÜCSÖK
NYÁR									
HANGYA	TÜCSÖK								
TÉL									
HANGYA	TÜCSÖK								

<p>7. Meséld el röviden a történetet E/1-ben, a hangya szemszögéből!</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>5. Tetszett ez a befejezés? Miért?</p> <hr/> <hr/>
<p>8. Meséld el röviden a történetet E/1-ben, a tücsök szemszögéből!</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>6. Húzd alá <i>pirossal</i> azt a mondatot, amelyik a legjobban <i>tetszett!</i></p> <p>7. Húzd alá <i>kékkel</i> a (szöveg szempontjából) <i>legfontosabb</i> mondatot!</p> <p>8. Számodra mi a mese tanulsága?</p> <hr/> <hr/>

(Normál fejlődésmentű gyermeknek)

A tücsök és a hangya

Mit csinált a tücsök nyáron?

Csak muzsikált hét határon.

Aztán jött a tél a nyárra,

s fölkapott a koma álla

Szomszédjában élt a hangya:

éhen ahhoz ment panaszra,

s arra kérte,

egy kevéske búzát adjon neki télre.

„Búzát? - szólt a hangya sógor.

- Már ez aztán sok a jóból!

Tél elején sincs búzád már?

Hát a nyáron mit csináltál?"

„Mit csináltam?

Kérem szépen, muzsikáltam

- szólt szerényen tücsök mester.

- Aki kérte, nótát húztam a fülébe."

„Nótát húztál, ebugatta?

Nohát akkor

- szólt a hangya - járd el hozzá most a táncot!

Jó mulatságot kívánok!"

(La Fontaine) Rónay György feldolgozása

(Tanulásban akadályozott gyermeknek)

A tücsök és a hangya

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy vidám kis tücsök, aki egész nyáron énekelt. A fán ülve gyakran látta, amint a hangyák szorgalmasan gyűjtögetik a magokat. Két nóta között odakiáltott nekik:

- Minek gyötritek ennyire magatokat? Gyertek, üljtek le kicsit az árnyékba, daloljatok velem!

Ám a hangyák fáradhatatlanul dolgoztak tovább, fel sem pillantva válaszoltak:

- Nem lehet! Most kell összeszedni a télire valót. Éhen halunk, ha nincs tele a kamránk.

- Hosszú még a nyár! Jut idő mindenre! En inkább muzsikálok nektek. Ezt a hőséget másképp nem is lehet kibírni.

Így múlt el a nyár, a tücsök ciripelt, a hangyák gyűjtögettek. Eljött az ősz, a fákról hullottak a levelek, s a tücsök dideregve bújt meg a csupasz ágak között. A fű is napról napra fakult, fonnyadt.

Egyszer aztán eljött az első deres hajnal, amikor a tücsök minden ízében meggémberedve ébredt, és riadtan nézte maga körül az éjszakai fagy nyomait: az utolsó zöld levelek is élettelenül heverték a fa alatt. Tél volt. A tücsök talált még néhány zörgős-re fagyott fűszálat, amelyeket ügyel-bajjal szakított ki a kőkemény földből. Nemsokára lehullott az első hó, s betemetett mindent. Szomorú idők következtek. A tücsök dideregve, éhezve idézte fel a napsugaras, dalos nyári napokat, de hát ez mit sem segített rajta.

Egyik este aztán távoli, gyenge világosságot vett észre. Reménykedve bukdácsolt a hóban a fény felé.

- Nyissatok ajtót! - kiáltott egy kis ház elé érve, amelynek ablakából a barátságos fény kiszűrődött. - Szépen kérlek benneteket, engedjete be! Majd meghalok éhen! Adjatok valami ennivalót!

Kisvártatva kinyílt az ablak, s egy hangya kukkantott ki rajta.

- Kedves hangya! Én vagyok az, a tücsök! Úgy fázom, és nagyon éhes is vagyok. Nekem nincs házam, hiszen tudod!

- A tücsök? Nocsak, egy kedves ismerős! Mit is csináltál a nyáron, mikor a hőségben izzadva gyűjtöttük a télire valót?

- Én? Én voltam, aki énekeltem nektek! Egész nyáron muzsikáltam. Emlékszel? A levegő, a rét, a fák mind az én dalommal voltak teli.

A hangyák végül nagy kegyesen befogadták a tücsköt. Vacsora végeztével a tücsök hegedült nekik, mert hosszúak a téli esték. Mikor a jókedv a tetőfokára hágott, a tücsök csendesen így szólt: -

Látjátok, hiába teli a kamrátok, a jeges télben is én hoztam el nektek a nyarat.

(La Fontaine nyomán)

3. csoport – Szöveg feldolgozása Gulácsi népmonda: A rodostói kakukk

Írj feladatlapot egy mese olvasás-szövegértésének ellenőrzésére! A feladatok integrált osztályban három eltérő fejlődésmenetű tanuló számára készüljenek! (Használd a mesefeldolgozás mintát a feladat megoldásához!)

Ép fejlődésmenetű tanuló	Olvasás- és írásvarral küzdő tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló
<p>1. Hol játszódik a történet?</p> <p>2. Van-e honvágya a fejedelemnek? _____ Húzd alá késsel azt a mondatot, ami a feltevéseidet igazolja!</p> <p>3. Mi a rodostói kakukk? a. olyan madár, ami más madarak fészkébe helyezi el a fiókáját b. egy pöttyös madár c. Mikes Kelemen</p> <p>4. Szólt-e madárdal a rodostói kertben? a. Nem tudhatjuk biztosan. b. Álmadár szólt. c. Mikes Kelemen utánozta. d. Egy madár elrepült Magyarországról, és énekelt.</p> <p>5. Milyen tulajdonságai vannak Mikes Kelemennek? _____</p> <p>6. Miért utánozta Mikes Kelemen a kakukk szavát? _____</p> <p>7. Számozással állítsd sorba a történet eseményeit! ____ meghallja Rákóczi fejedelem ____ Egyszer mégis felsóhajtott ____ könnyes szemmel megölelte ____ ébren is csak álmodoztak ____ látja húséges írdeákját</p>	<p>1. Hol játszódik a történet?</p> <p>2. Van-e honvágya a fejedelemnek? _____ – <i>úzd alá</i> azt a mondatot, ami miatt ezt gondolod!</p> <p>3. Mi a rodostói kakukk? a. olyan madár, ami más madarak fészkébe helyezi el a fiókáját b. egy pöttyös madár c. Mikes Kelemen</p> <p>4. Szólt-e madárdal a rodostói kertben? a. Nem tudhatjuk biztosan. b. Álmadár szólt. c. Mikes Kelemen utánozta. d. Egy madár elrepült Magyarországról, és énekelt.</p> <p>5. Miért utánozta Mikes Kelemen a kakukk szavát? _____</p> <p>6. Számozással állítsd sorba a történet eseményeit! ____ Egyszer mégis felsóhajtott ____ könnyes szemmel megölelte ____ ébren is csak álmodoztak ____ látja húséges írdeákját ____ kezdett töprengeni ____ sohasem panaszkodott ____ titokban kiosont a kertbe</p>	<p>1. Igaz vagy hamis?</p> <p>A történet Magyarországon játszódik. ____ Rákóczi fejedelem a vezér. ____ A fejedelemnek nincs honvágya. ____ A fejedelemnek legjobban a kakukkok hiányoznak. ____ Mikes Kelemen szerette volna, ha örül a vezére. ____ Azért sírt Rákóczi, mert nem talált kakukkot. ____</p> <p>2. Mi a rodostói kakukk? a. olyan madár, ami más madarak fészkébe helyezi el a fiókáját b. egy pöttyös madár c. Mikes Kelemen</p> <p>3. Milyen tulajdonságai vannak Mikes Kelemennek? Húzd hozzá! jóakarátú segítőkész álnok húséges álmodozó Mikes Kelemen szeret bújócskázni lelkes leleményes igazságos</p>

___ kezdett töprengeni ___ tenyerét a szájához tette ___ sohasem panaszkodott ___ titokban kiosont a kertbe	7. Rajzold le, milyen kakukkot keresett, és melyet talált Rákóczi!	4. Rajzold le, milyen kakukkot keresett, és melyet talált Rákóczi!								
8. Rajzold le, milyen kakukkot keresett, és melyet talált Rákóczi!	<table border="1"> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ezt kereste</td> <td>ezt találta</td> </tr> </table>			ezt kereste	ezt találta	<table border="1"> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ezt kereste</td> <td>ezt találta</td> </tr> </table>			ezt kereste	ezt találta
ezt kereste	ezt találta									
ezt kereste	ezt találta									
<table border="1"> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ezt kereste</td> <td>ezt találta</td> </tr> </table>			ezt kereste	ezt találta	Ha marad idő: +1. Milyen tulajdonságai vannak Mikes Kelemennek? <hr/> <hr/>					
ezt kereste	ezt találta									

A rodostói kakukk

A rodostói bujdosókat erősen kínozta a honvágy, ébren is csak álmodoztak, mindig Magyarországon jártak.

A fejedelem ebben is példát mutatott a híveinek, sohasem panaszkodott honvágyról, nem keserítette őket a múlt emlegetésével.

Egyszer mégis felsóhajtott:

- Csak még egyszer hallanék egy kis hazai kakukkszót!

Meghallotta ezt a sóhajtást Mikes Kelemen, a fejedelem hűségese kísérelte.

Ha meghallotta, mindjárt azon kezdett töprengeni, hogyan szólaltassa meg a kakukkot a rodostói kertben.

Nem sokáig töprengett, másnap reggel titokban kiosont a kertbe, ott egy fa alatt a fűbe lehasalt, tenyerét a szájához tette, és elkezdte a kakukk szavát utánozni.

Meghallja Rákóczi fejedelem a rodostói kakukkszót, és igen elcsodálkozik rajta.

Keresni kezdi a kertben, ugyan merre lehet az a kakukkmadár. Ahogy keresi, ott látja hűségese íródeákját, Mikes Kelemen a fűben.

Mindjárt tudta, hogy ő a rodostói kakukk, és hű emberét könnyes szemmel megölelte.

Gulácsi népmonda nyomán LENGYEL DÉNES feldolgozása

XIII. Szituációk és befogadó nevelés – a gyógypedagógus és a többségi intézmény együttműködése

A feldolgozás szempontjai:

- Fogalmazzatok meg, milyen problémák merültek fel a beszélgetés során!
- Mit jelent a befogadás az adott intézménynek?
- Milyen megoldásokat javasolnál?
- Fejezzétek be a párbeszédet!

1. csoport

Szituáció: A többségi általános iskola vezetői irodájában beszélget az igazgató és a gyógypedagógus. Először találkoznak, az iskola most kér először segítséget az utazó gyógypedagógustól. Az iskola ebben az évben vállalja először az integrált nevelést – tanulásban akadályozottak integrálása szerepel az Alapító Okiratukban.

Párbeszéd:

Tanácsadó: - Ha az iskola felvállalja az integrált nevelést, biztosítania kell hozzá a törvényi feltételeket is. Meg kell beszélünk, melyek ezek!

Igazgató: - Persze, hogy felvállaljuk! Főleg az emelt normatíváért érdemes ezt megtenni. Tudja, valamiből fenn kell tartani az iskolát... A tantestülettel már megbeszéltem, melyik terem festését tudjuk fedezni belőle.

Problémák:

Az igazgató nem integráltan akar nevelni, hanem pénzt szerezni az iskolának. Úgy tűnik, nem is foglalkozik azzal, hogy mivel jár a befogadás.

Mit jelent a befogadás: pénzforrást

Megoldások: Figyelmeztetni kell az igazgatót, hogy az erre kapott pénzt célzottan kell elkölteni, nem az iskola fenntartására.

Befejezés:

Tanácsadó: - Borzasztó nehéz manapság az iskolák fenntartása, szinte már egy villanykörtéért is könyörögni kell a fenntartónak... Az integrált nevelés viszont rengeteg figyelemmel, munkával jár, és emellett költséges is. Sajnálom, de ezt az összeget az integrált nevelésre kell fordítani, de ha hatékony lesz ebben az iskola, akkor valószínűleg a fenntartó is értékeli ezt, és talán anyagilag is jobban támogatja az iskolát. Pályázatokat is lehet találni, biztos vagyok benne, hogy sikerül megoldást találni ezekre a problémákra is.

2. csoport

Szituáció: A többségi általános iskola tanári szobájában történik. Az iskola most kér először segítséget a tanácsadó szolgálatától. Az iskola Alapító Okiratában a dyslexiás gyermekek integrálására kapott jogot.

Párbeszéd:

Tanácsadó: - Szeretném megnézni a sajátos nevelési igényű tanulók szakértői véleményeit!

Igazgató: - A fejlesztő pedagógusunk foglalkozik a témával, végre ki tudtam nevezni egy kollégát erre a feladatra! Minden gyenge tanulóval ő foglalkozik, azokat a véleményeket is megmutatja, ha szükséges.

Fejlesztő pedagógus: - Itt vannak a szakvélemények, összegyűjtöttem a kollégáktól. Ezek a nevelési tanácsadótól, ezek a szakértői bizottságtól, ezek meg az ideggondozótól jöttek. Összesen 16 gyerekről van papírunk.

Igazgató: - Úgy tudom, 15 gyerek után igényelhetünk egy asszisztent. Sokat segítene a fegyelmezésben! Mi a véleménye?

Problémák:

A fejlesztő pedagógusnak a diszlexiás gyerekekkel kellene elsősorban foglalkoznia, nem a gyenge tanulókkal. Nem az asszisztentstől kellene várni a fegyelmezési problémák megoldását. A „végre ki tudtam nevezni valakit” arra utalhat, hogy szervezési és/vagy finanszírozási nehézségei voltak az iskolának, reméljük, nem azt, hogy senki nem akarta vállalni.

Mit jelent a befogadás: problémát, nehézséget

Megoldások: Külön kellene kezelni a fegyelmezési, felzárkóztatási, és az integrációs feladatokat.

Befejezés: Természetesen, jó ötlet asszisztentst igényelni! Viszont a gyengébb tanulók felzárkóztatását másra kellene bízni, és a fegyelmezést sem az asszisztensnek vagy a fejlesztő pedagógusnak kellene megoldania, mert akkor nem jut elég idejük a sajátos nevelési igényű gyerekekre, és ez idővel összehasonlíthatatlanul nagyobb problémává válik. Nagyon szívesen segíték a fegyelmezéssel illetve a felzárkóztatással kapcsolatban is, ha szeretnék, legközelebb korábban jövök, és beszélgethetünk az illetékes kollégákkal!

3. csoport

Szituáció: A többségi általános iskola tanári szobájában történik. Az iskola most kér először segítséget az utazó gyógypedagógustól. Az iskola Alapító Okiratában a tanulásban akadályozott gyermekek integrálására kapott jogot.

Párbeszéd:

Igazgató: - Rögtön jön a fejlesztő pedagógusunk, vele beszélje meg a gyerekek problémáját, őt bíztam meg ezzel. Nagyon lelkiismeretes, kiváló pedagógusunk, sajnáltam volna csak az új tanulókra ráállítani, ezért heti 6 órát kapott. A többi óráját az osztályában tölti, ki kell vinnie az osztályát nyolcadikig. Olyan tehetséges gyerekek, versenyeket nyernek, a szülői háttér is egész más, mint ezeknél az újaknál.

Fejlesztő pedagógus: - Itt is vagyok... (Bemutatkozik.) Gyorsan beszéljük meg a teendőket, mert nemsokára kezdődik a szakköröm. Jó lenne, ha mindig kedden jönnél, akkor van egy lyukas óráim.

Igazgató: - Itt hagylak benneteket, mennem kell. (A tanácsadóra néz:) Remélem, jó partnert talál a kollégámban, sokat áldoztunk a taníttatására.

Problémák:

Nem törődnek a tanulásban akadályozott gyerekekkel, a fejlesztő pedagógusnak nincs is ideje rájuk. Teljesítményorientáltak, az időt és a figyelmet a tehetséges gyerekekre fordítják.

Mit jelent a befogadás: kipipálandó feladatot. Elit iskoláról lehet szó, első ránézésre azért integrálnak, mert ez most felkapott dolog, vagy esetleg azért, mert előbb-utóbb úgymint rákényszerülnének, hiszen errefelé tart a világ.

Megoldások: az egész iskolára kiterjedő érzékenyítés. A fejlesztő pedagógus feladatainak csökkentése, esetleg, ha az iskola megengedheti magának, valaki mást külön erre a feladatra alkalmazni. A velük foglalkozó tanárok hozzáállását mindenképp érdemes megvizsgálni.

Befejezés: Egy pillanatra még szeretnék önnel is beszélni! Gratulálok az iskola sikereihez, nagyon szép eredményeket érnek el. Látom, szeretik a kihívásokat és komolyan veszik a munkájukat. A tanulásban akadályozott gyerekek befogadása viszont még új és ismeretlen feladat, kíváncsian várom az eredményeket! (A fejlesztő p.-nak) Remélem, az új munkáját is annyira fogja élvezni, mint az előzőt! (Igazgatónak) Viszont el kell döntenie, hogy a kollégát fejlesztő pedagógusként szeretné alkalmazni, vagy megmarad az előző munkakörében, mert a tanulásban akadályozott gyerekeknek ilyen kevés segítség nem elég.

4. csoport

Szituáció: A többségi iskola ebben az évben vált integráló intézménnyé. Az iskola felvett egy új kollégánőt a feladatok megoldásához. A munkaköri leírása szerint ő tartja a sajátos nevelési igényű tanulók kötelező fejlesztő óráit.

Párbeszéd:

Igazgató: - Bemutatom nektek X.Y. kollégánőt, most vettük fel a fogyatékos gyerekek fejlesztéséhez. Gyógypedagógiai végzettsége van, számíthatok rá! (igazgató elsiet)

Egy pedagógus a tantestületből: - Na, végre lesz valaki, aki kiviszi ezeket a gyerekeket az óráimról, nem tudok tőlük tanítani! Nagyon örülök, hogy a vezetés felismerte, mi a megoldás!

Gyógypedagógus: - Nagyon számítok az együttműködésetekre, hiszen a tanórákon is differenciáltan kell a gyerekekkel foglalkozni! Szívesen segítek benne!

Problémák:

A pedagógus(ok?) hozzáállása. Nem tartja saját feladatának az integrációt, ellenséges. Az igazgató nincs tisztában a sajátos nevelési igény mibenlétével.

Mit jelent a befogadás: semmit, ez nem befogadás

Megoldások: érzékenyítő tréning. A gyógypedagógus egy-egy órán jelen lehetne, így is segíthetne a gyerekeknek. Felajánlhatja, hogy segít a nekik való feladatok kitalálásában, ötleteket adhat új feladattípusokra.

Befejezés:

Egy pedagógus: - Köszönjük szépen a segítséget, jó tudni, hogy fordulhatunk valakihez.

Kaposvári Egyetem

Pedagógiai Kar

Fináncz Judit PhD.

Az integráció és a szegregáció kérdései

Készítette:

H. Kovácsné Lelovics Eszter

Sajátos nevelési igényű gyermekek
integrációs pedagógusa szakterületen
pedagógus-szakvizsgára felkészítő képzés

A sokszínű világ egyik érdekes csodája, hogy minden egyes ember más és más. Mindenkinek megvannak a saját erősségei, gyengeségei, akár a genetika határozza meg, akár a családi háttér vagy egyéb életkörülmények. Sajnos a mai világ mégis uniformizálva tekint az emberekre, egyes meghatározott tulajdonságokat tekintenek értékesnek, fontosnak, másokról tudomást sem vesznek, értéktelennek tartják. Sajnos az iskolában sokan minden nap szembesülnek azzal a nyomasztó helyzettel, hogy hiába nyújtják a legjobb tudásukat és próbálnak hasznos tagjai lenni a közösségnek, minduntalan akadályokba ütköznek, és ha ennek leküzdéséhez nem kapnak megfelelő segítséget, természetesen belefáradnak a küzdelembe és általában előbb-utóbb fel is adják. Szerencsére ma már sokkal többet tudunk a tanulást nehezítő körülményekről, egyre több kutatás áll rendelkezésünkre a témával kapcsolatban, akár kulturális különbségek, nyelvi nehézségek, akár valamilyen fejlődési zavar nehezíti a tanulást, így ha nagyon lassan bár, de javul a közoktatás, és remélhetőleg a pedagógusok hozzáállása is a különleges bánásmódot igénylő gyerekekhez. Természetesen egy tökéletes világban szerintem minden gyerek különleges bánásmódot igényelne sokkal kisebb osztálylétszámmal, de most a jelen helyzetből próbáljuk a legtöbbet kihozni.

Szegregáció, integráció, inklúzió

Ma már szerencsére a régen általánosan jónak és természetesnek tartott szegregáció létjogosultsága megkérdőjeleződött, a szakma egyöntetűen az integrációt, méginkább az inklúziót (befogadás) tartja a helyes gyakorlatnak. Az integráció jelentése csupán interakció az akadályozott és ép gyermekek csoportjai között²⁰, ennél sokkal többre, jobbra van szükség, abban kell segítenünk, hogy a kortárs csoport teljes értékű, megbecsült, értékes tagjai lehessenek. Sajnos a gyakorlatban sokan ezt nem tartják a csoport többi tagja szempontjából előnyösnek,²¹ ennek oka a szemléletbeli különbségek mellett könnyen lehet a pedagógusok leterheltsége, a szaktudás hiánya is, szerencsére az utazó gyógypedagógusok egyre több helyen lehetnek segítségükre az utóbbiban.

²⁰ Tóth-Szerecz Ágnes: Sajátos nevelési igényű gyermekek az iskolarendszerben, inkluzív nevelés. In: Iskolakultúra: pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata, 2015. 25. évf. 11. sz. p. 117.

²¹ N. Tóth Ágnes - Simon Katalin: Inkluzív teória integratív gyakorlatban. In: Képzés és gyakorlat, 2017. 15. évf. 4. sz. p. 137.

Természetesen pénzügyi problémák is nehezítik a fejlődést, de ha arra gondolunk, hogy egy kimutatás szerint az általános oktatásnál 2—15-ször többbe kerül a gyógypedagógiai oktatás, az integrált viszont csak 2-szer annyiba,²² be lehetne látni, hogy a továbbképzésekre fordított költségek belátható időn belül megtérülnének.

Az esélyegyenlőség biztosítása

Az egyenlő bánásmód ilyenkor nem elég, a méltányosságon túl egyenlő esélyeket kell biztosítani a gyerekeknek.²³ A sajátos nevelési igényű gyerekek befogadása érdekében a pedagógusnak gyógypedagógus vagy segítő szakember támogatása szükséges²⁴, valamint az intézménynek a megfelelő tárgyi feltételeket is biztosítani kell, eltérő tankönyveket, taneszközöket, gyógyászati segédeszközöket és technikai eszközöket, ezen kívül, ha szükséges, több időt kell biztosítani a tananyag elsajátításához, a feladatok elvégzéséhez.²⁵

Érdekesnek találtam, hogy a szlovákiai magyar gyakorlatban az egyéni tanulási terven kívül egyéni tanulási programot is készítenek, amiben rögzítik, hogy a tanulási folyamatot miben akadályozza a gyerek tanulási nehézsége, a tantervben ezért min és hogyan kell változtatni stb., és ezt, mint egy tanulási szerződést, évente aláíratták az érintettekkel.²⁶ Ez azért keltette föl a figyelmemet, mert ha megbeszéljük a gyerekekkel, szülőkkel, hogy mire számíthatnak, mi miért történik és be is vonjuk őket a szervezésbe, sokkal nagyobb kedvvel állhatnak a munkához, a tanulási nehézségük fokozatos megismerése, megértése által pedig az remélhetőleg végleg elveszti stigmatizáló jellegét.

Motiváció

²² Réthy Endréné: A speciális szükségletű gyermekek nevelése, oktatása Európában. Az integráció és inklúzió elméleti és gyakorlati kérdései. In: Magyar pedagógia, 2002. 102. évf. 3. sz. p. 287.

²³ Krausz Anita: Egyenlő esélyek az iskolában, út az inkluzivitás felé. In: Iskolakultúra: pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata, 2018. 28. évf. 3 – 4. sz. p. 116.

²⁴ Tóth-Szerecz Ágnes: I. m. p. 116.

²⁵ I. m.: p. 116.

²⁶ Schiffer Csilla: Többszólamúság és inkluzív nevelés. In: Iskolakultúra: pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata, 2015. 25. évf. 7 – 8. sz. p. 156.

Mivel a hagyományos frontális oktatásszervezés nem megfelelő a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek számára, ebben a helyzetben hamar elveszítik érdeklődésüket az iskola iránt. A motiváltság fenntartása érdekében is fontos, hogy olyan, az egyéni fejlesztési terv figyelembevételével készült érdekes, kézzelfogható feladatokkal keltsük fel érdeklődésüket, amivel ők is hozzájárulhatnak az osztály, valamint a csoport sikeréhez. Testileg, lelkileg, értelmileg egyaránt a jártasságokon, készségeken, kompetenciákon keresztül kell fejleszteni a gyerekeket, úgy, hogy a módszereket önállóan választhassák meg.²⁷ Az élményalapú tanulás minden gyereknek hasznára válik, és azzal, hogy örömmel tanulnak, megerősítjük őket; ha tudják, hogy a problémákat meg lehet oldani, nem a kudarc lehetőségeként tekintenek rá, így később a tanulást, még ha nehezebb is, amikor a speciális nevelési szükségleteikre már nincsenek (vagy kevésbé vannak) tekintettel, nagyobb kitartással folytathatják. Nagyon fontos tudatosítani, hogy megbecsült tagjai az osztálynak, és az, hogy nem illenek bele a „kockába”, előnyére válik a többi gyereknek is, és őket sem akadályozhatja a boldogulásban. Ha ez nem elég, szerencsére sokféle terápia közül kereshetünk olyat, ami a gyerekhez közel áll (művészetterápiák, állatasszisztált terápiák, játékterápia, biblioterápia)

Fontos megemlíteni, hogy a rezilienciát a lelki beállítottság mellett nagyban támogatja a család, mint biztos háttér, de ennek hiányában az iskola és az egyéb külső szervezetek is sokat tehetnek mind a krízishelyzetek kezelésének tanításával, mind a támogató légkör megteremtésével.²⁸

Különbségek az inkluzív pedagógiai modell és a hagyományos gyógypedagógiai megközelítés között²⁹

Míg a hagyományos gyógypedagógiai szemlélet az egyén hiányosságaira koncentrálna, a fejlesztés fókuszában ez áll, az inkluzív szemlélet az embert egységesen, minden tulajdonságával együtt figyeli. A hagyományos megközelítés homogén csoportokat próbál létrehozni úgy, hogy a teljesítményük alapján szelektálja a gyerekeket, és a tananyag redukálásával próbál segíteni, ezzel szemben az inklúzió a kooperáció

²⁷ Réthy Endréné: I. m. p. 288.

²⁸ Krausz Anita: I. m. p. 118.

²⁹ Réthy Endréné: I. m. p. 290.

teremtésére törekszik egy heterogén környezetben, ahol azonos tananyagot dolgoznak fel differenciáltan a tanulók. Az inkluzív pedagógia fontosnak tartja az iskola szorongásmentessé tételét, (ebben segít a pozitív teljesítményelvárás,) a szolidaritást, a szabad kommunikációt, a nyitottságot és az életszerűséget is. Keresi a hatékony nevelési-oktatási stratégiákat, és mérték szerint oktat az erősségekre támaszkodva.

Mire figyeljünk oda az inkluzív modell alkalmazásánál?³⁰

Az inklúzió megvalósítása sok munkát igényel, és folyamatos önreflexiót kíván meg a pedagógus részéről. Amellett, hogy az ember sajnos hajlamos automatikusan a berögzült szokásokat előhívni, nagyon kell figyelnie, hogy a kívánt célt, a gyerekek konstruktív hozzájárulását a csoporthoz, ne tévessze szem elől.

Az integrált tanulókat ne a többiekkel párhuzamosan, az egyéni fejlesztési terv alapján tanítsuk, hanem a terv figyelembevételével készülünk az órára. Mindenkinek vannak erősségei, erre építeni kell! Bátorítani kell őket, hogy kezdeményezzenek, a tervezésnél ezt is figyelembe kell venni, legyenek aktív résztvevői az osztálynak. Nem az együttlét a legfontosabb, hanem az együttműködés — ehhez persze az is kell, hogy a gyerekek ne csak a fejlesztő pedagógussal együtt vegyenek részt bizonyos órákon.

Záró gondolatok

A mai társadalom számára „hasznosnak” kikiáltott elvárt tulajdonságok egyáltalán nem fontosabbak a mellőzöttebeknél, egy kiemelkedően „sikeres” felnőtt könnyen lehet, hogy a siker eléréséhez olyan praktikus adottságaival a magánéletében sokkal inkább segítségre szorul, mint mások. Még a szociális készségek közül is vannak preferáltabbak illetve elhanyagoltabbak, pedig a csoportdinamika szempontjából nagyon hasznos, ha többféleképp közelítünk meg egy kérdést. A fejlődési zavarok rengeteg területen előfordulhatnak, és látszólag a diszpraxia, diszpinxia, diszmúzia³¹ nem tűnik tragikusnak,

³⁰ Tetler, Susan: Inkluzív osztályok. In: Iskolakultúra: pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata, 2006. 16. évf. 10. sz. p. 37 – 38.

³¹ Schiffer Csilla: l. m. p. 155.

de — amellet, hogy ez szerintem kultúrafüggő, — a ritmusérzék, csak, hogy egy példát hozzak, nagyban megkönnyíti a szótagolást, és ezáltal a helyesírást is. Pontosan ugyanígy, mindenkinek van olyan erőssége, amit meg kell keresni, építeni kell rá, erősíteni, nem szabad hagyni, hogy ez értéktelenebbnek, feleslegesnek tűnjön.

Felhasznált irodalom:

Krausz Anita: Egyenlő esélyek az iskolában, út az inkluzivitás felé. In: Iskolakultúra: pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata, 2018. 28. évf. 3 – 4. sz.

N. Tóth Ágnes - Simon Katalin: Inkluzív teória integratív gyakorlatban. In: Képzés és gyakorlat, 2017. 15. évf. 4. sz.

Réthy Endréné: A speciális szükségletű gyermekek nevelése, oktatása Európában. Az integráció és inklúzió elméleti és gyakorlati kérdései. In: Magyar pedagógia, 2002. 102. évf. 3. sz.

Schiffer Csilla: Többszólamúság és inkluzív nevelés. In: Iskolakultúra: pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata, 2015. 25. évf. 7 – 8. sz.

Tetler, Susan: Inkluzív osztályok. In: Iskolakultúra: pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata, 2006. 16. évf. 10. sz.

Tóth-Szerecz Ágnes: Sajátos nevelési igényű gyermekek az iskolarendszerben, inkluzív nevelés. In: Iskolakultúra: pedagógusok szakmai-tudományos folyóirata, 2015. 25. évf. 11. sz.

Szent István Egyetem Kaposvári Campus
Pedagógiai Kar
Fogyatékoságok ismeretrendszere
dr. Szili Katalin

A diszlexia
kialakulása, felismerése,
megoldási módszerek

Készítette:

H. Kovácsné Lelovics Eszter

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs
pedagógusa szakterületen pedagógus-szakvizsgára
felkészítő képzés

Bevezetés

Azért szeretnék a diszlexia kialakulásával, felismerésével és elsősorban a diszlexiás tanulók megsegítésének lehetőségeivel foglalkozni, mert nagyon sok (kb. minden tizedik³²) gyereket érint ez a részképesség-zavar. Sok pedagógus még most sem tekint erre problémaként, nem veszi komolyan, pedig kellő odafigyeléssel sokszor megelőzhető lenne a gyerek iskolai előmenetelének és tárgyi tudásának a romlása és az ennek következtében fellépő motivációvesztés. Súlyosabb diszlexiások esetében is sokat segíthetne a tanító. Prevenációs módszerek alkalmazásával, különféle tanulási technikák tanításával elérhetjük, hogy a felső tagozatban és a középiskolában – addig is, amíg hiába várjuk az oktatási rendszer alapos, a világ változására reflektáló reformját – sokkal kevesebb gondot okozzon az érintett gyerekeknek, mint amennyit megsegítés nélkül.

A téma különösen érdekel, mert az ismeretségi körünkben több gyermek is található, akik a fenti problémával küzdöttek, és több esetben komolyan érintette a tanulmányi előrehaladásukat, valószínűleg azért is, mert nem ismerték fel időben a diszlexiát. Olyan fiatalról is tudok, akinél csak a középiskola harmadik osztályában diagnosztizálták ezt a részképesség-zavart. Sajnos eddigre már túl volt több bukáson, és a folyamatos frusztráció miatt komoly károkat szenvedett a személyisége.

Eredetileg azt terveztem, hogy a Meixner-féle módszerrel ismerkedem meg, de aztán tudomást szereztem a Kaposvári Egyetem képzéséről, és arra jutottam, hogy jobb lenne inkább, ha más problémákkal és az azokhoz kapcsolódó megsegítési módszerekkel is megismerkednék.

A diszlexia kialakulása, felismerése

A diszlexiának lehetnek biológiai okai, ez a fejlődési diszlexia. Örökletes lehet, a születés körülményei is okozhatják, vagy akár egy baleset. Környezeti tényezők is előidézhetik,

³²[online] [2020.12.10.] >URL: http://diszlex.hu/?page_id=143

ez a szerzett diszlexia. A mozgásfejlődés, beszédfejlődés zavarai³³, a mozgásszegény életmód csecsemőkortól kezdve³⁴, az összezavart laterálisit, sőt, akár az olvasástanítás során elkövetett módszertani hiba³⁵ hatására is kialakulhat.

A diszlexia akár már az óvodában is felismerhető a rajzok, a nagy- és finommotorikus mozgások megfigyelésével, a testközépvonal átlépésére irányuló gyakorlatokkal. Sajnos azonban ritkán derül ki ebben az életkorban, pedig a minél korábbi felismerés és foglalkozás a kérdéssel sokkal jobb eredményeket produkál a későbbiekben.

Iskolába lépő gyerek esetén diszlexia veszélyére gyanakodhatunk, ha rendezetlen, bizonytalan a mozgás, a térbeli orientáció, ritmusérzék, sorrendiség követése, feladattartás nehezen megy. Ha nem egyértelmű, hogy bal- vagy jobbkezes. Ha makacs, nehezen korrigálható beszédhibái vannak, ha nagyon szegényes a szókincse.

A már olvasni tudó gyerekek szűrése könnyebb feladat. A hibák mennyiségét érdemes figyelni. Jellemző hibatípusok a betű- vagy szótagkihagyás vagy -betoldás, a betűtévesztés, az iránycsere, az elővételezés, a szóroncs, az ismétlés, a rossz szótagolás stb. Lassú az olvasás tempója, a szövegértés nehezen megy, a szókincs alacsonyabb vagy artikulációs zavarai vannak.³⁶ A fejlesztőpedagógus olvasási felmérőlapok segítségével fel tudja mérni az aktuális állapotot. Dolgozatom végére csatolok két olvasólapot, amit diszlexiás gyerekek töltöttek ki.

Megoldási stratégiák

Neurológiai megközelítés

Nagyon fontos feltárni a részképesség-zavar eredetét. Ha a gyengén funkcionáló idegpályákat sikerül aktivizálni, a gyerek jelentős sikereket érhet el. Sokféle program

³³ A beszédészlelés és a beszédmegértés zavarai az olvasásban és az írásban | Pedagógiai Folyóiratok (gov.hu)

³⁴ [online] [2020.12.10.] >URL: <http://real.mtak.hu/8806/1/4.%20Digi2%20atmeneti%20kor%20nyugei.pdf>

³⁵ Pirospont [online] [2020.12.10.] >URL: <http://pirospont.net/dizskalkulia-diszlexia-diszgrafia-redukacioja>

³⁶ Csmpsz.hu [online] [2020.12.10.] >URL: <http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/01/Modszertani-segedanyag-diszlexias-gyermekek-iskolai-megsegiteshez.pdf>

foglalkozik mozgásterápiával (TSMT, Ayres, Alapozó Terápia, Delacato stb.³⁷). Sajnos ez hét éves korig a leghatékonyabb, de pl. az Újkapu Központ³⁸ 16 éves korig foglalkozik gyerekekkel.

A bal és jobb agyfélteke összehangolása érdekében a keresztező mozgások, a testközépvonal átlépését célzó feladatok hatékonyak, ezeket érdemes a tanórákba is beépíteni. Nagyon szeretem azt a feladatot (egy waldorfos videón láttam), amiben a gyerekek körben állnak, mindenki a jobb kezét a szomszédja baljára teszi tenyérrel felfelé, és egy vers ritmusára a babzsákokat jobb kezükből a bal szomszédjukéba teszik. (Persze fordított irányba is ugyanannyit kell gyakorolni.) Ha már jól megy, sokféleképp lehet variálni, tapssal, lábujjhegyről sarokra gördüléssel, fél lábba állva, stb., és rengeteg dolgot, például a szorzótáblát is lehet közben gyakorolni. Ha sokféle mozgást próbálunk ki közben, esetleg feltűnhet, ha valakinek különösen nehezen sikerül valami, és továbbküldhetjük egy gyógypedagógushoz vizsgálatra.

A szülőknek, pedagógusoknak viszont nagyon fontos tudni, hogy amikor egy gyerek olyan mozgásformát gyakorol, aminek a fejlődése elmaradt, akkor ennek a folyamatnak a regresszió a természetes velejárója. Türelemmel kell megvárni, amíg elmúlik, nem szabad megijedni, vagy erőszakkal visszaszoktatni a már kialakult mozgás- és/vagy viselkedésformákhoz, nyugodtan lehet babusgatni, amennyit csak szeretné, ez csak ideiglenes, de szükséges visszaesés.³⁹

Mozgás, művészetek, vizualitás

Fontos, hogy ne csak testnevelés órán mozogjanak a gyerekek, a diszlexiás tanulók esetében a mozgás jelentősen segíthet a tanulásban. A betűdifferenciálás is könnyebb, ha pl. a bal/jobbs kezét/lábát emeli fel a b-d-p-q betűk képe alapján.⁴⁰ A térorientációt is kell fejleszteni. A mozgáson kívül más területeket is be kell vonni a tanulásba, minden gyerekénél ki kell deríteni, hogy mi könnyítheti meg számára a

³⁷ [online] [2020.12.10.] >URL: <https://csiri-biri.hu/hirek/mozgasfejleszto-modszerek-terapiak>

³⁸ Moldoványi Tibor: Idegrendszer fejlesztő mozgásterápia. In: Új Köznevelés, 2015. 3. sz.

³⁹ Moldoványi Tibor: Idegrendszer fejlesztő mozgásterápia. In: Új Köznevelés, 2015. 3. sz.

⁴⁰ [online] [2020.12.10.] >URL: <https://gyereketeto.hu/>

legjobban. A legjobb, ha egyidejűleg sokféle területen, különféle érzékszervek bevonásával erősítjük meg az ismereteket. Van olyan gyerek, aki „10 százalékát képes megjegyezni annak, amit hall, és körülbelül a 30 százalékát annak, amit lát, ám a hallott, látott és tevékenységbe ágyazott információnak akár 70 százaléka is rögzülhet.”⁴¹ A megjegyzésben, a rendszerezésben, a szabályok felismerésében, alkotásában segítségünkre lehetnek pl. a ritmikus mozdulatsorok, a képek, a játékok, és a színek.⁴² Ezek rengeteg területen felhasználhatók: páros-páratlan számoknál, szorzótáblánál, magánhangzó-mássalhangzó megkülönböztetésénél, szófajok, mondatrészek előkészítésénél, rendszerezésnél. Persze itt nagyon fontos figyelni arra, hogy ezek ne keveredjenek, de karikázás/keretezés/aláhúzás/hullámos vonal stb. használatával remélem, hogy ezt lehet ellensúlyozni. Az interneten megtalálható Dobble-generátor segítségével játékosan, vizuálisan lehet rögzíteni a nehéz helyesírású szavakat.

Sok diszlexiás tanuló nagy előnye, a jobb agyfélteke hangsúlyossága szintén hátrányként jelenik meg az iskolában, mert az szinte kizárólag a bal agyfélteke fejlesztését célozza meg. Sajnos az oktatás nem alkalmazkodott a világ változásához, és míg pár száz évvel ezelőtt egy munkavállaló fontos erényei közé tartozott például az engedelmesség, az elméleti tudás, a logika, az alapos megértés, a meggyőződés⁴³, egy mai munkáltatónak sokkal vonzóbb az eltérő látásmód, a globális információfeldolgozás, a kreativitás, a képzelet⁴⁴. Ha erre nagyobb hangsúlyt fektetnénk, az fejleszthetné az önbizalmukat is. Ha tudják, hogy rengeteg olyan nagyon megbecsült hivatás létezik, amihez semmi szükség nincs olvasásra, az talán leveszi róluk a nyomást, és a kevésbé görcsös hozzáállás is segíthet a jobb eredmény elérésében. Sok gyereknél a magatartászavar is azért alakul ki, mert rossz az önértékelésük, és ha már a tanulásban nem tudnak, máshogyan próbálnak kiemelkedni.

A zenetanulás is pozitív hatással lehet a tanulási folyamatokra.⁴⁵ Az akusztikus és a vizuális észlelést is fejleszti. A hangmagasság, hangerő észlelése a beszéd észlelését és

⁴¹ Kontráné Hegybíró Edit, Kormos Judit: Módszerek és ajánlások a diszlexiás tanulók eredményes nyelvtanulásához. In: Új Pedagógiai Szemle, 2008/4.

⁴² U.a.

⁴³ [online] [2020.12.10.] >URL: http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tanulasi_zavarok/a_diszlexia.html

⁴⁴ [online] [2020.12.10.] >URL: http://epa.oszk.hu/00600/00691/00120/pdf/EPA00691_mtud_2013_09_1086-1093.pdf

⁴⁵ Surján Noémi: Tanulási zavarokkal küzdő tanulók segítése a zenetanulás transzferhatásaira építve. In: Tavasz szél, 2016. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége 2016. p. 153–164. [online] [2023.05.07] > http://real.mtak.hu/62573/1/TSZ_IV_kotet_161114_504o.pdf

feldolgozását javítja, ennek eredményeként javul a helyesírás, ha a belső hallás fejletlenségéből ered. A ritmusérzék fejlesztése, az időzítés, a metrikai eltérések, a különböző mozgások (pl. kéz mozgása és a fújás) összerendezése is fejleszti az emlékezetet, a végrehajtó funkciókat és agyféltekék összehangoltságát. Az viszont fontos, hogy szívesen, örömmel zenéljen. Ha nem szeretne, választhatunk helyette olyan játékokat, amik ezeket a területeket fejlesztik, bár a zenetanulásnak határozott előnye az, hogy rendszeres, és a kitartásra, és a helyes időbeosztásra nevel az otthoni gyakorlás fontossága miatt.

Olvasással, írással, gondolkodással kapcsolatos módszerek

Rengeteg fejlesztő füzet áll a rendelkezésünkre, pl. a Lexi-sorozat, a Varázsbetű, Ákombákom, Környezetünk, Iskolás lesz...⁴⁶, Lurkópé, Gergényiné Németh Erika – Dr. Szamosiné Nagy Sára: Gyakorló feladatok diszgráfiás és diszlexiás gyerekeknek, B. Gaál Katalin: Megelőzőm és Legyőzőm a diszlexiát stb.

Kidolgoztak egy olyan betűtípust⁴⁷, ami kevésbé zavarja össze a diszlexiás gyerekeket. A betűk alsó része vastagabb, alakjuk sem egyforma, száruk is hosszabb, hogy ne cserélődjenek, forduljanak, tükröződjének az olvasás során.

Segíthet, ha a szöveget sokáig szótagolva olvastatjuk, vagy használhatunk sorvezetőt. Az olvasmányt más szavakkal kell összefoglalni (ehhez is lehet játékokat kitalálni), az instrukciókra olvasás után vissza kell térni. Különböző olvasási stratégiákkal próbálkozhatnak, a memorizálás helyett az összefüggések felfedezésére, gondolattérkép kialakítására stb. kell törekedni. Játékokkal fejleszteni kell a figyelmet, memóriát, szókinccset.⁴⁸ A Sindelar-módszer⁴⁹ alkalmazása is javasolt.

⁴⁶ [online] [2020.12.10.] >URL: <http://www.diszlexia.info/gyarmathytanzavter.htm>

⁴⁷ [online] [2020.12.10.] >URL: <https://www.dyslexiefont.com/>

⁴⁸ [online] [2020.12.10.] >URL: <http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/01/Modszertani-segedanyag-diszlexias-gyermekek-iskolai-megsegiteséhez.pdf>

⁴⁹ [online] [2020.12.10.] >URL: <https://www.wekerleifejlesztomuhely.hu/sindelar-i/>

A Meixner-módszer

A Meixner-módszer⁵⁰ prevenciós és reedukációs jelleggel is nagy segítség. Az olvasás előkészítése rendkívül alapos, hosszabb, mint más módszerek esetében. A beszédfejlesztés, hanganalízis- és szintézis, beszédmozgás tudatosítása, az iránygyakorlatok nagyon hangsúlyosak. Az olvasástanulás szintén hosszabb ideig tart, és ennek során rengeteg kapaszkodót ad a gyerekeknek. Kerüli a homogén gátlás kialakulását, sokáig magánhangzóval kezdi az összeolvasást, sorokba, oszlopokba (magán- és mássalhangzók szerint), később szótípusokba (zárt-nyitott szótagok) rendszerezve. Sokat gyakoroltat, visszatér újra és újra a már tanult ismeretekre. Nagyon fontos eleme a fokozatosság, tudatosítja a beszédészlelést, a grammatikai rendszer sajátosságait.⁵¹ Hangoztató-elemző-összetevő módszert alkalmaz, a szótagolás fontosságát hangsúlyozza. Külön betűdifferenciáló órákat is tartanak. Az írástanulást is később kezdik. Az órák közben gyakran vált tevékenységet, a játéknak, manipulációnak nagy teret biztosít.⁵²

Összegzés

Összességében elmondható, hogy a diszlexia korai felismerése nagyon fontos, mert a különböző fejlesztő módszerek így sokkal hatékonyabban érvényesülhetnek. Ebben nagy felelőssége van a szülőknek, pedagógusoknak, és a különböző oktatási intézmények vezetőségének is. Fontos lenne, hogy szervezett továbbképzések alkalmával minél több pedagógus megismerkedjen a diszlexiával, a felismerésével és a különböző megsegítési módszerekkel, hogy az érintett gyerekeknél a legtöbb fejlődést lehessen elérni. Sajnos a diszlexia megfelelő időben történő felismerésében gyakran mutatkoznak hiányosságok, mint ahogy a bevezetőben említett példa esetében is így történt. Ha kevesebb tanuló jutna

⁵⁰ Módszertani kézikönyv a magyar nyelv tanításához az 1. osztályban. [online] [2020.12.10.] >URL: www.mladeleta.sk

⁵¹ [online] [2020.12.10.] >URL: <http://slideplayer.hu/slide/2250235/>

⁵² Damó Eszter, Csorba József: Kézikönyv a hónapról hónapra Meixner-módszerű magyar tankönyvcsaládhoz. Budapest: AIÓ Tankönyvkiadó, 2012.

egy-egy pedagógusra, akkor mindenképpen több időt lehetne tölteni egy-egy diákkal, és adott esetben a diszlexia is hamarabb kiderülne. Öröndetes fejlődés azonban megfigyelhető az oktatási intézményekben, mivel már kötelező jelen lennie mindegyik iskolában fejlesztőpedagógusnak. Reméljük, hogy a következő évtizedekben még inkább hatékonyá válik ennek a problémának a kezelése. Egészen biztos, hogy sokkal célravezetőbb lenne, ha a diszlexia szűrését intézményesítenék, de ehhez megfelelő központi akaratra van szükség az oktatásvezetés részéről. A szülő és a pedagógus részéről ez alapvetően egy lelkiismereti kérdés és mindig is az marad, hogy megfelelő odafigyeléssel, utánajárással, időráfordítással, szakmai tudással minél hamarabb kiderüljön az adott gyermek diszlexiás mivolta, a fejlesztőpedagógus megkezdhesse a munkáját, és a tanító is minél többet tegyen a javulás érdekében.

Felhasznált irodalom:

Damó Eszter, Csorba József: Kézikönyv a hónapról hónapra Meixner-módszerű magyar tankönyvcsaládhoz. Budapest: AIÓ Tankönyvkiadó, 2012.

Gyarmathy Éva: A diszlexia, a tanulás/tanítás és a tudományok a digitális kultúrában. In: Magyar Tudomány, 2003/9.

Gyarmathy Éva: Információ és bizonytalanság – avagy az iskola küzdelme a 2.0 szinten. In: Új Pedagógiai Szemle, 2019/5–6.

Kontráné Hegybíró Edit, Kormos Judit: Módszerek és ajánlások a diszlexiás tanulók eredményes nyelvtanulásához. In: Új Pedagógiai Szemle, 2008/4.

Moldoványi Tibor: Idegrendszer fejlesztő mozgásterápia. In: Új Köznevelés, 2015/3.

Napravszky Noémi, Tánzos Judit, Mónos Katalin: Diszlexiás és nem diszlexiás általános iskolai tanulók nyelvtanulási stílusainak és stratégiáinak összehasonlító vizsgálata. In: Új Pedagógiai Szemle, 2009/1.

Surján Noémi: Tanulási zavarokkal küzdő tanulók segítése a zenetanulás transzferhatásaira építve. In: Tavasz szél, 2016. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége 2016. p. 153–164. [online] [2023.05.07] >URL: http://real.mtak.hu/62573/1/TSZ_IV_kotet_161114_504o.pdf

Tarján Vera: A beszédészlelés és a beszédmegértés zavarai az olvasásban és az írásban. In: Új Pedagógiai Szemle, 2008/5.

[online] [2023.05.07] >URL: http://diszlex.hu/?page_id=143

[online] [2023.05.07] >URL: <http://real.mtak.hu/8806/1/4.%20Digi2%20atmeneti%20kor%20nyugei.pdf>

[online] [2023.05.07] >URL: <http://pirospont.net/dizskalkulia-diszlexia-diszgrafia-redukacioja>

[online] [2023.05.07] >URL: <http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/01/Modszertani-segedanyag-diszlexias-gyermekek-iskolai-megsegitsehez.pdf>

[online] [2023.05.07] >URL: <https://www.wekerleifejlesztomuhely.hu/sindelar-i/>

[online] [2023.05.07] >URL: <https://csiri-biri.hu/hirek/mozgasfejlesztmo-modszerek-terapiak>

Idegrendszer fejlesztő mozgásterápia | Pedagógiai Folyóiratok (gov.hu)

Idegrendszer fejlesztő mozgásterápia | Pedagógiai Folyóiratok (gov.hu)

[online] [2023.05.07] >URL: <https://gyereketeto.hu/>

[online] [2023.05.07] >URL: http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tanulasi_zavarok/a_diszlexia.html

[online] [2023.05.07] >URL: http://epa.oszk.hu/00600/00691/00120/pdf/EPA00691_mtud_2013_09_1086-1093.pdf

[online] [2023.05.07] >URL: <http://www.diszlexia.info/gyarmathytanzavter.htm>

[online] [2023.05.07] >URL: <https://www.dyslexiefont.com/>

[online] [2023.05.07] >URL: <http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/01/Modszertani-segedanyag-diszlexias-gyermekek-iskolai-megsegiteshez.pdf>

[online] [2023.05.07] >URL: Módszertani kézikönyv a magyar nyelv tanításához az 1. osztályban (www.mladeleta.sk)

<http://slideplayer.hu/slide/2250235/>

ny gy ly

VI.a

Mit rendeztek az állatok? futóversenyt ✓
 Ki adta meg a jelet? nyul - ✓
 Kit tippeltek győztesnek az állatok? nyul ✓
 Ki győzött? nyul - ✓
 Mit kért az apja? hogy tanult mi ✓
 Melyik állat akarta megenni a győztest? ló - ✓

VI.b

Melyik évszokról szól a történet? _____
 Miért volt hideg? _____
 Milyen színű volt a kendő? _____
 Ki próbálta meg visszahozni a meleget? _____
 Hogyan lett újra világos? _____
 Mi történt a vakonddal az erős fényben? _____

* helynyelvi ✓
 III.

ly - ny
 sz - zs
 ti - ti
 ni - ő

Olvasási felméréslap 2. osztályos gyermekek részére

B. Zsanett
 Név: _____
 Dátum: 2015. szept. 16.
 Osztály: 2. oszt.
 Életkor: 8 év

Össz. idő: 406 mp
 Össz. hiba: 25 + 58
 Értés hiba: 3,5

I.

o e i a ü ö é ú á ú é ö á
 ü ú é e ö ó i á ü a i (é) ó ú
 e ü ö a ó é ö ü i ú é á a
 36 mp 2 hiba

II.

t m z f d j k c b s z r c s g ly
 n h p z s v t y d c s l s g y z g
 ny p ly b s ny s z m ty z s n gy
 40 mp 2 hiba

V.a

Az állatok futóversenyt rendeztek. A teknős megadta a jelet, s az állatok eliramodtak.

(- Az oroszlán fog győzni! - kiáltották néhányan.)

- A nyúl fog győzni! - mondták mások.

Egy fiatal őz ért elsőként a célba.

- Te mikor tanultál meg ilyen gyorsan futni? - kérdezte az apja.

- Amikor kergetett a tigris, mert meg akart enni.

163 mp 4/sok hiba

V.b

Az erdei állatok békében éltek, amíg meg nem jött a tél. Mindenki szenvedett a hidegtől, mert a Hold fekete kendőt terített a Napra, hogy az reggel ne ébredjen fel.

- Majd én visszahozom a Napot! - mondta a vakond.

Hegyes fogaival elrágta a kendőt, s világos lett.

Véletlenül belenézett az erős fénybe, s megvakult.

Azóta nem lát a vakond.

100 mp 7 hiba

mó	tyi	dú	sze	cá
ve	zso	ső	bó	szú
fi	pó	cse	lyé	za
fa	ve	lú	nyő	csé
bú	nü	gyó	cú	ró
jő	hú	fé	mi	pú
ké	lya	ki	tyü	gya
dú	gá	nya	zse	ná

70 mp 10 hiba IV.

si	tol	bab	suba	fazék
tű	kút	víz	mütő	köpeny
kó	vaj	hős	esóka	darab
se	hal	kép	póló	hártya
fa	más	szél	dutyi	lépcső
agy	mák	bal	csúnya	hentes
be	sós	nyom	széna	mondat
szó	vak	gyűrt	ecset	fűrész

7 hiba

100 mp

ú-b
b-d
zs-sz
(kétjeleű)

Olvasási felmérés 2. osztályos gyermekek részére

Név: **S. Rési** Össz. idő: 5:57
Dátum: 2015. szeptember 15. Össz. hiba: 30
Osztály: 2. Értés hiba: 4,5
Életkor: 8

I.

o e i a ú ó é ü á ú^o é ó á
ü ú^o é e ö ó i á ü a i^e ó ú
e ü ó a ó é ö ü i ú é á a
4,5 mp 3 hiba

II.

t m z f d^v j k c b^d s z r c s g l y
n h p z s v t y d^b c s l^z s g y f z g
ny p l y b^d s ny s z m t y z s n gy
7,9 mp 5 hiba

ny

VI.a

Mit rendeztek az állatok? szarvas
Ki adta meg a jelet? nyitva
Kit tippeltek győztesnek az állatok? nyitva
Ki győzött? nyitva
Mit kérdezett az apja?
Melyik állat akarta megenni a győztest?
értés 1,5 pont

VI.b

Melyik évszokról szól a történet?
Miért volt hideg?
Milyen színű volt a kendő?
Ki próbálta meg visszahozni a meleget?
Hogyan lett újra világos?
Mi történt a vakonddal az erős fényben?

III.

V.a

Az állatok futóversenyt rendeztek. A teknős megadta a jelét, s az állatok eliramodtak.

- Az oroszán fog győzni! – kiáltották néhányan.
- A nyúl fog győzni! – mondták mások.
- Egy fiatal őz ért elsőként a célba.
- Te mikor tanultál meg ilyen gyorsan futni? – kérdezte az apja.
- Amikor kergettet a tigris, mert meg akart enni.

163 mp 7 hiba

V.b

Az erdei állatok békében éltek, amíg meg nem jött a tél. Mindenki szenvedett a hidegtől, mert a Hold fekete kendőt terített a Napra, hogy az reggel ne ébredjen fel.

- Majd én visszahozom a Napot! – mondta a vakond.

Hegyes fogaival elrágta a kendőt, s világos lett. Véletlenül belenézett az erős fénybe, s megvakult. Azóta nem lát a vakond.

135 mp 8 hiba

mó	tyi	dü	cá
ve	zsó	só	szü
fi	pő	cse	za
fa	ve	lú	csé
bú	nú	gyó	rő
jó	hú	fé	pü
ké	lya	ki	gya
dú	gá	nya	má

115 mp 7 hiba

IV.

si	tol	bab	fazék
tű	kút	víz	köpeny
kő	vaj	hős	darab
se	hal	kép	hártya
fa	más	szél	lépcső
agy	mák	bal	hentes
be	sós	nyom	mondat
szó	vak	gyúrt	fűrész

8 hiba

135 mp

Kaposvári Egyetem
Pedagógiai Kar
Speciális nevelési feladatok
Dr. habil Di Blasio Barbara PhD

Autizmus spektrum zavar és a tehetség
kapcsolata, összefüggései,
módszertani ajánlások

Készítette:

H. Kovácsné Lelovics Eszter

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs
pedagógusa szakterületen pedagógus-szakvizsgára
felkészítő képzés

Témaválasztásomat azzal indoklom, hogy talán mivel kevés szakmai tapasztalattal rendelkezem, még csak két évet dolgoztam az oktatásban – jövőre szeretnék általános iskola alsó tagozatában tanítani – eddig még egyetlen olyan tanulóval sem találkoztam, aki bármelyik felajánlott témához bármennyire kapcsolódhatna. Viszont egy ismerősöm gyermekével kapcsolatban már felmerült, hogy enyhe autisztikus jeleket mutathat. Dolgozatomban D. néven rá szeretnék reflektálni, az DSM-5 szempontokat is rajta keresztül szemléltetem.

Azért is érdekelt ez a téma, mert ha majd az oktatásban dolgozom, és esetleg olyan kisgyermekkel találkozom, akinek autizmus spektrum zavara vagy hasonló problémája van, hozzáértő és felkészült módon tudjak viszonyulni a helyzetéhez. Előfordulhat akár az is, hogy még nem diagnosztizált állapotú kisgyerekekkel találkozom, így képes lennék felismerni az ASD jeleit, ezáltal megóvhatnám az oktatási rendszer sajátosságaiból fakadó csalódásoktól, sérülésektől, ami valószínűleg bekövetkezne, ha a pedagógusok nincsenek tisztában a gyermek helyzetével.

Az autizmus spektrum zavar „Az idegrendszeri fejlődés zavara, amely etiológiai hátterét és jellegzetes viselkedéses mintázatait tekintve egyaránt heterogén. Egységességét az úgynevezett „autisztikus triász/diád” adja (BNO-10; [2]; DSM-5; [1]). Az autizmus spektrumába tartozó állapotok egész életen át befolyásolják a fejlődést és a viselkedést.”⁵³

Autizmus spektrum zavarra gyanakodhatunk, ha a következő tünetek valamelyikével találkozunk:

- „a tekintet megfelelő használatának hiánya;
- a szemkontaktussal kísért, meleg, örömteli arckifejezések hiánya;
- az érdeklődés vagy öröm megosztásának hiánya;
- a névre adott válasz hiánya;
- a szemkontaktus, az arckifejezés, gesztusok és hangadás koordinációjának hiánya;
- a megmutatás hiánya;
- a szokatlan prozódia;
- a test, a karok, a kezek vagy az ujjak repetitív mozgásai vagy tartása;

⁵³ [online] [2019.11.30.] >URL: http://semmelweis.hu/anatomia/files/2018/09/ASD-diff-dg_B%C3%B6hm-M%C3%B3nka.pdf

- tárgyakkal végzett repetitív mozdulatok.”⁵⁴

A 2013-ban bevezetett DSM-5-ben az ASD már az autisztikus diád alapján azonosítható, érdekes, hogy „a DSM új, 5. kiadásának (DSM-5) alkalmazása esetén 31%-kal kevesebb esetben diagnosztizáltak ASD-t, mint akkor, ha a kézikönyv előző verzióját, a DSM-IV-TR-t használták volna”⁵⁵.

A savant-szindróma

Az autizmus spektrum zavar együtt járhat rendkívüli értelmi, illetve perceptuális képességekkel. A savant-szindróma „már kisgyermekkorban jelentkezik különleges zenei, képzőművészeti, memóriabeli képességekkel, amelyek együtt járnak egyéb területek (pl. nyelvi készségek, szociális képességek) alulfejlettségével.”⁵⁶ A két terület között átfedés van, nem jár együtt minden esetben az ADS a savant-szindrómával. Darold Treffert, a téma kitartó kutatója szerint minden tizedik ADS-sel diagnosztizált ember rendelkezik savant képességekkel, és átlagosan minden második savant-szindrómásnak van autizmus spektrum zavarja⁵⁷.

A tudomány jelenlegi állása szerint kialakulását, és azt, hogy a férfiak körében sokkal gyakoribb (6:1) az előfordulása, azzal lehet kapcsolatba hozni, hogy a bal agyfélteke fejlődése később fejeződik be a jobbnál, így a magzati életkorban jóval sérülékenyebb, és a férfiak esetében a nagyon magas tesztoszteron-szint károsíthatja az idegrendszeri funciókat, ami megváltoztathatja az agyi dominanciát. Bizonyos képességek így sokkal dominánsabbak lesznek, míg mások nem tudnak elegendően kifejlődni.⁵⁸

⁵⁴[online] [2019.11.30.] >URL: http://www.eltesmpecs.sulinet.hu/dok/2019/modszertani_fuzetek/2_autizmus_AUTIZMUS_SPEKTRUMZAVAR.pdf

⁵⁵[online] [2019.11.30.] >URL: http://otszonline.hu/cikk/az_autizmus_uj_definicioja_egyharmaddal_csokkentheti_a_diagnozisok_szamat

⁵⁶ [online] [2019.11.30.] >URL: http://medicalonline.hu/tudomany/cikk/szerzett_zseni_szindrroma

⁵⁷[online] [2019.11.30.] >URL: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/feeling-too-much/201408/islands-genius-how-savants-do-what-they-do>

⁵⁸ A szerző saját fordítása In: The savant syndrome: an extraordinary condition. A synopsis: past, present, future Darold A. Treffert
Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci. 2009 May 27; 364(1522): 1351–1357. doi: 10.1098/rstb.2008.0326
PMCID: PMC2677584

Egy kutatás során megállapították, hogy a két szindróma egyidejű jelenléte esetén jellemző a felfokozott érzékelés, egyfajta nagyfokú elszántság, technikai fogékonyság, jó rendszerezőképeség és a tanuláshoz való különleges hozzáállás⁵⁹.

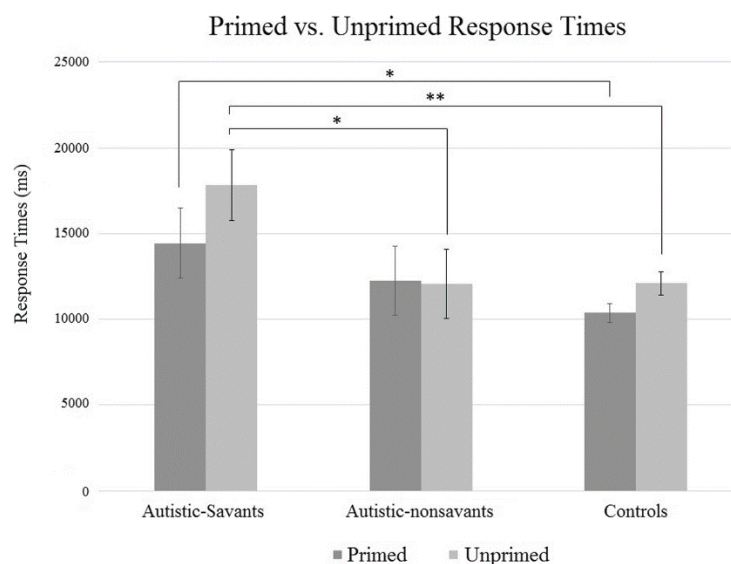
A matematikai, naptárszámítási, térbeli és mechanikai képességeken kívül a képzőművészetekben és a zenében is csodálatosan tehetségesek lehetnek, előfordul, hogy az átlagostól teljesen eltérően érzékelik a külvilág ingereit. A hiperakusztikus hallás például a mindennapok során kimondottan hátrányt jelent, viszont ennek a különleges képességnek a segítségével a zene területén kimagasló sikereket érhetnek el⁶⁰, ugyanígy a taktilis fogékonyság is eredményezhet különleges hozzáállást (Temple Grandin). Ezen öt fő kategórián kívül egységesen jellemző rájuk a hihetetlen memóriájuk, ami ugyan rendkívül mély, de igen szűk terület(ek)re korlátozódik.

Egy kutatás⁶¹ alkalmával megvizsgálták, hogyan tanul meg egy újfajta savant készséget (napárszámítást) három csoport: savant képességekkel rendelkező illetve anélküli ASD-s, valamint egy neurotipikus csoport. A kutatás célja annak kiderítése volt, hogy a savant képesség az ilyen jellegű információ elsajátításához való természetes hajlammal jár-e együtt, vagy inkább a tanuláshoz más stratégiát használnak-e fel. A kutatás résztvevőit az előzetes felmérés alapján úgy válogatták, hogy nagyjából azonos matematikai szinten álljanak. A naptárt kizárólag egyetlen évre kellett ismerni, külön figyelték a könnyebb kérdéseket, ahol az előző válaszból kikövetkeztethető volt a következő (primed). A kutatás (számomra legalábbis) rendkívül érdekes eredménnyel járt: a savant képességű embereknek mindkét csoportnál több időre volt szükségük a feladat megoldásához.

⁵⁹ Hughes, J.E.A., Ward, J., Gruffydd, E. *et al.* Savant syndrome has a distinct psychological profile in autism. *Molecular Autism* **9**, 53 (2018) doi:10.1186/s13229-018-0237-1

⁶⁰ <https://emedicine.medscape.com/article/914683-overview#a5>

⁶¹ Hughes, J.E.A., Ward, J., Gruffydd, E. *et al.* Savant syndrome has a distinct psychological profile in autism. *Molecular Autism* **9**, 53 (2018) doi:10.1186/s13229-018-0237-1

Ennek okait a következőképpen foglalták össze a kutatást végző szakemberek: „One interpretation of this is that our autistic-savant participants may have found the task more difficult compared to the other groups. But given that all subjects began with the same level of mental maths ability (as measure by our test in experiment 2), a more plausible interpretation is that, autistic-savants engaged with the task differently by adopting a more careful, effortful approach with increased checking. This would fall in line with the findings from experiment 1 that autistic-savants show more obsessional behaviours, specifically related to taking a long time to get things ‘just right’ (see results above for the Leyton Obsessional Inventory). Indeed, the magnitude of the differences between groups for response times (autistic-savants took more than 5 s longer on average than nonsavants) suggests again they may have taken longer to check and re-check their answers. Overall, experiment 2 lends support to practice-based models of savant skills rather than veridical mapping since autistic-savants did not show immediate advantages on this skill prior to extended training and they appear to display a more engaged, effortful approach to the task.”⁶² Természetesen további kutatásokra volna szükség annak megállapítására, hogy a céltudatosságon, a kényszeres feladattartáson és újra- meg újraellenőrzésen kívül más tényező is befolyásolja-e ennek a hihetetlen tudásnak megszerzését.

⁶² Hughes, J.E.A., Ward, J., Gruffydd, E. *et al.* Savant syndrome has a distinct psychological profile in autism. *Molecular Autism* **9**, 53 (2018) doi:10.1186/s13229-018-0237-1

Lehetőségek, kitekintés

Az autizmus spektrum zavarral élő személyek akár rendelkeznek savant képességekkel, akár nem, általában a szociális-kommunikációs készségeik terén szorulnak leginkább segítségre. Az utóbbi évtizedek kitaró kutatása szerencsére egyre mélyíti, árnyalja a képet.

Főleg a spektrum súlyosabb oldalára sorolható embereknek problémát okoz a társas kapcsolatok kezelése, a viselkedés szabályait is nehezőkre esik értelmezni, sőt, sok esetben, még ha meg is értik, mit kívánnak tőlük, nem veszik észre, amikor viselkedésük nem követi az általánosan elfogadott normákat. Mivel konkrét, egyértelmű iránymutatásra van szükségük, a Csodálatos 5 pontos skála kezdetben nagy segítség lehet.⁶³ A könyv írói figyeltek arra, hogy sokféle helyzetet mutassanak be a spektrum különböző részén elhelyezkedő gyerekek példáival, sokféle megoldási stratégiát dolgoztak ki a gyerekekkel. Ezeknek legtöbbször az az alapja, hogy a gyerek megtanulja érzékelni és értelmezni saját érzelmi állapotát, és ezt megfelelő módon legyen képes kommunikálni a környezete felé. Nagyon tetszik az a hozzáállás, amikor a nehezen felfogható, kívülálló számára extrémnek tűnő érzelmi állapotot teljesen természetesnek mutatja be, sosem vonja kétségbe a létjogosultságát, és mindig csak a helyzet értelmezése után magyarázza el a társadalmi elvárásokat, ekkor nyújt egyszerű – vész helyzetben is előhívható – mintát a kommunikációra. Szerencsére hangsúlyozzák, hogy a skála felállítását – amennyiben ez lehetséges – együtt végezze a gyerek és a pedagógus vagy a szülő. Miközben a haraggal, szorongással, megfelelő hangerővel, iskolai szabályokkal, kapcsolatteremtéssel stb. foglalkoznak, többféle példát mutatnak be a szorongás csökkentésére is. A skálát lehet használni a felmerülő helyzetek tisztázására, önellenőrzésre is, és a módszer sikeressége esetén apránként megtanulják önállóan irányítani a viselkedésüket.

A szociális interakciókon kívül a harag kezelése is sokszor okoz nehézséget. Ez az átlagemberek többségének sem megy zökkenőmentesen, de akiket a fejletlenebb kommunikációs készségek, az érzelmek felismerésének nehézsége is akadályoz ebben,

⁶³ A csodálatos 5-pontos skála : gyerekek, serdülők és felnőttek számára : a társas viselkedés és az önkontroll összefüggésének tudatosítása a nevelésben/ [Kari Dunn Buron, Mitzi Curtis] ; [ford. ... Bertalan Lilla] [Könyv]. –Szentendre: Geobook, 2016.

eleve hátrányos helyzetből indul. Ehhez az 5 pontos skála jó kiindulási alap lehet, de sokszor ennél több segítségre van szükség. Elsősorban a szülőknek íródott Andrew Powell A harag megértése című könyve⁶⁴, de a pedagógusok is tanulhatnak belőle. Tele van olyan megállapításokkal, ami egy dilettáns olvasónak hasznos lehet, pl. „Sokszor tűnnek érzelmileg és szociálisan fiatalabbnak neurotipikus társaiknál, és nehezebben fognak fel olyan komplex érzéseket, mint a szégyen vagy a szomorúság. Ezért ezek is haragként jelentkezhetnek náluk”⁶⁵. A szerző vissza-visszatérő figyelmeztetése, miszerint minden gyereknek más stratégia lehet célravezető, mivel természetesen más-más dolgokra reagálnak érzékenyen, más fontos nekik. Nagyon tetszett, mikor egy teljesen hétköznapi kérés visszautasításakor⁶⁶ is legelőször több tényező felülvizsgálatára ösztönzi a szülőt, annak érdekében, hogy az adott feladatot a gyerek szívesebben hajthassa végre, és elsősorban, hogy megtalálják a probléma okát. Figyelemreméltó az alacsony feszültségű megközelítés, ami egy biztonságos környezet megteremtésével segíti a gyereket, és szintén a dühkitörések kiváltó okát kívánja semlegesíteni. Az egyedüllét is sokat segíthet az iskolai fáradalmak kipihenésében, a fokozatos bevezetés pedig a változások kezelésében. A döntések rövid magyarázata elősegítheti az elfogadásukat, a kérések alkalmával pedig minden esetben kerülni kell az udvariaskodást, lényegre törő, precíz fogalmazással tudunk segíteni. Fontos, hogy minden esetben nyugodt maradjon a felnőtt, mert a gyerekek könnyen átveszik a feszültséget, ugyanakkor, ha elismerik, hogy nekik is vannak korlátaik, mintát adhatnak ennek kezelésére. Fontos annak a felismerése, hogy a gyerek melyik fázisban van éppen (ebben az 5 pontos skála is segítségül szolgálhat), ha pl. a fortyogó fázisban van, kicsit érdemes lassabban, higgadtabban kommunikálni, kerülni az érintést és a szemkontaktust (természetesen ezt is igény szerint, van, akinél másra van szükség). Hasznos önnyugtató tevékenységeket is tanulhatunk a könyvből (pl. biciklizés, szeretett tárgyak, zenehallgatás, légzésgyakorlatok, nyugodt hely elképzelése, olvasás, kedvenc témával való foglalkozás stb.) Ha mégis elveszíti a kontrollt, akcióterv készítésére buzdít az író, természetesen ez is egyénre szabott, mindig változó. Ennek elmúltával pedig mindig nyugalmat kell biztosítani, bizalommal fordulni a gyerek felé, hiszen ilyenkor nagyon sérülékeny, még ha látszólag egy pillanat alatt teljesen helyre is rázódott, szüksége van

⁶⁴ A harag megértése : [autizmus] / Andrew Powell ; [ford. ... Bertalan Lilla] [Könyv]. – Szentendre: Geobook, 2017.

⁶⁵ I. m.: P. 17.

⁶⁶ I. m.: P.49.

az ellazulásra. Összegzésként a legfontosabb, ha a lehető legalaposabban megismerjük a harag kiváltó okait, és a gyerek motivációit kell keresni minden helyzetben, ez a kulcs az elkerülésére.

Egy nagyszerű intézmény szerencsére itt, a közelben is található. A Balatonendrédi Általános Iskola integrált oktatást nyújt⁶⁷, az Autizmus Alapítvány gyógypedagógusai mellett egy árnyékpedagógus⁶⁸ is segíti a gyerekek beilleszkedését. A mentorprogram keretében a pedagógusok szakszerű segítséget kapnak. Hospitálások alkalmával megfigyelik és egyéni fejlesztési tervet dolgoznak ki a gyerekek számára, és folyamatos visszacsatolást biztosítanak az esetükben elért eredmények elemzésével. Ezen kívül különféle értekezletek keretében a tanítási-tanulási folyamatban részt vevők komplex problémáira koncentrálnak az egész közösség számára is keresik a járható utakat, megoldásokat, viszont külön esetmegbeszéléseket tartva az egyes gyerekek személyes fejlesztési lehetőségeit, a legmegfelelőbb alkalmazható metódusokat kutatják. A nagyon hatékony elemző, értékelő illetve nyomon követő munka miatt az intézményben sokkal hatékonyabb a munka, a légkör pedig kifejezetten támogató. A pedagógusok egyéni kreativitása nagymértékben megnyilvánulhat, egyéni elkötelezettségük maximális támogatásra talál.⁶⁹

Mint minden fiatalnál, az ASD-vel élőkénél is a legfontosabb a meleg, szeretetteljes családi légkör, amely érzelmi biztonságot nyújt a legnehezebb szituációkban. Ezt nem pótolhatja semmi, ugyanakkor azt is fontos megjegyezni, hogy a pedagógusoknak, segítőknek és egyéb szakembereknek is nagyon nagy szerepük van abban, hogy az adott gyerek teljes életet élhessen. Sőt, ezeknek az embereknek abban is nagy szerepük lehet, hogy olyan módszereket alkalmazzanak, melyek segítségével a gyerek sikereket érhet el különböző területeken. Ez azért is nagyon fontos, hogy az önértékelése és az önképe fejlődjön, és egészséges legyen, és így könnyebben beilleszkedhessen a kortárs csoportokba.

Véleményem szerint a kulcsmomentum az ASD-vel kapcsolatban a szociális képességek, készségek fejlesztése, így nagyon fontosnak tartom, hogy minél több

⁶⁷ „A programot a siófoki ARON Egyesület indítványozta, finanszírozását pedig a TESCO „Ön választ, mi segítünk” nyertes pályázati és működési forrásaiból valósítja meg, amelynek fő célkitűzése az autizmusban enyhébben érintett autista gyermekek integrációjának előmozdítására.”

In: Autista mentorprogram és árnyékpedagógia : a Balatonendrédi Általános Iskolában / Vámosiné Tóth Ágnes [cikk]. – in: Esőember, 2018/1.

⁶⁸ Az árnyékpedagógus fogalmának tisztázásához érdemesnek találom elolvasni az adott cikket:

<https://auti.hu/a-gyogypedagogus-tanacsai/1116-arnyekpedagogia-a-gyakorlatban>

⁶⁹ Vámosiné Tóth Ágnes i.m.

pedagógus és szülő megismerje a tudományos eredményeket, és ezeket a gyakorlatban is alkalmazza. Ezért is kifejezetten örülök, hogy találkoztam ezzel a témával, és kicsit utána olvashattam a szakirodalomnak.

Felhasznált irodalom:

[online] [2019.11.30.] >URL: http://semmelweis.hu/anatomia/files/2018/09/ASD-diff-dg_B%C3%B6hm-M%C3%B3nika.pdf

[online] [2019.11.30.] >URL: http://www.eltesmpecs.sulinet.hu/dok/2019/modszertani_fuzetek/2_autizmus_AUTIZMUS_SPEKTRUM_ZAVAR.pdf

[online] [2019.11.30.] >URL: http://otszonline.hu/cikk/az_autizmus_uj_definicioja_egyharmaddal_csokkentheti_a_diagnozisok_szamat

[online] [2019.11.30.] >URL: http://semmelweis.hu/anatomia/files/2018/09/ASD-diff-dg_B%C3%B6hm-M%C3%B3nika.pdf

[online] [2019.11.30.] >URL: <http://semmelweis.hu/anatomia/files/2017/08/Autizmus-spektrum-zavarok-bevezet%C3%A9s-kognit%C3%ADv-viselked%C3%A9ses.pdf>

[online] [2019.11.30.] >URL: http://medicalonline.hu/tudomany/cikk/szerzett_zseni_szindroma

[online] [2019.11.30.] >URL: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/feeling-too-much/201408/islands-genius-how-savants-do-what-they-do>

[online] [2019.11.30.] >URL: The savant syndrome: an extraordinary condition. A synopsis: past, present, future Darold A. Treffert

Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci. 2009 May 27; 364(1522): 1351–1357. doi: 10.1098/rstb.2008.0326 PMID: PMC2677584

[online] [2019.11.30.] >URL: <https://emedicine.medscape.com/article/914683-overview#a5>

Hughes, J.E.A., Ward, J., Gruffydd, E. *et al.* Savant syndrome has a distinct psychological profile in autism. *Molecular Autism* **9**, 53 (2018) doi:10.1186/s13229-018-0237-1

A csodálatos 5-pontos skála : gyerekek, serdülők és felnőttek számára : a társas viselkedés és az önkontroll összefüggésének tudatosítása a nevelésben/ [Kari Dunn Buron, Mitzi Curtis] ; [ford. ... Bertalan Lilla] [Könyv]. –Szentendre: Geobook, 2016.

A harag megértése : [autizmus] / Andrew Powell ; [ford. ... Bertalan Lilla] [Könyv]. –Szentendre: Geobook, 2017.

Autista mentorprogram és árnyékpedagógia : a Balatonendrési Általános Iskolában / Vámosiné Tóth Ágnes [cikk]. – in: Esőember, 2018/1.

Szent István Egyetem Kaposvári Campus

Pedagógiai Kar

Terápiás fejlesztő eljárások

Iváncsik Réka

Egy autizmus spektrumzavarral élő gyermek inklúziója és fejlesztése

Készítette:

H. Kovácsné Lelovics Eszter

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs
pedagógusa szakterületen pedagógus-szakvizsgára
felkészítő képzés

Dolgozatom témájául egy autizmus spektrumzavarral élő tíz éves fiú inklúzióját választottam. Jelenleg nem dolgozom egy intézményben sem, tíz éve a gyerekeim nevelésével foglalkozok, ősztől szeretnék tanítani. Azért nem egy régebbi tanítványomról írok, mert velük elszigetelten, egyenként, rövid ideig foglalkoztam, és utólag nem tudom kideríteni, hogy atipikusan fejlődtek-e vagy szociális helyzetükből adódtak a hátrányaik, illetve azt sem, hogy csoportban, kortársakkal hogyan viselkednek. A fent említett fiúról sokkal többet tudok, mert ismerem őt is és a családját is, őt többször láttam társas szituációban, jobban ismerem az alkalmazkodási képességét, a reakcióit. Jelenleg egy speciális intézmény tanulója, ahol nagyon jól érzi magát, az elmúlt évek alatt rengeteget fejlődött, de együttnevelésre alkalmas.

A fiú nagyon kommunikatív, rengeteg figyelmet igényel, emellett segítőkész, mindig keresi, kérdezi, hogy miben segíthet, ezért a tanórákon legtöbbször páros munkát alkalmaznék. Sokszor dolgoznánk csoportmunkában is. A csoportok összetételének változásának gyakoriságának, a kiosztott szerepek körforgásának lenne egy jól átlátható (ha szükséges, dokumentált) rendszere, ahol az előre látható hibalehetőségek és ezek megoldási stratégiája is fel van tüntetve (pl. ha az egyik csoportból több tanuló nem jön aznap iskolába, a legtöbb tanulót tartalmazó csoportból kerül át valaki). Ebben a szellemben az egész iskolai életet szervezeten, előreláthatóan indítanám, és a gyerek tudtával és beleegyezésével, közösen építenénk le lassan, fokozatosan, amikor már nem új neki a szituáció és a közösség, és ezért talán már az ingerküszöbe is alacsonyabban van. A csoportmunkában szükség lenne egy új szerepre is, egy másik időfelelősére, aki azt ellenőrzi, hogy mindenki szóhoz jut-e, és jelzi (egy homokóra képével), ha pl. túl hosszúvá válik egy gondolatmenet – időben kell felmutatni, hogy a beszélő még befejezhesse a mondandóját, csak rövidebben, tömörebben fejezze ki magát.

Az erősségeire mindenképp építeni kell, és mivel a különféle gépek, szerkezetek felépítése, működése nagyon érdeklő, ezért biztos, hogy a tananyag mellett megpróbálnék egy-két nagyobb projektet (az osztály lelkesedésétől függően akár csoportosan, több más részterülettel együtt feldolgozva) készíteni, ahol ezt meg tudja osztani a többiekkel. Ezt a szemléletet más rendszereknél, más területeken is jó lenne, ha valahogyan tudná hasznosítani. Az osztály díszítésének tervezésében nagyon kíváncsi lennék a véleményére, mert kimondottan eredeti ötletei vannak.

A tananyag megtervezése nagyon fontos. Matematikából azért kellene külön feladatokat kapnia, mert rendkívül ügyes, a kortársainak szóló feladatok nem jelentenének neki kihívást, és fenn kell tartani az érdeklődését, viszont a humán

tantárgyakból fejlesztésre szorul. Ezzel kapcsolatban az is gondot jelent, hogy nagyon nehéz az érdeklődési körén kívül eső feladatok megoldására rávenni, a külső motiváció nem nagyon hat rá. Nem a hozzáállásával van gond, egyszerűen rettenetesen nehezebbre esik olyan dologra koncentrálnia, ami nem érdekli. Természetesen lehetne pl. mindig izgalmas fogalmazást adni, de meg kell tanulnia más témákról is gondolkodni, beszélni. Nem tudom, mennyire válik be, de megpróbálnám azzal motiválni, hogy ha sikerül egy adott témában (a saját képességeihez mérten) eleinte elég, később nagyon jó fogalmazást írnia, akkor a következőt kiválthatja egy számára izgalmasabbra. (Ezt is lehet fokozatosan csinálni, eleinte az „unalmas” feladatok nagyon rövidek, könnyűek lennének, és fokozatosan nehezedhetnének. Legjobb lenne, ha mindig lenne alternatíva – ha rossz a hangulata, ideges vagy türelmetlen, könnyíteni kellene a feladaton.)

Nem tudom, hogyan oldanám meg azt, hogy nagyon a szívére veszi, ha nem sikerül valami. Azt hiszem, nagyon sokszor meg kell beszélnünk, hogy mindketten tudatosítsuk magunkban, hogy ennek megtanulása egy nagyon hosszú folyamat, nem szabad azonnali sikert várni. Így talán csökken a stressz, mert az is csak erősíti, hogy nem sikerül uralkodnia magán. A fogalmazásokra visszatérve ilyen helyzetekre kellene tartogatni (vele megbeszélve) „nyugtató feladatokat”, hogy a kibillent lelkiállapotból ne kelljen visszatérnie ugyanabba a nehéz helyzetbe. Nem lenne rossz ilyenkor pl. matematikából előre dolgozni, mert azzal szeret foglalkozni, és talán attól megnyugszik, ugyanakkor nem jelent akkora időkiesést, nem halmozódik fel a tanulnivaló. Amikor valamiből szüksége lenne felzárkóztatásra, inkább a napközis tanóra idejét választanám, ahogy arra is, hogy a nehezebb tananyagokat még egyszer átvegyük, mert szerintem a szociális interakciók ezeknél sokkal fontosabbak, azokra szerintem sokkal nagyobb szüksége lesz a későbbiekben.

A tanulásban egyébként nagy segítségére lesz, hogy a vizuális memóriája, megfigyelőkészsége rendkívüli, ezért a tanulnivalót ábrákkal, színekkel, tömör kifejezésekkel vázlat formájában tudná a leghatékonyabban megtanulni. Ezt eleinte készen adnám, de természetesen ebben is az önállóság elérése a cél. Ő pont olyan kisgyerek, aki rengeteget beszél, és mivel rendkívül értelmes, nagyon nehéz észrevenni, ha ezt valójában nem érti teljesen. Ha mégis kiderül, kellemetlenül érinti. Talán a vázlatok segítenek a mélyebb megértésben azzal, hogy átláthatóbbá teszik a tananyagot. Természetesen mindenképpen először a gyógypedagógus véleményét kérdezném meg, minden esetben vele konzultálnék, minden ötletéről, játékról kikérem a véleményét.

Nagyon érdekesnek tartottam, amikor a nagyobbik lányom meglepetten így kiáltott fel: „Anya! Nézd! A (kétéves kistestvére) már hallja az idézőjelet!” Az idézőjel „hallásának” hiányát jellel, játékosan pótolnám, (és mint minden esetben, itt is nyomatékosítanám, hogy mindenkinek vannak erősségei és hiányosságai is), drámajátékokkal, helyzetgyakorlatokkal segítenék a különböző szituációk értelmezésében, szempontváltásban. Az osztályban problémát fog jelenteni, hogy ha ideges valami miatt, nagyon hamar, könnyen dühbe gurul, ilyenkor csapkod, kiabál, és nagyon csúnyán beszél. Magához képest rengeteget fejlődött az utóbbi évek alatt, de így is gyakran, apróságok miatt kialakul ez a válasz. Fontos az osztálytársak felkészítése ezekre a helyzetekre, a csúfolódást vagy utánzást pedig a közösségfejlesztéssel, empátiára neveléssel kellene megelőzni.

A legfontosabbnak azt tartom, hogy a környezetének (elsősorban az osztálynak) a hozzáállása teljesen pozitív legyen, ezért mindenképp elé helyezném a közösségépítést, problémás helyzetekben megszakítanám az órát, akár a dolgozatot is. Azt remélem, hogy ha a gyerek szűkebb környezete képes a megfelelő érzelmi biztonság nyújtására, akkor a kívülállótól (előbb-utóbb mindenképp) származó támadások kevésbé érintik érzékenyen.

Szent István Egyetem Kaposvári Campus

Pedagógiai Kar

Viselkedési zavarok pszichopedagógiája

Kátainé Dr. Lusztig Ilona Klára PhD

Forráselemzés:

Dr. Bagdy Emőke:

Családi szocializáció és személyiségzavarok

Készítette:

H. Kovácsné Lelovics Eszter

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs
pedagógusa szakterületen pedagógus-szakvizsgára
felkészítő képzés

A gyerekek, amikor az iskolába kerülnek, sajátos viselkedésmintákat mutatnak. Ezért választottam Dr. Bagdy Emőke Családi szocializáció és személyiségzavarok című könyvét, mert azt gondoltam, hogy ha sokkal többet megtudok arról, hogy a család hogyan befolyásolhatja a személyiség fejlődését, szakszerűbb segítséget adhatok nekik.

Bár a szocializációs folyamatok hatására az ember egész életében alakul, mégis a gyermekkor a legfontosabb, legmeghatározóbb. A személyes kapcsolatok serkentik az aktivitást, érdeklődést, kezdeményezőkézséget, és bár a kortárs csoportok hatása is jelentős, mégis a család a legfontosabb. Ezen belül a szerző az anya szerepét emeli ki (később az apát, és kicsit a testvérekét), és mutatja be lehetséges hatását a személyiségfejlődésre. A szerző többször is kiemeli, hogy sok tényező befolyásolja a különböző személyiségzavarok kialakulását, a felsoroltak csak lehetséges okok illetve eredmények.

A szülő rejtett elutasítása túlzott aggodalmaskodáshoz vezethet, a gyerekekkel szemben elfojtott ellenséges indulatok büntudatot gerjesztenek benne, ez csecsemőkori ekcémát eredményezhet, a hol elkényeztető, hol túlzottan büntető viselkedés váltakozása pedig függő szeretetet alakíthat ki a kicsiben. Ha a szülő ajándékokkal próbálja pótolni a szeretetet, a későbbiekben nagyhangúság, a társakkal szembeni közönyösség, elutasítás alakulhat ki a gyerekekben. A hospitalizáció hatására annál súlyosabb depresszió alakul ki, minél jobb volt a szülő-gyerek kapcsolat. Ha nincs senki, aki a szülőt pótolhatná, érzelmi fogyatékoság is megjelenhet.

A kritikus fejlődési szakaszok közül az első év a legfontosabb, ilyenkor változik a gyerek a legtöbbet, ez egy nagyon fogékony, de sérülékeny időszak, az imprinting, a mosolyválasz, az első szorongás időszaka. Ilyenkor, ha az anya helyett nincs egy fontos személy a gyerek életében, hanem több, egyenrangú személy neveli, sokkal nehezebb lesz a szoros, kétszemélyes kapcsolatok kialakítása, inkább a laza kötésű csoportokat fogja előnyben részesíteni. A tagadás is ebben az időszakban jelenik meg, a kicsi úgy keresi önmagát, hogy szembefordul a többi emberrel. Itt alakul ki az öntudat, az önazonosítás, majd az önértékelés, a külső kontroll belsővé alakul. Ez azért is óriási változás, mert eddig a gyerek egész szervezete reagált, ha védekeznie kellett, sajátjának érezte környezetének feszültségét is. Kialakul az ember egyéni működési és védelmi rendszere is.

Az ember védelmi rendszere sokféle lehet. A meg nem történtté tevés a mágikus világgépet tükrözi, erre példa a babona is. Van, aki áttolja az indulatait, pl. a munkahelyi feszültségeket a családon vezeti le. Az izolációval megfosztjuk érzelmi-indulati töltésétől a nem kívánatos élményeket, de sokszor ez érthetetlen dühkitörésekhez vezethet. Az

elfojtás akkor alakul ki, amikor a lelkiismereti kontroll már erős. Van, aki racionalizálással, reakcióképzéssel vagy kompenzációval védekezik. A szociális veszélyhelyzetek észlelésének, felfogásának, tudatosításának módja, és az erre adott válasz szerint megkülönböztetjük a represszor, illetve a szenzitivizátor típust.

A gyerekek fejlődése elején az utánzásos tanulás még nem tudatos, az utánmozgás is a gondolkodás fejlődésével épül le. Ez a szeparációs szorongás leküzdésében is nagy segítség, mert az azonosulással feloldja a feszültséget. Ilyenkor nem épülnek be a személyiségbe bizonyos viselkedésformák, hanem azonosul a szülővel, az empátia is ebből fog kialakulni. Az apa-fiú konfliktus féltékenység és fegyelmezés okozta frusztrációjának feloldását is az azonosulás segíti (bár sedülőkorban ez már tudatos, ezért inkább azonosításnak hívjuk). A normák közvetítése és betartatása fontos az éniideál felépítése szempontjából, és a realitásérzék kialakulásához elengedhetetlen. A nem megfelelő fegyelmezés sok problémát okozhat. Ha valaki megveri a gyereket, utána pedig a lelkiismeret-furdalása miatt túl engedékeny lesz, a gyerek megtanulja, hogy ahhoz, hogy valamit elérjen, rosszkodnia kell, később pedig a harmonikus párkapcsolat helyett a kibéküléseket keresi. A szeretetmegvonással azt éri el, hogy a gyerek úgy érzi, hogy őt nem is lehet szeretni, megrendül az ősbizalma. Ha valakit túlértékelnek, károsodhat az önértékelése, túl agresszívvá vagy félénkké válhat.

A könyv nagyon tanulságos volt számomra, sokat tanulhattam belőle. Érdekesnek tartottam a játszmákról szóló részt, erről szeretnék további információt gyűjteni. Azt eddig is tudtam, hogy a rosszkodó gyerekek fel szeretnék hívni magukra a figyelmet, viszont az megnyugtató, hogy azért nem elég nekik a figyelem, azért nem változnak semmit látszólag, mert a már berögződött és bevált megoldási stratégiáik átalakításához rengeteg idő, energia kell, ez nagyon nehéz és egyáltalán nem egyértelmű nekik. Ha otthon még mindig a rosszul rögzült stratégiákat tudják csak használni, akkor az iskolában még fontosabb, hogy sose mulasszuk el észrevenni és megerősíteni a helyeset. A rosszkodó gyerek ezzel a viselkedéssel éppen azt akarja elérni, hogy megszelídítsék, ezáltal megszeressék. A legfontosabb tanulság az volt, hogy ezek a magatartásmódok könnyen visszatérhetnek, és ilyenkor biztonságra, segítségre van szüksége a gyerekeknek, különben visszaeshet. A regressziót bármi kiválthatja, ilyenkor a kiváltó okkal fontosabb foglalkozni ahelyett, hogy a helyes viselkedés hiánya miatti büntetésre, szidásra koncentrálnánk. Természetesen figyelmeztetni kell a gyereket, a tetteknek kell, hogy legyen következményük, de nem szabad abba a hibába beleesni, hogy majd én megtanítom!, ennek most véget vetünk! stb.

Érdekesnek tartottam a különböző nevelési modellek lehetséges hatásait a gyerekre, a harmonikus, liberális, ambiciózus, túlvédő, hideg, demokratikus, elhanyagoló, drilles és diszharmonikus modellét. Ezek ismeretében érthetőbbé válnak a gyerek viselkedésének okai, ez pedig nagy segítség a megoldás megtalálásában.

A kettős kötésről szóló rész nagyon elgondolkodtatott, szeretnék utánajárni, hogy az ennek következtében kialakult zavar hogyan kezelhető. A metakommunikációra kevésbé fogékony gyerekeket játékokkal fejleszteném, de szeretnék erről többet megtudni, mert szerintem ez egy gyakori probléma.

A neurózis lehet betegség, állapot vagy reakció, fontosnak tartom ennek felismerését, és a gyerek neurózisa hajlamosító külső és belső tényezőinek felfedezését, ehhez a család mélyebb ismeretére van szükség.

Nagyon izgalmasnak tartottam, hogy a serdülőkorra jellemző úgymint rajtakaplak! játszma nagyon fontos a fejlődés szempontjából, mert a felnőtt hibái felfedezése által emberivé válik a gyerek szemében, így magát közelebb láthatja az eddig elérhetetlennek hitt felnőtthöz. Jó tudni, hogy ha a felnőtt is ezt alkalmazza, az viszont a bizalmatlanságának a jele, ezt el kell kerülni.

A veszélyelhárító énvédő technikák kialakulásának megismerése is nagy segítséget jelent, ezeknek a kezelésére jó ötleteket kaptam. A racionalizálás az elérhetetlen vágyak eredményeképp alakulhat ki például, a dolgok valói jelentőségét veszi el a magyarázkodással. Ezen talán úgy lehetne segíteni, hogy eleinte könnyen elérhető célokat, majd lassanként egyre nehezebbeket tűzünk ki. A reakcióképzést a korlátozó szülő által felállított akadályok és az ezek miatti feszültség, agresszió indukálja, amit a gyerek a félelem miatt megfordít, engedelmes lesz. Nekik talán arra van szükségük, hogy megtanulják, hogy nem azért lehet őket szeretni, mert jól viselkednek, hanem a saját értékeik miatt, és jó, ha megtanulnak kiállni magukért. A kompenzáció nagyon gyakran jelenik meg, ilyenkor a gyerek a hiányosságok kiegyenlítésére törekszik, de túlló a célon, pl. lehet, hogy azért nagyhangú vagy zsarnokoskodó valaki, mert a társas helyzetekben szorong. Ez is azt erősíti meg bennem, hogy a gyerek viselkedésének rá kell jönni a mozgatórugójára, felszínesen, csak a szembeszökő viselkedést erőszakkal formálni felesleges vagy néha talán káros is, igazán csak a mélyebb tartalmak ismeretében lehetünk hatékonyak.

A könyv nagyon tanulságos volt számomra. Azzal, hogy a személyiségzavarok lehetséges hátterébe betekintést nyertem, úgy érzem, hogy több eszközt is találtam, ami segíthet a kezelésükben. Sok olyan pontot fedeztem fel, amikor a logikus viselkedésmód

csak ronthat a helyzeten, helyette inkább a kiváltó okok megismerésére kell törekedni, és addig is megfigyelni, hogy a viselkedésre mi van jó illetve rossz hatással.

PORTFÓLIÓ TARTALMI KIVONATA

H. Kovácsné Lelovics Eszter

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs pedagógusa szakterületen pedagógus-szakvizsgára felkészítő képzés

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet, Gyermeknevelési Tanszék

Belső konzulens: Fináncz Judit PhD egyetemi docens, MATE Neveléstudományi Intézet

A portfóliómba elsősorban olyan dolgozatokat válogattam, dolgozataimnak azon részét mutattam be, amelyek a különféle megoldási stratégiákat, a hétköznapi tanítás során felhasználható fejlesztő jellegű ötleteket, feladatokat, segédanyagokat, jó gyakorlatokat mutatják be.

Az első bemutatott dokumentum Tukacs Anita: Inklúzió és integráció a közoktatásban című feladatgyűjtemény megismerése, feldolgozása. Az ehhez készített feladataimra a megvalósíthatóság és a felmerülő nehézségek tekintetében reflektáltam. Ezek közé tartozott az értő olvasás hiánya, a motivációvesztés, a kihívás helyett a mechanikusság, monotonitás keresése; a jóságmutatók megfelelő beállítása, a megfelelően motiváló feladatok készítése.

Ezután az inklúzióról írtam általánosságban, az ezt követő fejezetekben pedig néhány konkrét problémára tértem ki.

A diszlexia kialakulása, felismerése, megoldási módszerek című fejezetben szintén a stratégiákat vizsgáltam, az általam tanított ének-zene tantárgyban rejlő lehetőségeket (szerialitás fejlesztése, agyféltekék összehangolása stb.); a mozgás, művészetek, vizualitás szerepét; fejlesztő játékokat. Olvasás- írásfejlesztő segédanyagokat, módszereket kerestem.

Az autizmus spektrum zavar és a tehetség kapcsolata, összefüggései, módszertani ajánlások című rész is nagyrészt a befogadást segítő megoldások kereséséről szólt.

Egy autizmus spektrum zavarral élő gyermek inklúziója és fejlesztése c. részben is – egy esetleíráson alapulva – a gyakorlatba próbáltam helyezni az elméletben tanultakat.

Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok című könyvének elemzése során pedig az egyénre szabott bánásmódot emeltem ki.

A portfólió készítése során az általam tanított gyerekek esetein keresztül reflektáltam különböző módszerek, megközelítések – az adott esetben, az adott tanulóra vonatkoztatva – hatékonyságára vagy eredménytelenségére, pedagógiai sikereimre, buktatóimra.

NYILATKOZAT

Alulírott H. KOVÁCSNÉ LELOVICS ESZTER, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, KAPOSVÁRI Campus, SN) GYERMEKEK INTEGRÁCIÓS PEDAGÓGUSA SZAKTERÜLETEN PEDAGÓGUS SZAKVIZSGÁRA FELKÉSZÍTŐ KÖR szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Portfólióm egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. év május hó 8. nap

H. Kovácsné Lelővics Eszter

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Portfóliót áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Portfóliót záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. év május hó 8. nap

Füredi János
Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!